

## **Suomalaisten etu vai universaali solidaarisuus?**

Poliittisen keskustelun medioituneet oikeutukset työperäiseen  
maahanmuuttoon liittyen Helsingin Sanomissa 2005-2011

Jane Maija Inkeri Toikka

Helsingin yliopisto  
Valtiotieteellinen tiedekunta  
Viestintä  
Pro gradu -tutkielma  
Lokakuu 2011



HELSINGIN YLIOPISTO  
HELSINGFORS UNIVERSITET  
UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion – Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta		Laitos – Institution – Department Sosiaalitieteiden laitos	
Tekijä – Författare – Author Toikka, Jane Maija Inkeri			
Työn nimi – Arbetets titel – Title Suomalaisten etu vai universaali solidaarisuus? : Poliittisen keskustelun medioituneet oikeutukset työperäiseen maahanmuuttoon liittyen Helsingin Sanomissa 2005-2011			
Oppiaine – Läroämne – Subject Viestintä			
Työn laji – Arbetets art – Level Pro gradu		Aika – Datum – Month and year 2011-10-31	Sivumäärä – Sidoantal – Number of pages 111 + 6
Tiivistelmä – Referat – Abstract <p>Tutkimus tarkastelee työperäisen maahanmuuton ympärillä käytyä poliittista keskustelua ja sen muutosta Helsingin Sanomissa vuosien 2005-2011 välillä. Tutkimus perustuu näkemykseen journalismin demokratiaa edistävästä roolista ja sosiaalisesta vastuusta. Päämääränä on luoda kriittinen katsaus keskustelun etenemiseen ja esittämiseen kansalaisille.</p> <p>Tutkimuksen aiheen valintaan vaikutti se, että työperäinen maahanmuutto nousi vahvasti keskusteluun vuonna 2006 julkaistusta hallituksen maahanmuuttopoliittisesta ohjelmasta. Aikaisempien mediatutkimusten mukaan poliitikkojen kommentointi aiheen ympärillä on tästä huolimatta ollut hajanaista ja jossain määrin jopa näkymätöntä. Kasvanut maahanmuuttokritiikki, vuonna 2008 kehittynyt lama sekä vuoden 2011 eduskuntavaaleja edeltäneet poliittiset keskustelut ovat kuitenkin nostaneet maahanmuuton eri muodot uudella tavalla poliitikkojen keskustelun ytimeen.</p> <p>Työssä keskitytään tarkastelemaan työperäisen maahanmuuton keskustelua erityisesti poliitikkojen esittämien moraalisten oikeutusten kautta. Pääanalyysityökaluna hyödynnetään julkisen oikeuttamisen analyysia (JOA). Kyseinen analyysimalli on kehitetty yhteiskunnallisten kiistojen moraalisten oikeutusten hahmottamiseen ja niiden ajallisen muutoksen osoittamiseen. Argumenttien oikeutusten lisäksi tutkimuksessa pyritään tuomaan esille Helsingin Sanomien rooli kyseisen poliittisen keskustelun esittäjänä.</p> <p>Tutkimuksessa nostetaan kaksi pääkysymystä. Ensinnäkin tarkastellaan kuinka poliittinen keskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä on kehittynyt argumenttien oikeutusten näkökulmasta Helsingin Sanomissa vuosien 2005 ja 2011 välillä? Toisekseen pohditaan Helsingin Sanomien roolia tämän keskustelun esittämisessä. Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastataan julkisen oikeuttamisen analyysia hyödyntämällä. Toiseen tutkimuskysymykseen syvennyttään tarkastelemalla politiikan medioitumiseen liitettyjä teorioita.</p> <p>Tärkeänä käsitteenä työssä toimiikin politiikan medioituminen. Poliitiikan medioitumisella viitataan politiikan mediavälitteisyyden kasvuun, jolloin kansalaisten ja poliitikkojen välinen vuorovaikutus on yhä enemmän median kautta välittyntä.</p> <p>Tulos ensimmäiseen tutkimuskysymykseen on, että keskustelu on kehittynyt teollisuuden maailman oikeutuksia eli toisin sanoen työperäisen maahanmuuton käytäntöjä ja parhaita toimintatapoja hyödyntävästä puheesta kohti enemmän jakaantunutta keskustelua, missä argumentteja oikeutetaan yhtäältä suomalaisten etua korostavasta kodin maailmasta käsin ja toisaalta näitä oikeutuksia kumotaan universaalia solidaarisuutta korostavin kansalaisuuden maailman oikeutuksin.</p> <p>Vastauksena toiseen tutkimuskysymykseen voidaan todeta, että Helsingin Sanomat näyttäisi toimivan pääosin politiikan kentän asettamissa puitteissa ja omien uutisrutiiniensa määrittelemänä. Toimittajat ottavat toisinaan vahvemmin kantaa politiikan kentän keskusteluihin pää- ja näkökulmakirjoituksissa, mutta muuten poliitikkojen keskustelua esitetään suurimmaksi osaksi kotimaan perusuutisjutuissa. Ääneen politiikan kentältä pääsevät useimmiten politiikan eliittiin kuuluvat (ministerit ja hallituspuolueiden edustajat). Mediavälitteinen poliittinen keskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä ei täten näyttäydä kovin monimuotoisena.</p> <p>Tärkeimmät lähteet politiikan medioitumisen ilmiöön ja siihen liitettyihin teorioihin ovat Esa Väliaverron, Risto Kunelius, Juha Herkman, Ville Pernaa, Ville Pitkänen ja Erkka Railo. Julkisen oikeuttamisen analyysimenetelmän tärkeimpinä lähteinä toimivat Tuomas Ylä-Anttila, Luc Boltanski ja Laurent Thévenot.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords Työperäinen maahanmuutto Poliittinen keskustelu Julkisen oikeuttamisen analyysi Politiikan medioituminen			

## SISÄLLYS

1 JOHDANTO .....	4
1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset .....	6
1.2 Aineisto ja analyysi lyhyesti.....	9
1.3 Keskeiset käsitteet.....	11
1.4 Tutkimuksen rakenne .....	14
 2 TYÖPERÄINEN MAAHANMUUTTO SUOMESSA JA MEDIASSA .....	16
2.1 Maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi.....	16
2.1.1 Ikääntyvä Suomi ja maahanmuuttopoliittinen ohjelma.....	17
2.1.2 Protektionismin kasvu ja sen vaikutus julkiseen keskusteluun.....	20
2.1.3 Taustalla globalisaation ilmiöt .....	22
2.2 Työperäinen maahanmuutto ja media .....	25
 3 POLIITIKAN MEDIOITUMINEN MEDIAKESKUSTELUN TAUSTALLA .....	29
3.1 Poliitiikan medioituminen.....	29
3.1.1 Poliitiikan medioitumisen piirteitä .....	30
3.1.2 Poliitiikan medioitumisen neljä vaihetta .....	30
3.2 Medioitumisen vaikutus median ja poliittisten toimijoiden väliseen valtasuhteeseen.....	34
3.3 Poliitiikan medioituminen ja kansalaiset.....	37
3.4 Empiiristä tutkimusta medioitumisen vaikutuksista politiikan uutisointiin.....	40
 4 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTO.....	43
4.1 Määrällistä ja laadullista analyysia .....	43
4.2 Julkisen oikeuttamisen analyysi.....	44
4.2.1 Julkisen oikeuttamisen analyysin mahdollisuudet .....	45
4.2.2 Kriittistä pohdintaa julkisen oikeuttamisen analyysista media-aineiston tulkinnassa	49
4.2.3 Oikeuttamisen maailmat.....	51
4.3 Helsingin Sanomat aineistolähteenä .....	57
4.4 Aineiston aikaväli ja kokoaminen.....	58
4.5 Aineiston yleiskuvausta.....	60
4.5.1 Juttujen määrä .....	60
4.5.2 Juttujen osastot ja tyypit.....	61

4.6 Keskustelun toimijat.....	62
<b>5 JULKISET OIKEUTUKSET TYÖPERÄISEN MAAHANMUUTON POLIITTISESSA KESKUSTELUSSA .....</b>	<b>65</b>
5.1 Oikeutusten koodaus .....	65
5.2 Oikeutusten esiintyminen aineistossa .....	68
5.2.1 Teollisuuden maailma: Toimintatavat ja tarpeet.....	70
5.2.2 Kodin maailma: Suomalaisten etu .....	72
5.2.3 Markkinoiden maailma: Suomen kilpailukyky .....	75
5.2.4 Kansalaisuuden maailma: Maahanmuuttajien puolella.....	76
5.2.5 Maineen ja inspiraation maailmat: Kansalaisten kosiskelua ja inspiraatiota .....	77
5.2.6 Toimittajat ja sanomalehti osana keskustelua .....	81
<b>6 MEDIOITUNUTTA KESKUSTELUA .....</b>	<b>86</b>
6.1 Äänessä politiikan eliitti.....	86
6.2 Käytännöistä ideologisiin valtataisteluihin .....	88
6.3 Neutraalia havainnointia?.....	91
6.4 Toimittajat keskustelun kehystäjinä .....	92
<b>7 JOHTOPÄÄTÖKSET .....</b>	<b>94</b>
7.1 Tulosten tarkastelua tutkimuskysymysten kautta.....	94
7.2 Analyysin ja tutkimuksen arviointia.....	98
7.3 Merkitysten pohdintaa.....	100
7.4 Jatkotutkimusaiheita .....	102
<b>LÄHTEET .....</b>	<b>104</b>
Liite 1 .....	113
Liite 2 .....	114
Liite 3 .....	115
Liite 4 .....	116

## 1 JOHDANTO

*Vanhanen korosti, että Suomen pitää kantaa huolta kilpailukyvyystään myös tukemalla työperäistä maahanmuuttoa ja hakea kasvua sieltä, mistä sitä voi saada: Aasiasta, Amerikasta ja Venäjältä. (HS 26.2.2006.)*

*"Ihmistä ei saa käsitellä vain työvoimana. Työ on tärkeää, mutta ihminen ei elä vain työstä. Meidän tulee pitää maahanmuuttajista huolta myös silloin, kun he ovat vanhoja."*

(Tarja Halonen, HS 18.3.2009.)

Lainaukset ovat esimerkkejä työperäisen maahanmuuton ympärillä käydystä poliittisesta keskustelusta Helsingin Sanomissa. Työperäisestä maahanmuutosta on puhuttu niin Suomen kilpailukyvyyn ja työvoimapulan pelastajana ja toisaalta sen eettiset puolet ja ulkomaalaisten työntekijöiden asema on nostettu esille. Aika ajoin on noussut myös keskustelua työperäisen maahanmuuton tarpeesta ylipäänsä. Eero Heinäluoman (sd) kommentti keväältä 2010 kyseenalaisti koko työperäisen maahanmuuton. Hänen mukaansa työperäistä maahanmuuttoa ei tulisi edistää aikana, jolloin suomalaisista moni on työttömänä. Suomalaiset kokisivat Heinäluoman mukaan maahanmuuttajien vievän heidän työpaikkansa ja tämä kasvattaisi rasismia. Vuonna 2006 julkaistun hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman ensisijainen tavoite, työperäisen maahanmuuton lisääminen, näytti täten 2010-luvulla iskevän rakenteellisiin ja asenteellisiin ongelmiin.

Kysymys työperäisestä maahanmuutosta alkoi askarruttaa mieltäni syksyllä 2010 miettiessäni aihetta pro gradu – tutkielmalleni. Maahanmuuttokysymykset pyörivät ajatuksissa niiden kasvaneen mediahuomion takia, mutta myös oman kokemusmaailmani kautta. Tunnen useita Suomessa asuvia maahanmuuttajia ja olen seurannut heidän työnhakukamppailuaan niin puuttuvan suomenkielen taidon kuin Suomessa epäpätevien ja ulkomailla suoritettujen tutkintojen pinteessä. Työperäinen maahanmuutto oli siis itseäni lähellä oleva aihe, mutta poliittisesti se oli minulle vieras.

En ollut saanut selkeää kuvaa Suomen työperäiseen maahanmuuttoon liittyvästä politiikasta ja poliitikkojen näkemyksistä, ja käydessäni läpi aiheesta kirjoitettuja lehtijuttuja, huomasin kuinka maan poliittisen eliitin lausumat aiheesta vaihtelivat ja sekoittuivat. Tämä vain loi lisää hämmennystä ja sai minut kiinnostumaan aiheesta entistä enemmän. Mitä olivat nämä poliittiset argumentit ja erityisesti, mihin ne perustuivat? Olivatko työperäisen maahanmuuttokeskustelun taustalla taloudelliset virikkeet, työperäisten maahanmuuttajien huomioiminen vai suomalaisten etu?

Merkillepantavaa oli myös keskustelun sävyn ajallinen muutos. Viisi, kuusi vuotta sitten Helsingin Sanomat kirjoitti kuinka monet poliitikot ja suurin osa puolueista näki työperäisen maahanmuuton yhtenä ratkaisuna uhkaavaan työvoimapulaan.

”Presidenttiehdokkaat haluavat Suomeen lisää maahanmuuttajia” (HS 6.12.2005).

”Ministeriöt haluavat tehostaa työperäistä maahanmuuttoa.” (HS 2.4.2007).

Näkökulmat eivät ole kuitenkaan enää yhtä yhteneväisiä. Poliittisten puolueiden maahanmuutonäkökulmien oli nähty jakaantuneen entistä jyrkemmin, jopa tulleen kriittisemmiksi, kuten Heinäluoman kommentti osoittaa.

Vuonna 2010 vapaa toimittaja Jussi Förbom julkaisi pamfletin *Hallan Vaara – Merkintöjä maahanmuuton puhetavoista*, missä hän toteaa kuinka poliitikkojen käyttämä kriittinen puhe maahanmuutosta on yleistynyt viime vuosina. Förbom (2010, 47) kirjoittaa kuinka pelko maahanmuuttoa kohtaan on yhdistynyt pelkoon siitä, ”että jos minä en puhu tästä ja käytä kovaa kieltä, toiset tekevät sen kuitenkin”. Toisaalta Förbom huomasi tutkittuaan eduskunnan maahanmuuttokeskusteluja vuodesta 1998, että maahanmuuttokriitikistään tunnetuksi tulleiden perussuomalaisten nousu viime vuosien aikana ei itsessään ole kasvattanut kritiikkiä vaan muuttanut sen vain kovemmaksi, näkyvämmäksi ja kansanomaisemmaksi.

Myös seuraavat otsikot Helsingin Sanomissa keväällä 2010 antavat kuvaa tiukemmin jakaantuneesta keskustelusta.

”Puoluejohtajat rohkaisevat kriittiseen keskusteluun” (HS 16.3.2010).

”Heinäluoman näkemykset maahanmuutosta kyseenalaisia” (HS 27.10.2010).

”Eduskunta väitteli jälleen maahanmuutosta” (HS 30.4.2010).

Mielipiteiden koventumisen myötä poliittisen mediakeskustelun luonne näyttäisi myös muuttuneen poliittisista kommenteista poliitikkojen välisten kiistojen esittämiseksi. Mediakeskustelun luonteen muuttuminen näytökselliseksi väittelyksi eri puolueiden näkemysten välillä suuntasi ajatukseni täten myös median rooliin tämän keskustelun esittäjänä. Poliitiikan on nähty vuosien myötä muuttuneen yhä mediavälitteisemmäksi ja median samanaikaisen markkinointumisen on nähty joidenkin tutkijoiden mukaan vievän politiikan uutisointia viihteellisempään suuntaan, missä tärkeät aiheet ja näkökulmat unohtuvat kärjekkäiden vastakkainasettelujen jalkoihin. Missä määrin siis myös medialla on ollut valtaa työperäisen maahanmuuton ympärillä käydyn poliittisen keskustelun muutoksessa?

### **1.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset**

Tässä tutkimuksessa pyrin analysoimaan työperäisen maahanmuuton monopolivista poliittista mediakeskustelua ja sen muutosta vuosien 2005-2011 välillä. Haluan selvittää niitä moraalisia oikeutuksia<sup>1</sup>, joihin poliitikot näkemyksensä perustavat ja keskustelun taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia ilmiöitä. Tämän näen merkityksellisenä ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin vaikka maahanmuuton esittämistä ja myös työperäisen maahanmuuton esittämistä on jo tutkittu mediassa, ei poliitikkojen mediavälitteisiin kommentteihin työperäisen maahanmuuton ympärillä ole vielä keskitytty. Tämä on mielestäni puutos, sillä työperäinen maahanmuutto on noussut keskustelussa esille erityisesti hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman myötä, toisin sanoen politiikan kentällä. Onkin siis syytä hieman avata tarkemmin sitä, kuinka poliitikot maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteeseen, työperäisen maahanmuuton lisäämiseen, suhtautuvat ja kuinka he näkemyksiään oikeuttavat. Varsinkin, kun näkökulmat aiheen ympärillä näyttävät risteävän ja muuttuneen. Toisekseen median

---

<sup>1</sup> Oikeutuksilla viitataan universaaleihin moraalikehikoihin, joiden kautta näkemyksiä pyritään oikeuttamaan. Avaan kyseisiä oikeutuksia paremmin esitellessäni analyysityökaluna käyttämäni julkisen oikeuttamisen analyysia (ks. luku 4).

kautta välittyneen keskustelun tutkiminen on aina merkityksellistä, sillä kuten Pernaa, Pitkänen ja Railo (2006, 280) toteavat: “Mediassa määritetään julkisen, yhteiskunnallisen ja poliittisen keskustelun aiheet”. Täten median kautta saatu kuva poliittisen keskustelun eri näkemyksistä muokkaa myös kansalaisten näkökulmia ja jossain määrin myös äänestyskäyttäytymistä. Media nähdäänkin usein ensisijaisena linkkinä kansalaisen ja yhteiskunnan välillä (Semetko 2008, 149). Uskon, että mediakeskustelulla voi siis olla valtaa siihen, ketkä nousevat vaaleissa voittajiksi ja ketkä ovat muokkaamassa uusia maahanmuuttopoliittisia päätöksiä. Toki medialla on täten myös valtaa muokata sitä ilmapiiriä, jonne maahanmuuttajat saapuvat. Ovatko he toivottuja vai eivät?

Selvittäessäni poliitikkojen argumentteja työperäisestä maahanmuutosta kiinnostukseni kohdistuu siis erityisesti siihen, millä universaaleilla oikeutuksilla näkemyksiä perustellaan median kautta kansalaisille ja miten nämä perustelut muuttuvat ajan myötä. Keskustelun taustalla näen tärkeänä hahmottaa myös median roolia.

Tutkimustehtävänä on tiivistetysti tarkastella, *miten poliitikkojen mediavälitteinen keskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä on kehittynyt ja mitä merkitystä Helsingin Sanomilla on ollut keskustelun esittämisessä erityisesti medioitumisen<sup>2</sup> näkökulmasta.*

Olen tästä tutkimustehtävästäni muotoillut seuraavat kaksi tutkimuskysymystä ja niitä tarkentavat alakysymykset:

1. Kuinka poliitikkojen keskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä on kehittynyt argumenttien oikeutusten näkökulmasta Helsingin Sanomissa vuosien 2005 ja 2011 välillä?

– Mitkä yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet keskustelun taustalla?

2. Mikä on ollut Helsingin Sanomien rooli keskustelun esittämisessä?

– Keitä ovat ne poliitikot, jotka pääsevät Helsingin Sanomien kautta ääneen?

---

<sup>2</sup> Medioitumisen käsitettä avaan tarkemmin Johdanto-luvun lopulla sekä luvussa 3.



Tutkimuskysymyksiini pyrin vastaamaan sekä määrällisellä että laadullisella analyysillä, joita seuraavaksi esittelen lyhyesti.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni vastaan hyödyntämällä sosiologian tutkimuksessa käytettyä julkisen oikeuttamisen analyysia. Analyysimalli on kehitetty yhteiskunnallisten kiistojen moraalisten oikeutusten hahmottamiseen ja niiden ajallisen muutosten osoittamiseen. Sen avulla voin tarkastella poliitikkojen argumenttien taustalla vaikuttavia moraalisia kehyksiä, jotka eivät muuten ehkä nousisi esille, mutta jotka auttavat ymmärtämään keskustelun argumenttien universaalimpia perusteita, niiden eroja sekä muutosta. Nivon kyseisen analyysin tulokset myös osaksi työperäisen maahanmuuton keskustelun taustalla vaikuttavia yhteiskunnallisia muutoksia ja kehityskulkuja, joita esittelen luvussa kaksi.

Poliittisten toimijoiden argumenttien lisäksi olen nostanut julkisen oikeuttamisen analyysiini toimittajien argumentit niiltä osin, kun ne kommentoivat poliitikkojen argumentteja. Tällä pääsen tarkastelemaan myös median roolia keskustelussa, mikä liittyy toiseen tutkimuskysymykseeni.

Selostan julkisen oikeuttamisen analyysimallin soveltuvuutta omaan tutkimukseeni vielä johdanto-luvun lopulla ja syvällisemmin perehdyn siihen aineisto ja menetelmät - luvussa (ks. luku 4).

Toiseen tutkimuskysymykseeni pyrin julkisen oikeuttamisen analyysin lisäksi vastaamaan politiikan medioitumiseen liitettyjen teorioiden ja käsitteiden kautta. Tärkeimpinä näistä nousevat esille Pierre Bourdieun kenttäteoria, indeksihipoteesi, journalismin korkean modernin kausi ja Daniel Hallinin ja Paolo Mancinin määrittelemät politiikan journalismin muodot. Oikeutusten lisäksi nostan aineistostani esiin joitakin määrällisiä havaintoja liittyen poliitikkojen esiintymiseen ja kommenttien sijoittumiseen sanomalehden sivuilla, joiden kautta ja suhteessa politiikan medioitumisen teorioihin pystyn hahmottamaan median roolia keskustelun esittäjänä sekä myös vastaamaan kysymykseeni siitä, ketkä nousevat keskustelussa ääneen.

Kiinnitänkin tutkimukseni käsitykseen median perinteisestä roolista demokratian edistäjänä. Journalismin tulisi täten mahdollistaa erilaisten äänien pääsy julkisuuteen ja

varustaa kansalaiset parhaalla mahdollisella tiedolla, jotta he voisivat muodostaa tämän perusteella mielipiteitä yhteiskunnallisista asioista ja osallistua täten myös poliittiseen päätöksentekoon. Tämä liittyy myös vahvasti median sosiaalisen vastuun ajatukseen, jonka mukaan media ei ole vastuussa toiminnastaan vain itselleen vaan koko yhteiskunnalle. (ks. esim. Nieminen & Pantti 2004.) Mielenkiintoista onkin, kuinka hyvin media pystyy tämän ihanteen toteuttamaan työperäisen maahanmuuton ympärillä käydyssä poliittisessa keskustelussa.

## **1.2 Aineisto ja analyysi lyhyesti**

Esittelen seuraavaksi lyhyesti tutkimukseni aineiston ja sen analyysissa hyödyntämäni julkisen oikeuttamisen analyysin.

Tutkimukseni aineistona toimivat Helsingin Sanomissa vuosina 2005-2011 esiintyneet poliitikkojen kommentit työperäiseen maahanmuuttoon liittyen. Olen valinnut kyseisen aikavälin sillä perustella, että vuonna 2005 ensimmäistä kertaa Suomessa lähti työelämästä enemmän työntekijöitä eläkkeelle kuin sinne saapui tekijöitä. Tämä loi keskustelua ulkomaisen työvoiman mahdollisuuksista uhkaavan työvoimapulan paikkaamisessa. Kyseisenä vuonna nostettiin myös esille työministeriön asettamassa työryhmässä valmisteilla ollut hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma, jonka yhtenä pääteemana oli työperäisen maahanmuuton edistäminen. Vuoden 2011 keväällä käytiin puolestaan kiivastaistoiset eduskuntavaalit, joiden yhdeksi kantavaksi teemaksi oli arvioitu maahanmuuttoa. Tutkimukseni aineiston keruu päättyikin kyseisiin vaaleihin.

## **Julkisen oikeuttamisen analyysi**

Tutkimukseni analyysissä hyödynnän määrällisen toimija- ja juttutyyppianalyysin sekä politiikan medioitumisen ilmiöiden lisäksi julkisen oikeuttamisen analyysimallia.

Liitänkin tutkimukseni osaksi mixed methods –tutkimuksia<sup>3</sup>, joissa tutkimuskysymyksiin pyritään vastaamaan sekä laadullisen että määrällisen analyysin voimin.

---

<sup>3</sup> Mixed method -tutkimus on myös suomenkielisissä tutkimuksissa käytetty termi. Tästä syystä käytän sitä tässä muodossa myös omassa tutkimuksessani.

Julkisen oikeuttamisen analyysimallia ei ole vielä paljon hyödynnetty ja se on kehitetty pääosin sosiologisen tutkimuksen tarpeisiin. Tästä syystä näenkin sen lyhyen esittelyn tarpeellisenä heti tutkimukseni johdanto-luvussa. Haluan selkiyttää, millä tavoin tämä analyysimalli soveltuu omaan tutkimukseeni ja mikä on sen anti viestinnän tutkimukselle.

Julkisen oikeuttamisen analyysimallin (JOA) kehittänyt Tuomas Ylä-Anttila (2010, 34) kuvaa, kuinka julkisen oikeuttamisen analyysissa on yhdistetty Ruud Koopmansin ja Paul Stathamien (1999) poliittisten vaateiden analyysin (political claims analysis) ideoita Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot'n (1991) oikeuttamisteoriaan. Tällä on saatu aikaan tutkimusmenetelmä, jolla voidaan erotella keskustelun puhujia, kuulijoita, argumentteja ja niiden tueksi esitettyjä oikeutuksia. Itse hyödynnän julkisen oikeuttamisen analyysimallia soveltaen omaan tutkimukseeni ja en nosta esimerkiksi esille keskustelun kuulijoita, sillä näen oman tutkimukseni kannalta mielekkäämpänä keskittyä tarkastelemaan keskustelussa esiintyneitä puhujia, heidän argumenttejaan ja näiden argumenttien oikeutuksia.

Kuinka julkisen oikeuttamisen analyysi soveltuu sitten viestinnän tutkimukseen? Itse näkisin julkisen oikeuttamisen analyysin tulevan lähelle mediatutkimuksessa hyödynnettyä retoriikan argumentaatiotutkimusta. Siinä, missä argumentaatiotutkimuksessa kuitenkin paneudutaan yksityiskohtaisesti argumenttien pätevyyden arvioimiseen ja tutkimukseen, antaa julkisen oikeuttamisen analyysi laajemman kuvan argumenttien taustalla vaikuttavista universaaleista ja yhteisesti jaetuista moraalisisista arvostuksista. JOA:n avulla pyrin tutkimaan yksittäisten argumenttien sijaan työperäisen maahanmuuton taustalla vaikuttavia moraalisten oikeutusten ajatuskehikkoja.

Tuomas Ylä-Anttila (2010, 155) toteaaakin, kuinka julkisen oikeuttamisen analyysi ”avaa media-aineistoihin uudenlaisen kuvan totunnaiseen kehysanalyysiin verrattuna.” Analyysimalli tarkastelee argumentointia poliittisen kulttuurin ilmentymänä enemmän kuin tarkkana laskelmointina ja se keskittyy argumentoinnissa erityisesti moraalisiin. Argumenttien moraalisten oikeutusten etsiminen antaa Ylä-Anttilan mukaan keskustelusta erilaisen kuvan kuin perinteinen kehysanalyysi.

Julkisen oikeuttamisen analyysi näyttäisi sisältävän siis niin kehysanalyysin kuin argumentaatioanalyysin piirteitä, joista kummatkin ovat viestinnän tutkimuksessa paljon käytettyjä. Julkisen oikeuttamisen analyysi perustuu kuitenkin universaaleihin moraalikehikoihin, joiden tarkastelu omia tulkintojaan mukaan tuovan median kautta on jossain määrin kyseenalaista. Kuinka puhtaasti kyseisiä moraalikehikoita voidaan mediavälitteisesti tutkia? Yhdistämällä julkisen oikeuttamisen analyysin moraaliset oikeutuskehikot politiikan medioitumisen ilmiöön ja sen tarkasteluun keskustelun taustalla, pyrin tuomaan analyysimallin vielä lähemmäs mediatutkimusta ja ottamaan huomioon myös median roolin kyseisen keskustelun ja siinä esiintyneiden oikeutusten esittämisessä. Palaan näihin kysymyksiin kuitenkin vielä tarkemmin metodiluvussa (luku 4).

### **1.3 Keskeiset käsitteet**

Työtäni määrittävät muutamat keskeiset käsitteet, joiden avaamisen näen heti alkuun tarpeellisenä. Jotta työperäisen maahanmuuton ympärillä käytyä poliittista mediakeskustelua voisi hahmottaa kokonaisuutena, on tärkeää selventää, mitä työssäni tarkoitan puhuessani työperäisestä maahanmuutosta, politiikasta ja politiikoista sekä mediakeskustelun taustalla vaikuttavasta medioitumisen ilmiöstä.

#### **Työperäinen maahanmuutto**

Työperäisen maahanmuutto -termi viittaa työssäni ensisijaisesti hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman ajamaan maahanmuuttoon, jonka seurauksena työntekijä muuttaisi Suomeen pysyvästi perheineen. Termi on kuitenkin sekoittunut monien muiden työvoima- ja maahanmuuttomuotojen kanssa ja sitä ei voikaan tarkastella täysin erillään näistä. Aiheeseen liitettyjä asioita ja ilmiöitä ovat mm.: siirtotyöläisyys, vuokratyöläiset, harmaa talous, laittomat siirtolaiset, pakolaiset ja heidän työllistämisensä, huippuosaaajat ja korkeasti koulutetut, rakennustyöläiset, sairaanhoitajat, “likaisen työn tekijät”.

Tässä tutkimuksessa käyttäessäni sanaa työperäinen maahanmuutto viittaa kuitenkin ensisijaisesti juuri maahan pidemmäksi ajaksi työskentelemään tulevien muuttoon,

toisin sanoen maahan pysyvämmiin saapuvien ulkomaalaisten muuttoon. Tutkimuksen edetessä huomasin kuitenkin jaon esimerkiksi vuokratyöläisten ja maahan pysyvästi asumaan muuttavien työntekijöiden välillä vaikeaksi vetää. Monet vuokratyöläiset ovat mediassa osoittaneet mielenkiintoa jäädä maahan pysyvästi töihin ja tuoda myös perheensä.

Käytettäessä termejä maahanmuutto tai maahanmuuttaja on kuitenkin hyvä aina tiedostaa niiden rakennettu ja erotteluja luova luonne. Diskursiivisesti tarkasteltaessa, maahanmuutto on yhteiskunnallisesti rakentunut valtakehikko, kuten Sirpa Wrede (2010, 10) kirjoittaa. Täten maahanmuuttokäsitteen piiriin kuuluvat on asetettu erilleen valtaväestöstä. Tämä on hyvä huomioida, vaikka oma tutkimukseni ei suoranaisesti diskursiiviselle analyysille perustukaan, sillä vaikka työperäisen maahanmuuton yhteydessä puhuttaisiinkin maahanmuuttajien ottamisesta pysyvästi osaksi suomalaista yhteiskuntaa, jäävät he aina maahanmuuttokäsitteen kautta vieraiksi ja valtaväestöstä erillisiksi. Puhuttaessa myös ”suomalaisesta työelämästä”, mihin ulkomaalaisia työntekijöitä houkutellaan, astutaan diskursiivisten valta-asetelmien piiriin. Wrede (2010, 12) toteaaakin, että kun työelämästä puhutaan ensisijaisesti ”suomalaisena”, annetaan valtaväestöön kuuluville maahanmuuttajia suurempi oikeutus työhön.

### **Politiikka ja poliitikot**

Määrittelen työssäni politiikan käsitteen politiikantutkijoiden Heikki Paloheimon ja Matti Wibergin (2004, 15) mukaan: ”Politiikka on toimijoiden tavoitteiden edistämiseen tähtäävää yhteisten asioiden hoitamista.” Kyse ei ole heidän mukaansa pelkästä harmonisesta yhteistyöstä yhteiskunnan eri ryhmien kesken yhteisen hyvän saavuttamiseksi, vaan politiikka perustuu myös konflikteille. Tämän voisi oman tutkimukseni kautta havainnollistaa ensinnäkin siten, että poliitikot pyrkivät tuomaan kommenttiansa kautta esille omat näkemyksensä siitä, mikä on yhteisen hyvän mukaista ja toisekseen, että poliittisten näkemysten muuttuessa työperäisen maahanmuuton ympärillä, poliitikkojen kesken syntyy konfliktia, mistä voisi olla osoituksena esimerkiksi Eero Heinäluoman kommenttien aikaansaama kiivas keskustelu poliitikkojen keskuudessa.

Paloheimo ja Wiberg (2004) toteavatkin, että politiikkaa on kun ihminen kohtaa omista

mielipiteistään risteäviä näkemyksiä ja astuu niitä vastustamaan, pyrkien täten vaikuttamaan ihmisjoukkoa koskeviin päätöksiin. Tällä voidaan viitata sekä erilaisiin kansalaisyhteiskunnan toimijoihin että ammattipoliitikoihin. Poliitiikka voidaankin nähdä suppean ja laajan käsityksen mukaan.

Suppean näkemyksen mukaan politiikan tekeminen liittyy joihinkin tiettyihin poliittisiin instituutioihin esimerkiksi puolueisiin ja niiden äänestämiseen. Laajemman käsityksen mukaan politiikkaan voidaan laskea niin mielenosoitukset kuin henkilökohtaiset kulutusvalinnatkin. (Paloheimo & Wiberg 2004.)

Oma tarkasteluni keskittyy kuitenkin politiikan suppeaan näkemykseen ja puoluepoliittisten päättäjien tarkasteluun. Poliittista toimintaa voi toki olla myös puoluepolitiikan ulkopuolella, enkä poissulje tätä laajempaa käsitystä. Oman tutkimukseni piirissä tämä tarkastelulinja ei kuitenkaan ole keskeinen, sillä valitsemani tutkimusnäkökulma keskittyy tarkastelemaan juuri puoluepoliittista toimintaa. Suomen hallitusmuotona on edelleen edustuksellinen demokratia, joten politiikkaa tehdään vahvasti kansalaisten valitsemien poliittisten päättäjien kautta. Kevään 2011 vaalien kasvaneet äänestysmäärät myös osoittavat tämän perinteisemmän politiikan toiminnan pitävän edelleen pintansa.

Paloheimo ja Wiberg (2004, 204) jakavat ihmiset poliittisen osallistumisensa aktiivisuuden perusteella neljään ryhmään. 1) epäpoliittiseen kerrostumaan, 2) poliittiseen kerrostumaan, 3) vallantavoittelijoihin ja 4) vallanpitäjiin. Oman tutkimukseni keskiössä ovat poliittisen elämän vallanpitäjät ja heidän kommenttinsa työperäiseen maahanmuuttoon liittyen. Poliittisessa elämässä vaikuttavia vallantavoittelijoita ja vallanpitäjiä Paloheimo ja Wiberg (2004, 206) kuvaavatkin seuraavalla tavalla: ”Poliittisen elämän vallantavoittelijat ja vallanpitäjät ovat poliitikkoja. Vallanpitäjät ovat usein ammattipoliitikkoja. He saavat taloudellisen toimeentulonsa poliittisten tehtävien hoitamisesta.”

Puhuessani poliittisen elämän valtaapitävistä tarkoitan siis juurikin poliitikkoja. Tutkimuksessani tulee usein myös esille käsite poliittinen eliitti, jolla viitataan poliittisen elämän vaikutusvaltaisimpiin vallanpitäjiin.

## **Medioituminen**

Tutkimukseni kannalta hyvin keskeiseksi nousee medioitumisen käsite. Tarkastelen poliitikkojen kommentteja median kautta, toisin sanoen mediavälitteisesti. Median rooli näiden kommenttien esittäjänä onkin keskeinen, sillä politiikan on nähty muuttuneen yhä mediavälitteisemmäksi.

Kunelius, Noppari ja Reunanen (2009, 48) kuvaavat kuinka medioitumisen ilmiötä käsitetään kahdesta eri näkökulmasta. Ensinnäkin medioitumisella viitataan median vallan kasvuun. Täten media alkaa toimia vahvemmin oman toimintalogiikkansa mukaisesti. Toisaalta tämä toimintalogiikka saattaa olla alisteista esimerkiksi markkinavoimille ja taloudelliselle kilpailulle.

Juha Herkman (2011, 23) kirjoittaa kuinka medioitumisesta voidaan puhua myös ”välitteistymisenä” ja ”välineellistymisenä”. Välitteistymisellä viitataan median roolin kasvuun tiedon ja kokemusten välityksessä. Välineellistymisellä viitataan puolestaan mediateknologian lisääntymiseen. Omassa tutkimukseni kannalta tärkeämmässä roolissa on kuitenkin mediavälitteisyys, eikä niinkään eri mediateknologioiden välittämien keskustelujen erojen tarkastelu.

Syvennyn tarkemmin medioitumisen ja erityisesti politiikan medioitumisen ilmiöihin tutkimukseni teoreettista taustaa luotaavassa luvussa kolme.

### **1.4 Tutkimuksen rakenne**

Olen rakentanut tutkimukseni siten, että esittelen ensin työperäisen maahanmuuton ilmiötä Suomessa ja sen esittämistä mediassa aikaisempiin maahanmuuttoa ja mediaa tarkasteleviin tutkimuksiin tukeutuen. Teen lyhyen katsauksen Suomen maahanmuuttohistoriaan, työperäisen maahanmuuton nousemiseen keskusteluun ja keskustelun taustalla vaikuttaviin yhteiskunnallisiin ilmiöihin ja tapahtumiin. Selvennän myös, miten oma tutkimukseni ankkuroituu osaksi työperäisen maahanmuuton mediatutkimuksia.

Luvussa kolme siirrän katseeni työni kannalta keskeiseksi nousevaan politiikan medioitumisen käsitteeseen ja sen merkitykseen politiikan uutisoinnissa. Pohdin poliitikkojen ja median välistä suhdetta erinäisten medioitumisilmiöön liitettyjen viestinnän teorioiden kautta. Nostan myös esille tutkimukseni kannalta tärkeät teoriat ja teemat, joiden kautta voin tarkastella empiirisesti politiikan medioitumisen ilmiötä omassa aineistossani.

Luvussa neljä esittelen tutkimusaineiston ja sen analyysissa käytetyt sekä kvantitatiiviset että kvalitatiiviset metodit. Syvennyn esittelemään erityisesti julkisen oikeuttamisen analyysimallia (JOA) ja sen taustalla vaikuttavia teorioita. Nostan myös esille jo joitakin tutkimukseni määrällisiä tuloksia liittyen aineistoon. Nämä antavat nimittäin havainnollista taustatietoa seuraaville virallisille analyysiluvuille. Pyrin myös luomaan sillan konkreettisesta tutkimusasetelmastani tutkimuskysymyksiini.

Luvussa viisi esittelen tutkimusaineistostani analyysia julkisen oikeuttamisen analyysin kautta ja nostan esille kyseisen analyysimallin avulla saadut tulokset.

Luku kuusi on varattu puolestaan politiikan medioitumisen ilmiöiden analyttiseen tarkasteluun aineistossa. Tässä luvussa pyrin hahmottamaan Helsingin Sanomien roolia keskustelun esittämisessä.

Luvussa seitsemän kokoon yhteen työperäisen maahanmuuton poliittisen keskustelun pääpiirteet ja tarkastelen tutkimukseni antamia tuloksia tutkimuskysymysteni kautta. Pyrin kyseisessä luvussa myös arvioimaan tutkimuksessa hyödynnetyn julkisen oikeuttamisen analyysimallin toimivuutta sekä tutkimukseni validiutta. Luvun lopussa pohdin tutkimuksen merkitystä ja jatkotutkimusmahdollisuuksia.



## 2 TYÖPERÄINEN MAAHANMUUTTO SUOMESSA JA MEDIASSA

Työperäisen maahanmuuton ympärillä käytävää poliittista keskustelua ei voi tarkastella irrallaan sitä ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen muutoksista sekä ilmiöistä.

Tarkasteleman keskustelu asettuu vahvasti tiettyyn historialliseen hetkeen ja yhteiskunnallisiin muutoksiin, jotka ovat osaltaan vaikuttamassa keskustelun luonteeseen ja kulkuun, ja joita tästä syystä onkin tarpeellista avata tarkemmin. Myös aikaisempi mediakeskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä luo pohjaa omassa tutkimuksessani tarkastelemilleni poliittisille keskusteluille.

### 2.1 Maastamuuttomaasta maahanmuuttomaaksi

Maahanmuutto Suomeen ei ole mitenkään uusi ilmiö. Monesti ensimmäisinä pakolaisina mainitaan 70-luvulla Suomeen saapuneet, sotilasvallankaappauksista paenneet chileläiset, mutta todellisuudessa pakolaisia on tullut Suomeen jo paljon aikaisemmin. Jo 20-luvulla saapui useita pakolaisia Kronstadtista ja Itä-Karjalasta, muita maahanmuuttajia vielä aikaisemmin. Suomi ei olekaan ollut pitkään selkeästi yhden enemmistökansan asuttama. Antero Leitzingerin (2008) väitöskirjasta *Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812-1972* ilmeneekin, että Suomessa on oikeastaan ollut "ulkomaalaisia" yhtä kauan kuin "suomalaisiakin", sillä ennen vuoden 1812 alussa toteutettua Viipurin läänin yhdistämistä Suomen suuriruhtinaskuntaan Suomi ja suomalaisuus olivat epämääräisiä käsitteitä ilman juridista ja poliittista sisältöä.

Annika Forsander (2002, 16-19) jakaa Pohjoismaita ja Keski-Eurooppaa koskettaneet ”siirtolaisuusaallot” kahteen vaiheeseen. Ensimmäinen aalto alkoi toisen maailmansodan jälkeen, kun jälleenrakentaminen ja teollistuminen vaativat työvoimaa, jota ei omasta takaa riittänyt tarpeeksi. Toinen aalto sijoittuu 1970-luvun öljykriisin jälkimaininkeihin, jolloin Eurooppaan saapui paljon turvapaikanhakijoita ja pakolaisia. Suomi on näissä aalloissa ollut sikäli poikkeuksellinen tapaus, että varsinkin toisen maailmansodan jälkeen Suomea leimasi ei niinkään maahanmuutto vaan voimakas maastamuutto. Varsinkin 1960-70-luvuilla suomalaisia lähti maailmalle, erityisesti Ruotsiin sankoin joukoin. Suomessa ei myöskään ollut aktiivista strategiaa

maahanmuuttajien vastaanottoon ennen 1980-lukua ja Suomen liittymistä kiintiöpakolaisia ja turvapaikanhakijoita vastaanottavien maiden joukkoon. (Forsander 2002, 17-20.)

1970-luvulla Suomen taloudellisen kohentumisen ja maailmalle menetettyjen työntekijöiden myötä alettiin puhua ulkomaisten työntekijöiden rekrytoimisesta työvoimapulan ratkaisemiseksi, mutta suomalaissiirtolaisten houkuttelu takaisin tuntui tuolloin paremmalta vaihtoehdolta. Nämäkin suunnitelmat katkesivat kuitenkin lamaan 1970-luvun puolivälin tienoilla. (Forsander 2002, 20; Korkiasaari 2000, 142.)

Seuraavan kerran ulkomaisen työvoiman rekrytointi nostettiin esille 1980- ja 90-lukujen vaihteessa (Forsander 2002, 20; Paananen 1993, 11-13). Tässäkin tilanteessa työvoimaksi houkuteltiin erityisesti ulkosuomalaisia ja samoihin aikoihin alkoi lisäksi inkerinsuomalaisten ja heidän jälkeläistensä maahanmuutto. Presidentti Mauno Koivisto kuitenkin kiisti, että inkerinsuomalaisten maahanmuutossa olisi ollut kyse työvoimapolitiittisista vaikuttimista. 1980-90-lukujen maahanmuutto kuitenkin pysähtyi myös melkein heti alkuunsa laman iskettyä 1990-luvulla. (Forsander 2002, 21.)

Ulkomaalaisten houkuttelu työvoimaksi näyttääkin nousseen keskusteluun aina aika ajoin taloudellisina nousukausina ja laantuneen laman iskettyä. Usein on myös keskustelussa nähty ulkosuomalaisten saaminen takaisin Suomeen työvoimaksi parempana vaihtoehtona kuin ”täysin ulkomaalaisten” rekrytointi (Forsander 2002, 20).

Uusimmalla työperäisen maahanmuuton ympärillä käydyllä keskustelulla on juurensa 2000-luvun alussa, jolloin lamasta toipunut Suomi oli osana koko Euroopan unionin alueella käytävää keskustelua ulkomaalaisten rekrytoinnista. EU:n jäsenmaana Suomea koskettivat nyt myös omaa valtiota laajemmat politiikkalinjaukset. (Forsander 2002, 21; Forsander 2000.) Euroopan unionin kansalaisten vapaata liikkuvuutta edistävä työllisyyspolitiikka avasikin Suomen työmarkkinoiden ovet monille EU:n jäsenvaltioiden kansalaisille.

### **2.1.1 Ikääntyvä Suomi ja maahanmuuttopoliittinen ohjelma**

Vuonna 2005 puhe ulkomaalaisen työvoiman tarpeesta sai aivan uudenlaista sytykettä

väestön ikääntymisen aikaansaamaan työvoimapulan uhan alla. Vuosi 2005 oli Suomen työelämän kannalta historiallinen, sillä silloin siirtyi työelämästä eläkkeelle ensimmäistä kertaa enemmän ihmisiä kuin työelämään saapui. Matti Vanhasen hallitus kirjasikin työperäisen maahanmuuton edistämisen ensisijaiseksi tavoitteeksi vuonna 2006 hyväksytyssä maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa. Työvoimapulasta oli tullut todellinen uhka, johon täytyi keksiä ratkaisuja. Mika Helander (2011a, 7) toteaaakin vuoden 2006 aloittaneen maahanmuuttopoliitikassa työperäisen maahanmuuton kauden.

Hallituksen maahanmuuttopoliittisella ohjelmalla oli merkitystä myös julkisen keskustelun kehittymiseen. Haavisto, Kivikuru ja Lassenius (2010, 231) toteavat, että hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma vaikutti julkisen keskustelun luonteeseen, tehden työperäisestä maahanmuutosta Suomen kannalta lähes välttämättömyyden. Kyseinen ohjelma onkin keskeisessä roolissa tarkasteltaessa työperäisen maahanmuuton esittämistä mediassa, mutta erityisesti tutkittaessa poliitikkojen puhetta aiheen ympärillä. Tästä syystä näenkin hyödyllisenä esitellä hallituksen maahanmuuttopoliittisen ohjelman päälinjat, sillä ne ovat olleet muokkaamassa vahvasti poliitikkojen puhetta työperäisestä maahanmuutosta.

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma julkaistiin 19.10.2006. Se oli kuitenkin saanut jo muotonsa vuonna 2005, joka oli Suomen työmarkkinoiden historiassa poikkeuksellinen aika, ja myös oman tutkimukseni aloituspiste. Tästä syystä alustankin maahanmuuttopoliittisen ohjelman syntyä hieman vuodesta 2005.

Työministeriön neuvotteleva virkamies Pekka Tiainen kuvasi tilannetta vuonna 2005 seuraavalla tavalla *Palkkatyöläinen*-lehdessä: ”Tämä vuosi on ensimmäinen, kun työelämästä poistuvia on tilastollisesti enemmän kuin sinne tulijoita. 60-vuotiaita on 15 000 enemmän kuin 21-vuotiaita. 60 vuotta on ikä, jolloin keskimäärin työelämästä siirrytään eläkkeelle ja vastaavasti työelämään tullaan keskimäärin 21–22-vuotiaana.”

Tiainen osallistui työministeriössä työllisyys- ja väestöennustetutkimuksiin ja muutamaa vuotta aiemmin ilmestyneen työvoimatutkimuksen perusteella hän arvioi, että suurin piikki iskisi 2010-luvun vaihteessa. ”Seitsemän vuoden päästä suuriin ikäluokkiin kuuluvista kaikki ovat täyttäneet 60 vuotta ja suurin osa siirtynyt eläkkeelle. Suurin poistuma tapahtuu vuosikymmenen vaihtuessa.” (*Palkkatyöläinen* 1/2005.)

Vuonna 2005 maaherra Rauno Saaren johtama työryhmä jättikin työministerille esityksen hallituksen maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi. Työryhmä oli ottanut ohjelman lähtökohdaksi Suomen edellä kuvatun väestökehityksen ja sen tuomat tarpeet. Esitys erosi selvästi ensimmäisestä vuonna 1997 julkaistusta maahanmuutto –ja pakolaispoliittisesta ohjelmasta, joka keskittyi pääosin pakolaispolitiikkaan. Hallituksen lopullinen maahanmuuttopoliittinen ohjelma hyväksyttiin vuonna 2006.

Ohjelman yleistavoitteiksi esitetään ihmis- ja perusoikeuksia kunnioittavien maahanmuuttopoliittisten arvojen määrittely, hyvän hallintokulttuurin vahvistaminen sekä maahanmuuttoon liittyvien uhkien torjunta. Ohjelman tavoitteeksi asetetaan myös kokonaisvaltaisten puitteiden rakentaminen erityisesti EU ja ETA-alueiden ulkopuolelta Suomeen suuntautuvan maahanmuuton politiikan suunnittelulle ja toimeenpanolle.

Yhtenä ohjelman päätavoitteena on edistää moniarvoisen, monikulttuurisen ja syrjimättömän yhteiskunnan kehittymistä. Tällä nähtiin olevan suora yhteys Suomen kansainvälistymiseen ja kansainvälisen kilpailukyvyn edistämiseen. Maahanmuuton edistäminen nähtiin myös yhtenä keinona muiden joukossa vastata työvoiman ja koko väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin.

Maahanmuuttopoliittisen ohjelman perusajatus tiivistettiin näin:

”Maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteisiin sisältyy ajatus aktiivisesta maahanmuuttopoliitikasta.” (Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 2006, 2.)

Kuten Haavisto, Kivikuru ja Lassenius (ks. edeltä) totesivat, maahanmuuttopoliittinen ohjelma teki työperäisestä maahanmuutosta ”neutraalin oloisen, mutta positiiviseen suuntaan kallistuvan käsitteen, jopa välttämättömyyden.” Tämä tuleeikin hyvin ilmi ohjelman tavoitteista ja politiikkalinjauksista. Maahanmuuttopoliitikka ei kuitenkaan käytännössä toimi näin yksinkertaisesti.

Antero Leitzinger (2008, 557) toteaa ulkomaalaispolitiikan käsitettä määriteltäessä:

”Kun politiikka on ’yhteisten asioiden hoitamista’, ulkomaalaispolitiikka on ulkomaalaisille yhteisten asioiden hoitamista tai yhteisten asioiden hoitamista ulkomaalaisten suhteen.”

Ulkomaalaispolitiikan tarkoituksena on Leitzingerin mukaan lainsäädännön ja hallinnon avulla vaikuttaa ja toimia suhteessa maahanmuuttoon. Tämä ei kuitenkaan ole yksiselitteistä vaan ulkomaalaiset voidaan nähdä joko uhkana kansalliselle yhteneväsyydelle tai sitten mahdollisuutena ja voimavarana. ”Maahanmuuttajat vaikuttavat ja heihin vaikutetaan politiikan, talouden ja kulttuurin aloilla, joilla heillä on yleensä valtaväestöstä poikkeavat lähtökohdat ja edellytykset.” (Leitzinger 2008, 557.)

Työperäisestä maahanmuutosta keskusteltaessa tämä kytkeytyy vahvasti näkemyksiin maahanmuuttajien kansantaloutta kehittävästä potentiaalista ja toisaalta heidän näkemiseensä suomalaisten työpaikkoja uhkaavina vieraina.

### **2.1.2 Protektionismin kasvu ja sen vaikutus julkiseen keskusteluun**

Aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa peräänkuuluttaneen maahanmuuttopoliittisen ohjelman julkaisun jälkeen maahanmuuton määrä lisääntyikin vuonna 2007 edellisten vuosien reilun 20 – 22 000 henkilön määrästä 26 – 29 000 henkilöön vuodessa. Mika Helander kuvaa (2011a, 8) kuinka tämä kasvatti yhteiskunnallista maahanmuuttokeskustelua, joka lopulta kiihtyi puolesta ja vastaan väittelyksi.

Kuten aikaisemmin tuli esille, ulkomaisen työvoiman houkuttelu on liittynyt usein taloudellisiin nousukausiin ja laman iskettyä keskustelu on hiljentynyt. Vuonna 2008 iskenyt maailmanlaajuinen talouden taantuma ja perussuomalaisten kannatuksen kasvu kunnallisvaaleissa muutti täten myös keskustelua työperäisen maahanmuuton ympärillä, ei sitä ehkä hiljentäen, mutta muuttaen sen kriittisemmäksi.

Perussuomalaisten suosion nousu liittyy Länsi-Euroopassa yleiseen politiikan kehityskulkuun, missä talouden nopea globalisoituminen on luonut suuremmat luokkaerot. Poliitiikan tutkija Heikki Paloheimo (2009, 55-57) kuvaakin kuinka kansainvälistymisen eduista ovat päässeet nauttimaan hyvin koulutetun keskiluokan edustajat vähän koulutetun työväestön kustannuksella.

Poliitikkojen ja kansan välisen kuilun kasvaminen, välittömän demokratian lisävaatimukset ja EU-kriittisyyden kasvu ovat myös olleet osana oikeistopopulismin

nousussa. Oikeistopopulismille tyypillisiä piirteitä ovat Paloheimon mukaan myönteinen suhtautuminen kansalliseen yhtenäiskulttuuriin, mutta vanhasta oikeistosta eroten kansainvälinen vuorovaikutus nähdään enemmän uhkana kuin mahdollisuutena. Oikeistopopulistit näkevät, että vanhat puolueet eivät ole pystyneet hoitamaan epävarmassa tilanteessa olevien kansalaisten etuja. Tästä syystä oikeistopopulististen puolueiden kannattajakunta koostuukin vahvasti työväestöstä ja monet ovat siirtyneet kyseisiin puolueisiin vasemmistopuolueiden keskuudesta.

Perussuomalaisten kannatuksen kasvun yhteydessä Karin Creutz-Kämppi, Mika Helander ja Niko Pyrhönen (2011, 34-35) puhuvat myös epävakaille ajoille tyypillisestä nationalismin kasvusta, joka ilmenee maahanmuuttajien leimaamisena työvoiman arvon alenemisen syntipukeiksi. Toisaalta maahanmuuttajia hyödynnetään taloudellisesti tukalina aikoina myös kansallisen itsetunnon kohottamisessa. Tämän kaltaisia painotuksia Creutz-Kämppi, Helander ja Pyrhönen näkevätkin Pohjoismaissa erityisesti 2000-luvulla, ”jolloin populistiset puolueet ovat onnistuneet mobilisoimaan maahanmuuttokriittisen agendansa taakse niin sanottuja globalisaation nettohäviäjiä, ja paljolti myös työväenluokkaa.” (Creutz-Kämppi, Helander & Pyrhönen 2011, 35.)

Creutz-Kämppi, Helander ja Pyrhönen (2011, 30) nostavat työperäisen maahanmuuton keskustelun yhdeksi virstanpylvääksi vuoden 2008 kunnallisvaalien jälkeisen maahanmuuttovastaisen liikkeen vahvistumisen. Työväenluokan keskuudessa diskurssit jakautuivat työpaikkakilpailun ja maahanmuuttajia kohtaan tunnetun solidaarisuuden välillä. Kilpailua matalapalkka-aloilla korostava puhe on vain kasvattanut työväenluokan kritiikkiä maahanmuuttoa kohtaan. Creutz-Kämppi, Helander ja Pyrhönen näkevätkin aiheen yhteiskunnallisen keskustelun kannalta ongelmallisena, että ”maahanmuuttokeskustelun samaa huomattava näkyvyys valtamediassa on kohdistunut paljolti perussuomalaisiin ja heidän pyrkimyksensä vetää rajaa maahanmuuttokriittisyyden ja maahanmuuttovastaisuuden välille. Tämä on edesauttanut perussuomalaisten pyrkimyksiä profiloitua harmittomana suomalaisen perusduunarin puolueena.” (Creutz-Kämppi, Helander & Pyrhönen 2011, 30.)

Mika Helander (2011a, 9) kuvaa kuinka julkiseen keskusteluun nousi kuitenkin myös konkreettisempaa puhetta työperäisen maahanmuuton haitallisista lieveilmiöistä ja toimenpiteistä niiden ratkaisemiseksi. Yleisesti hän näkee keskustelua leimanneen

kuitenkin vahvan vastakkainasettelun ja tunnepitoisen argumentoinnin.

Työperäisen maahanmuuton ympärillä käydyn keskustelun voitaisiinkin nähdä jossain määrin muuttuneen maahanmuuttopoliittisen ohjelman positiivisesta katsannosta laman ja maahanmuuttokritiikin myötä selkeämmin jakaantuneeksi.

Karin Creutz-Kämppe, Mika Helander ja Niko Pyrhönen (2011, 35) korostavatkin kuinka maahanmuuttovastaisten argumenttien valta poliittisessa keskustelussa tekee yhä tärkeämmäksi päättäjien konkreettisemmän puheen maahanmuuttoon liitettyjen hyvinvointipoliittisten ongelmien torjumisesta ja ratkaisusta.

### **2.1.3 Taustalla globalisaation ilmiöt**

Tarkastelen tutkimuksessani työperäistä maahanmuuttoa Suomen näkökulmasta, suomalaisten poliitikkojen puheissa ja kansallisessa mediassa. Näkökulmani rajauksesta huolimatta on tarpeen avata maahanmuuton ja erityisesti työperäisen maahanmuuton ilmiötä laajemmalla tasolla. Kyseinen ilmiö on nimittäin osa laajempia globaaleja kehityskulkuja ja muutoksia, joita ei sovi ohittaa. Ja kuten edellä tuli jo ilmi, 2000-luvun Suomi on myös osa Euroopan unionia ja täten myös riippuvainen EU:n tasolla tapahtuvista muutoksista ja päätöksistä.

Globalisaation myötä ihmisten liikkuminen paikasta toiseen on kasvanut ja tämä on vaikuttanut vahvasti myös työmarkkinoihin. Ihmiset muuttavat maasta toiseen paremman elämän ja työn perässä ja toisaalta on puhuttu myös niin kutsutusta Kiina-ilmiöstä, missä länsimaiset yritykset siirtävät tuotantoaan ja työpaikkojaan Kiinaan ja muihin halpojen tuotantokustannusten maihin. Ihmisten ja työn liikkuminen maasta ja maanosasta toiseen muuttaa myös käsitystä työtä tekevien ihmisten kansalaisuudesta ja työstä itsessään.

Stephen Castles ja Alastair Davidson (2000, vii) näkevätkin globalisaation muuttaneen kansalaisuuden kysymyksiä merkittävästi kaikkialla maailmassa. Ihmisten kasvava liikkuminen maasta ja maanosasta toiseen kyseenalaistaa kansallisvaltion kuulumisen perusteita. Globalisaatio vaikuttaa muokkaamalla uuteen muotoon subjektiviteetteja ja identiteettejä, nostaten kysymyksiä: kuinka he ovat osa meitä ja meidän odotuksiamme

(Azaïs 2010, 15).

Tämä liittyy kiinteästi myös maahanmuuttotutkimuksessa laajalta pohdittuun ajatukseen meistä ja muista, siihen kuinka maahanmuuttajien ja kantasuomalaisten välillä tehdään jaottelua. Sirpa Wrede (2010, 12) toteaa, että globalisaation myötä ”perinteiset jäsenyydet osoittautuvat eri tavoin riittämättömiksi ja ongelmallisiksi”. Työperäiseen maahanmuuttoon ja sen ympärillä käytyyn keskusteluun liittyykin sosiaalisesti rakentuneita käsitteitä, jotka luovat erottelua ja eriarvoisuutta, ja jotka on hyvä tiedostaa. Esimerkkinä Wrede nostaa ”suomalaisen työelämän” ja ”maahanmuuttajat”. Nimetessä työntekoon ja työelämään liittyviä käsitteitä ”suomalaisiksi” tullaan automaattisesti antaneeksi suomalaisille suurempi moraalinen oikeus työhön, kuten jo johdannossa toin esille. Maahanmuuttajakäsitteen käyttö puolestaan sitoo yksilön pysyvästi vieraaksi. Tämä on kuitenkin hyvin ongelmallista, sillä Suomeen työhön tulevat ”vieraat” tulevat mahdollisesti, ja toisaalta maahanmuuttopoliittisen ohjelman tavoitteiden myötä myös pyritään saamaan, asettumaan aloilleen pysyvästi.

Karina Horsti (2005, 12-14) puhuu väitöskirjassaan vierauden muuttuvista rajoista viitatessaan eri etnisten ryhmien ja maahanmuuttajien eriarvottavaan puheeseen. Hän kuitenkin korostaa, että maahanmuuttokeskustelu ei ole vain mustavalkoista ”me ja muut” –tyypittelyä vaan se on hyvin monitahoista, toisaalta erottavaa ja toisaalta yhdistävää. Siinä, missä erityisesti Euroopan ulkopuolelta tulevia pakolaisia on käsitelty turvallisuusriskinä eikä niinkään ihmisoikeuksien kautta, on Euroopan sisällä kuitenkin rakennettu monikulttuurista identiteettiä. Kuten Horsti (2005, 12) toteaa: ”yhtäältä eurooppalaisuutta on rakennettu suhteessa Euroopan ulkopuolisiin ja toisaalta on korostettu eurooppalaisen identiteetin monikulttuurisuutta.” Monikulttuurisen mielikuvan rakentaminen onkin tullut Horstin mukaan tärkeäksi globaalissa kilpailussa osaavasta työvoimasta ja menestyjistä.

Työhön ja työntekoon globalisaatiolla on useita vaikutuksia. Se kasvattaa joustavuutta ja osa-aikaisuutta nyky-yhteiskuntien työmarkkinoilla, mutta toisaalta myös eriarvoisuutta eri työntekijäryhmien keskuudessa. Tyypillistä jälkiteollisille yhteiskunnille onkin uusien työmuotojen synty ja kasvavat palkkaerot yksilöllistymisen myötä. Christian Azaïs (2010, 16-17) näkee, että ”mikä oli tyypillistä kehitysmailla, alkaa esiintyä yhä useammin myös kehittyneissä yhteiskunnissa”. Tähän liittyy hybridisaation käsite, joka



osoittaa kuinka uudet työmuodot tai sopimusrakenteet liikkuvat pois entisistä uomistaan ja kuinka syntyy uusia individualistisen sitoumuksen kategorioita. Tämä tarkoittaa usein jatkuvaa adaptaatiota, kouluttautumista ja oppimista globalisaation vaatimuksiin.

Edellä esitetyt ilmiöt liittyvät vahvasti maahanmuuttajien eriarvoisen ”työväenluokan” syntyyn ja suomalaisessakin maahanmuuttokeskustelussa esiintyneeseen ongelmaan maahanmuuttajien työllistymisvaikeuksista koulutustaan vastaaviin töihin. Sirpa Wrede, Camilla Nordberg ja Annika Forsander (2010, 275-278) toteavat, kuinka maahanmuuttaja on työelämässä muita haavoittuvammassa asemassa. Myös maahanmuuttajien etnisten ryhmien välillä on eroja suhteessa työelämäänsä ja työn saantiin. Wrede, Nordberg ja Forsander (2010, 281) kirjoittavat kuinka: ”maailman mittakaavassa hyvinvoivien ryhmään kuuluville avautuvat työelämän ovet helpommin kuin poliittisesti tai taloudellisesti vierottujen ryhmien edustajille.”

Harald Bauder (2008) nostaa työperäisen maahanmuuton yhteyteen myös maailmanlaajuisia vapaita markkinoita ajavan uusliberalismin käsitteen ja Euroopan unionin laajentumisen myötä siihen liittyvät uudistukset. Bauderin saksalaisista sanomalehdistä tekemän diskurssianalyysin mukaan uusliberalistiset näkemykset tekevät maahanmuutosta taloudellisen hyödykkeen, joka yhdeltä kannalta esiintyy puheissa työelämää täydentävänä ja maan kilpailukykyä kansainvälisillä markkinoilla vahvistavana ja toisaalta rasitteena, joka kasvattaa työttömyyslukuja ja on taakkana julkiselle hyvinvointijärjestelmälle.

Työperäiseen maahanmuuttoon on liitetty usein myös ajatuksia harmaan talouden kasvusta ja työvoiman polkumyynnistä. Mika Helander (2011b, 153–171) nostaa kuitenkin osuvasti esille kysymyksen, että onko kyse enemmänkin siitä, että Suomessa jo oleva harmaa talous lisää työperäisen maahanmuuton käyttöä eikä toisin päin.

Yhteenvedona globalisaatiolla on vaikutusta niin työhön kuin sen tekijöihinkin. Vapaa markkinatalous antaa ihmisille ja työlle enemmän vapauksia liikkua maasta ja paikasta toiseen. Toisaalta se kasvattaa tuloeroja ja synnyttää uudenlaisia matalapalkka-aloja ja työläisryhmiä. Vapaan markkinatalouden voisikin nähdä jossain määrin tekevän työntekijöistä taloudellisia hyödykkeitä.

## 2.2 Työperäinen maahanmuutto ja media

Olen edellisissä luvuissa hahmottanut työperäisen maahanmuuton ympärillä vaikuttavia yhteiskunnallisia muutoksia. Seuraavaksi esittelen työperäisestä maahanmuutosta tehtyä aikaisempaa tutkimusta erityisesti mediatutkimusta. Tämän kautta pyrin sijoittamaan oman tutkimukseni osaksi aikaisempia työperäisen maahanmuuton viestinnän tutkimuksia.

Työperäisen maahanmuuton esittämisestä mediassa on tehty joitakin tutkimuksia Suomessa. Nämä ovat usein kytkeytyneet osaksi laajempia tutkimusprojekteja liittyen maahanmuuttoon, etnisyyteen ja rasismiin tai ulkomaalaisten työntekijöiden asemaan työmarkkinoilla ylipäänsä. 1990-luvun lopulta lähtien rasismiin ja etnisyyteen keskittynyttä mediamonitorointia on ollut tekemässä Journalismin tutkimusyksikkö Tampereen yliopistossa ja Helsingin yliopiston Etnisten suhteiden ja nationalismin tutkimuskeskus CEREN. Tutkimusprojekti on tuottanut useita erilaisia selvityksiä ja tieteellisiä tutkimuksia (esim. Raittila & Kutilainen 2000; Raittila 2005; Haavisto 2005; 2007; Haavisto ja Kivikuru 2007; Sandlund 2002; Maasilta ym. 2008; Simola 2008; Lassenius 2009). Näiden lisäksi työperäisen maahanmuuton mediatutkimusta ja sen tuloksia analysoineet Camilla Haavisto, Ullamaija Kivikuru ja Marina Lassenius (2010, 231) mainitsevat myös muutamia muita samasta aihepiiristä tehtyjä tutkimuksia (esim. Kuusisto 2000; Pietikäinen 2000; Raittila 2004; Horsti 2005; Roos 2005; Haavisto 2010).

Helsingin yliopiston etnisten suhteiden ja nationalismin tutkimuskeskus CEREN:issä on toteutettu myös vuosina 2005-2008 Työsuojelurahaston rahoittama tutkimus- ja kehityshanke *Maahanmuuttajien asema suomalaisessa työelämässä – keinot kohti tasa-arvoa*. Tutkimushankkeen päämääränä oli kartoittaa suomalaisesta työelämästä maahanmuuttajien sijoittumista eri aloille ja sitä, millaisia heidän työelämävalmiutensa ja urapolkunsu ovat.

Tutkimushanke synnytti myös joukon tieteellisiä artikkeleita ja tutkimuksia (Forsander 2006, 2007, 2008; Linnanmäki 2007; Alho 2008, 2010; Wrede 2008, 2010; Bourgeault & Wrede 2008; Laurén & Wrede 2008, 2010; Wrede, Nordberg & Forsander 2010).

Tutkimusprojektin tulokset osoittivat, että pitkän aikavälin analyysin kautta näyttäisi siltä, että maahanmuuttajat olivat nousseet epävakasta työmarkkina-asemista vakaampiin asemiin ja työttömyydestä epävakaisiin asemiin. Maahanmuuttajien sosioekonominen asema näyttäisi täten kohentuneen ainakin verrattaessa vuoden 1997 tilannetta vuoteen 2004.

Uusimpiin työperäistä maahanmuuttoa käsitteleviin tutkimuksiin lukeutuu lisäksi Mika Helanderin (2011) toimittama teos *Totta toinen puoli? Työperäisen maahanmuuton todelliset ja kuvitellut kipupisteet*, jonka tarkoituksena on nostaa näkyville työperäisen maahanmuuton olosuhteet Suomessa tilastojen ja tutkimuksen valossa ja täten myös osoittaa vääräksi joitakin julkisen keskustelun vääristymiä. Näihin vääristymiin Helander (2011, 12) laskee mm. uhrinäkökulman, missä maahanmuuttajien oloja kuvataan ”helvetin esikartanoina” ja maahanmuuton vastustajien liian suuret maahanmuuttoon liitetyt uhkakuvat.

Haavisto, Kivikuru ja Lassenius (2010, 231) kertovat mediatutkimusten osoittaneen, että maahanmuuttokeskustelu muuttui mediassa hallituksen vuonna 2006 julkaistun maahanmuuttopoliittisen ohjelman myötä. Työperäinen maahanmuutto on heidän mukaansa käsitteenä lähellä elintasopakolaista, mutta maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa se nostettiin neutraaliksi, mutta positiiviseen suuntaan kallistuvaksi, jopa välttämättömäksi asiaksi.

Työnteosta ja maahanmuutosta on kuitenkin puhuttu mediassa jo ennen hallituksen maahanmuuttopoliittista ohjelmaa. Se on nostettu esiin esimerkiksi 1990-luvun alussa kun maahanmuuttomäärät kasvoivat. Suomenkielisessä mediassa esitettyjen maahanmuuttajien työnhakua ja työttömyyttä koskeneiden juttujen määrä myös kaksinkertaistui vuosina 2001-2004. (Simola 2008; Haavisto, Kivikuru & Lassenius 2010.)

Eurooppalaisella tasolla maahanmuuton keskustelu on edennyt siirtolaisuuden ensimmäisen aallon talouskeskeisestä puheesta, toisen aallon sosiaalipoliittiseen etnisyyttä ja kulttuuria korostavaan puhetapaan ja sieltä takaisin koventuneeseen ja markkinaehtoisten argumenttien täyttämään keskusteluun. (Haavisto, Kivikuru & Lassenius 2010; Simola 2008; Forsander 2002.) Kuten jo aikaisemmin toin ilmi, Suomi

on lähtenyt vastaanottamaan maahanmuuttajia vasta keskustelun myöhäisemmissä vaiheissa, joten voisi nähdä, että monikulttuurisuutta korostavaa puhetapaa ei Suomessa ehtinyt koskaan kunnolla kasvaa (Horsti 2005; ks. myös Haavisto, Kivikuru & Lassenius 2010, 232).

Haavisto, Kivikuru ja Lassenius (2010, 248) näkevät työperäiseen maahanmuuttoon liittyvässä journalismissa joitakin toistuvia peruskehyksiä, joita ovat työvoiman tarve ja tuonti ja toisaalta maahanmuuttopolitiikan hallinta sekä elintasosiirtolaisuuden kriittinen juonne. He myös toteavat tutkimusten valossa, että ”media on mieluummin vaiennut kuin toiminut ilmirasistisesti” (Haavisto, Kivikuru & Lassenius 2010, 231). Oman tutkimukseni kannalta on mielenkiintoista myös huomio, että hallituksen maahanmuutto-ohjelma ei ole saanut mediassa paljon tilaa (Simola 2008; Lassenius 2009). Se toimii Haaviston, Kivikurin ja Lasseniuksen (2010, 248-249) mukaan kuin ”takapiruna”, antaen mahdollisuuden puhua myönteisesti työperäisestä maahanmuutosta, mutta konkreettisesti sitä ei oteta käsittelyyn. Ohjelma jää täten kaukaiseksi eikä yhdistä yksittäisiä työperäisestä maahanmuutosta kirjoitettuja artikkeleita hallituksen periaatteisiin. Myöskin ”valtiolliset ja kunnalliset viranomaiset, poliitikot ja ammattiliittojen edustajat ovat esillä hyvin harvoin.” (Haavisto, Kivikuru & Lassenius 2010, 234).

Onkin mielenkiintoista nähdä, ovatko poliitikot ja maahanmuuttopoliittinen ohjelma nousseet vuoden 2008 kunnallisvaalien nostattaman maahanmuuttajakriittisyyden, laman ja maahanmuuttoa koskevan lainsäädännön uudistamisesta käydyn keskustelun jälkeen vahvemmin esille työperäisen maahanmuuton yhteydessä. Etenkin, kun maahanmuutosta ennustettiin vahvaa vaaliteemaa vuoden 2011 eduskuntavaaleissa.

Ja mikäli poliitikot eivät nouse merkittävästi esille aiheen yhteydessä, niin on merkityksellistä tutkia, kuinka he ovat kuitenkin aiheesta puhuneet ja pohtia, miksi he eivät keskeisestä asemastaan huolimatta nouse esille mediakeskusteluissa. Näenkin erittäin tärkeäksi tämän pohdinnan, sillä sen lisäksi, että todetaan tietyn ryhmän puuttuvan keskustelusta, tulisi tarkemmin pohtia sitä, miksi näin on. Ja mitä vaikutusta tällä on keskusteluun ylipäänsä.

Aikaisemmat työperäisestä maahanmuutosta tehdyt mediatutkimukset ovat siis

keskittyneet työperäisen maahanmuuton yleisen mediakeskustelun esittämiseen ja analysointiin. Myös maahanmuuttajien ääneen pääsyä on tutkittu tarkemmin. (ks. esim. Simola 2008; Lassenius 2009.)

Itse keskityn yhden vähälle huomiolle jääneen ryhmän, poliitikkojen argumenttien analysointiin. Poliitikkojen nähtiin esiintyneen harvoin aiheen yhteydessä, mutta halusin tarkastella tarkemmin oliko esiintymisessä mahdollisesti tullut muutosta erityisesti vuonna 2010 kun maahanmuuttokeskustelu ennen vuoden 2011 vaaleja leimahti uuteen liekkiin. Kiinnostavaa on myös nähdä mahdollinen argumenttien muutos maahanmuuttopoliittisen ohjelman julkaisusta eduskuntavaaleihin 2011. Aikaisemmissa tutkimuksissa ei myöskään ollut pureuduttu tarkemmin median toimintalogiikan ja erityisesti medioitumisilmiön vaikutuksiin keskustelun esittämisessä. Oma tutkimukseni tarkastelee siis poliitikkojen näkemysten lisäksi lähemmin politiikan medioitumisen vaikutusta keskustelussa. Tutkimukseni antaa myös täten pohjan pohtia, mistä aikaisemmissa tutkimuksissa esiintynyt poliitikkojen puuttuminen keskustelun osallistujina saattaisi johtua.

### **3 POLIITIKAN MEDIOITUMINEN MEDIAKESKUSTELUN TAUSTALLA**

Poliitikkojen ja median välistä suhdetta ja politiikan esittämistä mediassa on tutkittu paljon viestinnän alalla. Omassa tutkimuksessani poliitikot ovat keskeisessä asemassa työperäisen maahanmuuton keskustelijoina, mutta myös medially on vahva roolinsa tämän keskustelun esittäjänä. Nykypäivänä politiikkaa onkin lähes mahdotonta kuvitella ilman mediaa. Poliitiikka ja media liittyvätkin elimellisesti toisiinsa, kuten Juha Herkman (2011, 10) toteaa.

Politiikan medioituminen nouseekin keskeiseksi teoreettiseksi käsitteeksi ja kehykseksi tutkiessani poliitikkojen kommentteja ja toimittajien reagoitua tähän keskusteluun. Nykypäivän poliitikot ovat entistä riippuvaisempia mediajulkisuudesta ja ovat tätä kautta myös jossain määrin alisteisia sen toimintalogiikoille. Median toimintalogiikat ovat kuitenkin myös muuttuneet. Kyseinen julkisuuden kenttä ei toimi enää samoin kuin poliittisen lehdistön kulta-aikoina, jolloin tiedotusvälineet suhtautuivat poliittikkoihin hienovaraisella kunnioituksella. Media on markkinoitunut ja sen taloudellisella toimintalogiikalla nähdään olevan vaikutuksia, ei vaan uutisten luonteeseen, vaan myös julkisuuden kentälle pyrkivien tapaan toimia. Median valta on siis kasvanut ja sen tavat toimia ovat muuttuneet politiikan kentällä. Esittelenkin seuraavaksi politiikan medioitumisen ilmiötä erinäisten viestinnän tutkimusten ja teorioiden kautta.

#### **3.1 Poliitiikan medioituminen**

Salli Hakala (2011, 89) kirjoittaa, kuinka vielä 1980-luvulle asti medioiden merkitys politiikassa oli vähäistä. Puolueiden kannattajakunta ja asema olivat vakiintuneita. Poliittinen elämä oli myös hyvin ennustettavaa. Väittelyä syntyi, mutta argumentit pysyivät tietyissä puolueille ominaisissa kannoissa.

Tämä ei kuitenkaan päde enää nykypäivänä. Puolueiden kannattajakunta on hajaantunut ja liikkuvien äänestäjien määrä on kasvanut. Myös puolueet itse ovat muuttuneet. Niistä

on tullut keskiluokkaisempia ja aatteet ovat samankaltaistuneet. Mediajulkisuudesta onkin tullut tärkeä kanava tavoittaa kannattajia sekä vaaleissa tärkeitä liikkuvia ja nukkuvia äänestäjiä. (Hakala 2011, 89.) Poliitiikkaa tehdään täten yhä useammin median välityksellä. Juha Herkman (2011, 22) kuvaakin tutkijoiden alkaneen puhua 1980-luvun lopulta alkaen politiikan medioitumisesta.

### 3.1.1 Poliitiikan medioitumisen piirteitä

Poliitiikan medioitumiseen liitetään monia erilaisia piirteitä, joissa nähdään sekä uhkia että mahdollisuuksia. Medioitumisesta puhutaan niin kriittiseen sävyyn, korostaen median markkinoitumisen aikaansaamaa uutisten viihteellistymistä ja popularisoitumista, mutta toisaalta median nähdään myös suuremman vallan kautta voivan vahtia paremmin ja kärkeämmin valtaapitävien toimia. On myös niitä näkemyksiä, joiden mukaan median valta ei olekaan lopulta niin suurta kuin on annettu olettaa, vaan politiikan kentän agendat määrittelevät edelleen sitä, mitä politiikan aiheita mediajulkisuuteen nousee. (ks. esim. Väliverronen & Kunelius 2009, 225-247.)

Poliitiikan medioitumisen käsitteeseen liitetyt ilmiöt eivät ole siis mitenkään yksiselitteisiä. Varmaa kuitenkin on, että mediasta on tullut entistä tärkeämpi kanava politiikan toiminnalle. Medialle on siis aikaisemman enemmän valtaa julkisuuden kentällä, mutta miten se konkreettisesti ilmenee, on vielä kiistelyn alaisena.

### 3.1.2 Poliitiikan medioitumisen neljä vaihetta

Medialisoitumisen (*medialization, mediatization*)<sup>4</sup> kehitystä politiikan kentällä tutkinut Jesper Strömbäck (2008, 228-246; ks. myös Herkman 2011, 25) on jakanut politiikan medioitumisen neljään vaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa media toimii ensisijaisena poliittisen ja yhteiskunnallisen tiedon välittäjänä. Toinen vaihe määrittyy median itsenäistymisellä poliittisista instituutioista. Kolmannessa vaiheessa media alkaa toimia oman medialogiikkansa mukaisesti, irtaantuen poliittisesta agendasta ja neljännessä

---

<sup>4</sup> Tutkijat ovat toisinaan käyttäneet medioitumisen ilmiöön liitetyistä ”välitteistymisestä” ja ”välineellistymisestä” käsitteitä ”medioituminen” ja ”medialisoituminen”. Tarkoituksena on ollut erottaa toisistaan siirtymä ”puhtaasta” kommunikaatiosta välitettyyn kommunikaatioon ja toisaalta modernien viestintävälineiden eli median lisääntynyt merkitys elämässä ylipäänsä. (Silverstone 2002; Thompson 1995, 82-87; Kunelius ym. 2009; ks. myös Herkman 2011, 23.)

vaiheessa median toimintalogiikka alkaa hallita myös poliittisten instituutioiden ja poliitikkojen tapaa toimia. Juha Herkman (2011, 25) näkee suomalaisen politiikan mediajulkisuuden seurailleen kutakuinkin sujuvasti kyseistä kehitystä vuosien varrella.

Juha Herkman (2011, 25-26) esittää kuinka ensimmäinen medioitumisvaihe sijoittuu 1960-luvulle, jolloin ”poliittinen ja poliittisesti riippumaton päivälehdistö, aikakauslehdistö, radio ja televisio olivat saavuttaneet jokaisen saaren ja niemennokan”. Media kasvatti vahvasti valtaansa informaation välittäjänä varsinkin kaupungistumisen myötä. Ennen 1980-lukua sitä ohjailivat kuitenkin poliittiset ideologiat ja korporatiivinen kontrolli.

Politiikan ja median suhteessa olikin vielä 1970-luvulla merkillistä pantavaa tiedotusvälineiden kunnioittava suhtautuminen poliitikkoihin. Poliittikkaa myös esitettiin valtapoliittisina kamppailuina eikä niinkään huolellisina analyysinä yhteiskunnallisista asioista. 1970-luvulla oli tarkka jako julkisen ja yksityisen, miesten ja naisten sekä poliitikkojen ja muiden välillä. (Pernaa, Pitkänen & Railo 2006, 274-275.)

Toinen vaihe alkoi nostaa päätään 1980-luvun kilpailutalouden myötä. Media alkoi irrottautua poliittisesta ohjailusta ja sen rooli politiikan valtaa tarkkailevana kriitikkona alkoi voimistua. (Herkman 2011, 26.) Daniel Hallin (1992b; 2006) kuvaa kyseistä aikakautta ”korkean modernin kauden” journalismiksi. Ajalle tyypillistä oli suurien mediatalojen vakaa taloudellinen tilanne, mikä mahdollisti journalistien suhteellisen vapauden ja rauhan harjoittaa sosiaalisesti vastuullista toimittajuutta. (Väliaverron & Kunelius 2009, 228.)

1990-luvun aikana median markkinoituminen ajoi mediajulkisuuden kohti yhä kaupallisempaa medialogiikkaa, jonka seurauksena mm. politiikan skandaalit lisääntyivät. 2000-luvulle tultaessa median nostattamat poliittiset kohut olivat muodostuneet jo niin yleisiksi, että poliitikot alkoivat peilata omaa toimintaansa median toimintalogiikkaan omaa julkisuuskuvansa suojellakseen. (Herkman 2011, 26.)

Salli Hakalan (2011, 114) haastatteleminen poliitikkojen silmissä median aiempaa suurempi rooli onkin tehnyt tiedotusvälineistä kovempia ja omalakisia. Ne nostavat esille valovoimaisia poliitikkoja ja vain suurimpia puolueita. Poliitikot näkevät myös,



että asiakysymykset jäävät mediavälitteisessä politiikan keskustelussa helposti sivuun. Hakala nostaa esimerkiksi 2000-luvun politiikkaa ja poliitikkoja ravistelleet skandaalit.

Juha Herkman (2011, 11) kirjoittaa myös, kuinka media on tarttunut yhä hanakammin poliitikkojen yksityiselämään ja ravistellut sitä tavalla, joka on saanut monet huolestumaan. Herkman nostaa esimerkeiksi teokset Median mahti (Uimonen, 2009) ja Median jahtaamat (Saari, 2010), joissa käsitellään mediamyllyn hampaisiin jääneitä poliitikkoja ja julkisuuden henkilöitä. Teosten mukaan monista poliitikoista ja julkisuuden henkilöistä on tullut median metsästämiä uhreja, ja eri medioiden potentiaalisesti uutista kasvattava myllytys tekee asioista totta, vaikka ne eivät sitä alun perin olisikaan olleet.

Pernaa, Pitkänen ja Railo (2006, 276) näkevätkin, että politiikkaa tarkastellaan vahvojen tunteiden ja vastakkainasettelujen kautta. Tunnusomaista 2000-luvun poliittiselle uutisoinnille on myös näkökulmien paljous ja toisinaan myös ristiriitaisuus. Kerrontatyyli myös vaihtelevat asiasta viihteeseen ja draamasta komediaan. Poliitikasta on tullut kulutushyödyke, joka täytyy rakentaa mahdollisimman houkuttelevaksi. (mt., 277). Poliitiikan esittämisen viihteellistyminen median markkinoitumisen myötä on kuitenkin Pernaan, Pitkäsen ja Railon (2006, 281) mukaan vain väistämätöntä. Poliitiikankin on muututtava viihteelliseksi, jotta se myisi ja pysyisi julkisuudessa.

Herkman (2011, 11-12) kuitenkin toteaa myös, että media ei tartu pelkästään poliitikkojen yksityiselämään vaan se on tarrannut entistä hanakammin myös politiikan käytäntöihin ja kulttuuriin. Media on täten medioitumisen positiivisia puolia korostavan lähestymistavan mukaan ottanut kriittisemmän ja politiikan avoimuutta ja demokratiaa vahvistavan roolin.

Tästä toimii hyvänä esimerkkinä paljon puitu vaalirahakohu, mutta myös eduskunnassa esiintynyt naisiin kohdistuva seksuaalinen häirintä. Täten voitaisiinkin Herkmanin mukaan nähdä, että media pyrkii täyttämään entistä vahvemmin ”vallan vahtikoiran” rooliaan. (Herkman 2011, 11-12.)

Pernaa, Pitkänen ja Railo (2006, 276) toteavatkin kuinka uusien poliittisen journalismin tekstien nähtäisiin omaavan populaarin muotonsa lisäksi myös selkeitä moraalisia

arvoja ja asenteita, joiden noudattamista poliitikoilta vaaditaan. Journalismiin olisi syntynyt täten uusmoralismia, jonka kautta tiedotusvälineet antavat tuomioitaan.

Toisaalta, myös valtaapitävät suuntautuvat mediaan edelleen strategisesti ja harkitusti, pyrkien saamaan siitä parhaan mahdollisen hyödyn ja toisaalta piilottamaan poliittisia päätöksiä. (Herkman 2011, 12.) Tämä taas kiinnittyisi näkemyksiin, joiden mukaan politiikan kenttä edelleen määritteli jossain määrin myös politiikan julkisuuden agenda.<sup>5</sup> Medioitumisen viimeistä vaihetta ajatellen tämä kuitenkin tarkoittaisi sitä, että vaikka poliitikoilla olisikin edelleen valtaa määrittää politiikan julkisuuden aiheita, he joutuvat tarjoamaan aiheet medialle markkinoiden toimintalogiikkaan nojaten.

Politiikan medioitumisen on siis nähty vaikuttavan politiikan journalismiin ainakin seuraavilla tavoilla. Journalismin on ensinnäkin nähty median markkinalogiikan mukaan viihteellistyneen ja toisaalta irrottautuneen politiikan agendoista ja muuttuneen kriittisemmäksi valtaapitäviä kohtaan. Myös valtaapitävillä nähdään edelleen olevan omat keinonsa pyrkiä vaikuttamaan politiikan julkisuuteen.

Sytä tähän poliittisen julkisuuden muutokseen ja mediavälitteisyyden kasvuun voidaan etsiä sekä historiallisista että yhteiskunnallisista muutoksista. Pernaa ja Niemi (2009, 10; ks. myös Pernaa, Pitkänen & Railo, 2006, 275) luettelevatkin useamman muutokseen johtaneen taustasyyn. Yhtenä voidaan nähdä kansalaisten puoluepoliittisen kiinnostuksen hiipuminen 1990-luvulle tultaessa ja poliittisesti sitoutuneen valtamedian vähittäinen katoaminen, mikä johti siihen, että politiikasta tuli yksi uutisaihe muiden joukossa. Tämä on tuonut uudenlaisia haasteita politiikan ja poliitikkojen julkisuuteen pääsyle. Toinen on median taloudellisen roolin korostuminen ja kilpailu eri joukkotiedotusvälineiden välillä, mikä on muuttanut politiikan julkisuutta ja laajentanut poliittisen journalismin tapaa käsitellä poliitikkoja ja politiikka. Pernaa, Pitkänen ja Railo (2006, 275) kirjoittavatkin kuinka politiikan julkisuuden muuttumiseen vaikuttivat esimerkiksi 1980-luvulta yleistyneet lehtien lisäosat kuten Nyt ja Kuukausiliite, jotka ovat tuoneet väriä ja uskallusta politiikan esittämiseen.

---

<sup>5</sup> Tarkastelen median ja politiikan valtasuhteita tarkemmin alaluvussa 3.2.

### **3.2 Medioitumisen vaikutus median ja poliittisten toimijoiden väliseen valtasuhteeseen**

Medioitumiskehitystä pohdittaessa voidaan todeta, kuten jo aiemmin olen tuonut esille, että tiedotusvälineiden merkitys politiikassa on kasvanut. Poliitiikka tehdään siis yhä useammin median kautta. Täten median nostamat näkökulmat voivat auttaa poliittisia toimijoita urallaan tai vaikeuttaa sitä huomattavasti. Medioitumiskehitys, joka liittyy viestintävälineiden tekniseen kehitykseen ja median välittäjäroolin kasvuun elämän eri alueilla, näkyy esimerkiksi politiikan kentällä siten, että kun kansalaisten ja poliitikkojen välinen vuorovaikutus on vähentynyt ja ihmiset saavat suurimman osan poliittisesta tiedostaan median kautta, pyrkivät poliittiset toimijat saamaan median kautta näkemyksensä mahdollisimman hyvin läpi. Medioitumisen käsite liittyykin vahvasti myös median ja politiikan välisen valtasuhteen tarkasteluun.

Valtio-opin piirissä Paloheimo ja Wikberg (2004, 252-255) esittelevät kolme erilaista käsitystä tiedotusvälineiden vallasta. Tiedotusvälineet voidaan nähdä olevan 1) kansalaiskeskustelun palveluksessa, 2) eliittien palveluksessa tai 3) tiedotusvälineillä on valta muotoilla itse julkisen keskustelun esityslista ja vaikuttaa täten niin päättäjiin kuin kansalaisiin.

Ensimmäiseen valtakäsitykseen liittyy ajatus siitä, että tiedotusvälineet olisivat avoin kenttä kansalaiskeskustelulle. Todellisuudessa kansalaisten ääni kuuluu tiedotusvälineissä hyvin epätasaisesti ja varsinkin vähemmistöjen ääni jää usein kuulematta.

Toinen käsitys viittaa ajatukseen politiikan, talouden ja kulttuurin eliittien vallitsemasta tiedotuksesta.

Kolmas valtakäsitys, mediakratia, huomioi median kasvaneen vallan. Medialla olisi siis tämän näkemyksen mukaan valtaa päättää uutisoitavista asioista ja siitä, mistä näkökulmasta asioita tarkastellaan. Median esiin nostamat teemat yleensä nousevat myös kansalaisten keskuudessa tärkeiksi.

Tiedotusvälineiden valtaa pohtiessa on hyvä huomioida, että politiikan kentän erilaiset teemat ovat aina enemmän tai vähemmän puolueellisia. Yksi näistä teemoista on maahanmuutto ja omassa tutkimuksessani työperäinen maahanmuutto. Puoluepolitiikan eroavien näkökantojen takia onkin tärkeää huomioida, mitä teemoja ja mistä näkökulmasta media niitä esittää. Sillä, kuten Paloheimo ja Wikberg (2004, 255) esittävät, median esille nostamat teemat ja niiden tarkastelutyyli vaikuttavat kansalaisten mielipiteisiin.

Median ja politiikan valtasuhteen tutkimuksessa nousevat keskeisiksi Paloheimon ja Wikbergin edellä esitellyt kaksi viimeistä käsitystä. Stefaan Walgrave, Peter Van Aelst ja Lance Bennett esittivätkin APSA:n (American Political Science Association) vuosikokouksessa Washingtonissa vuonna 2010, kuinka median ja politiikan välistä suhdetta on tarkasteltu usein kahdesta eri lähtökohdasta, joko tarkastelemalla median valtaa määrittellä politiikassa käsiteltäviä aiheita, tämän yhteydessä puhutaan usein agenda-setting –teoriasta, tai sitten hahmottamalla politiikan vahvaa roolia mediassa esitettyjen näkökulmien takana (agenda-feeding).

Edellä esitetyn tutkimuksen piirissä nähdään Walgraven, Van Aelstin ja Bennettin (2010) mukaan usein, että poliittinen eliitti syöttää medialle valmiita uutisaiheita, jotka media sitten esittää yleisölle. He esittävät, että politiikan ja median välinen vuorovaikutus toimii kuitenkin useammalla tavalla.

Ensinnäkin media vaikuttaa uutisvalinnoillaan siihen, mistä poliitikot keskustelevat tai mihin heidän tulisi ottaa kantaa. Toisekseen poliitikot pyrkivät vaikuttamaan median agendaan vaihtelevalla menestyksellä, joka liittyy siihen, missä asemassa he vaikuttavat. Agendanmäärittelyvaltaan liittyy myös negatiivinen puolensa, sillä media saattaa jättää joitakin asioita esittämättä, koska poliittiset toimijat eivät suostu kertomaan kaikkea julkisesti tai sitten media saattaa jättää jotakin esittämättä, koska se on jättänyt huomioimatta jonkin tietyn poliittisen toimijan. Poliitikkojen valikoivaa läpinäkyvyyttä lehdistön suuntaan voidaan kutsua agenda-exclusioniksi<sup>6</sup> (agendan ulkopuolelle jättämiseksi). Tällä viitataan siis siihen kuinka erityisesti poliittisen eliitin

---

<sup>6</sup> Käytän tässä Walgraven, Van Aelstin ja Bennettin (2010) englanninkielisiä käsitteitä. Oma vapaamuotoinen suomennokseni löytyy käsitteen perässä suluissa.

jäsenet valikoivat tai jättävät kertomatta joitakin asioita medialle. Median negatiivista ja valikoivaa voimaa voidaan puolestaan kutsua agenda-constrainingiksi (agendan rajoittaminen) ja siihen liittyy vahvasti portinvartija-ajatus. Kysymys on siis siitä, kuinka lehdistö päättää, että mitkä uutiset menevät läpi ja mitkä eivät. (Walgrave, Van Aelst & Bennett 2010.)

Onkin mielenkiintoista miettiä median roolia esimerkiksi negatiivisten tai jopa rasisistien kommenttien esittämisessä. Joidenkin lausuntojen tai poliittisten toimijoiden poisjättäminen on varmastikin harkittua. Ja tämä johtaakin kysymykseen siitä, että onko kaiken tiedon oltava julkista? Demokratian ja sananvapauden kannalta läpinäkyvyys on tärkeää, mutta voiko jonkin tiedon julkisella levittämällä olla myös kääntöpuolensa, kuten Wikileaks-skandaalit tai esimerkiksi populistipuolueiden kärjekkäät kommentit ovat laittaneet pohtimaan. Toisaalta myös agendan asettaminen tai syöttäminen sisältää ongelmia. Määrittävätkö nämä liian vahvasti uutisvirtaa tai politiikassa käsiteltäviä aiheita?

Median ja politiikan välisiä valtasuhteita tarkasteltaessa on kuitenkin hyvä huomioida, että valittu asema yleensä myös johtaa tietynlaisten hypoteesien osoittamiseen. Mikäli tutkimuksen lähtöoletuksena on ollut, että eliitit hallitsevat mediaesityksiä, niin tutkimuksessa helposti myös päädytään todistamaan tätä. Kunelius, Noppari ja Reunanen (2009, 11-12) toteavatkin, että on mielekkäämpää tarkastella median vallan määrän sijaan vallan laatua. Millaista siis median valta on ja kuinka se liittyy ja vaikuttaa yhteiskunnan muihin valtajärjestelmiin? Toisin sanoen millä tavoin valta ilmenee ja mitä vaikutuksia sillä on esimerkiksi politiikan uutisointiin.

Median valtaa medioitumisen yhteydessä pohdittaessa on kuitenkin hyvä muistaa, että journalismi jossakin määrin myös itse medioituu. Journalismi joutuu nykyään itsekin taistelemaan julkisuuden tilasta, jota se on aiemmin tarjonnut muille. (Kunelius ym. 2009, 59.) Media joutuu siis täten markkinoitumisen myötä taistelemaan talouden ehdoilla julkisuustilasta. Tämä liittyykin jo aikaisemmin esille tuomaani näkemykseen median toimintaa määrittävästä markkinalogiikasta.

Onkin hyvä huomioida, että mediaan liitettyt eri valtanäkökannat liittyvät tiiviisti siihen, minkälaiseksi poliittisen journalismin nähdään muotoutuvan. Onko poliittinen

journalismi siis markkinalogiikan mukaan toimivaa viihdettä, kansalaisten etua edistävää poliittisten toimijoiden kriittistä tarkastelua vaiko politiikan kentän määrittelemien näkökulmien esittämistä?

### **3.3 Poliitiikan medioituminen ja kansalaiset**

Väliverronen ja Kunelius (2009, 225-226) kirjoittavat kuinka poliittisen toiminnan medioitumisella nähdään olevan sekä negatiivisia että positiivisia puolia. Yhtäältä sen nähdään tekevän politiikan tekemisestä pelkkää näytöksellisyyttä ilman kriittisen julkisuuden luomista ja toisaalta positiivisemmat näkemykset esittävät journalismin aggressiivisen ja röyhkeän lähestymistavan lisäävän demokratiaa ja poliittisen julkisuuden avoimuutta.

Pitkänen (2006, 226) uskoo, että tiedotusvälineillä voi olla valtaa ihmisten näkemyksiin politiikasta ja heidän tekemiinsä tulkintoihin ja toisaalta myös äänestyskäyttäytymiseen. Tästä syystä onkin syytä pohtia, mitä eri vaikutuksia politiikan medioitumisella nähdään olevan erityisesti kansalaisiin.

Journalismin yhtenä tärkeänä tehtävänä on pidetty puolueettoman ja luotettavan tiedon välittämistä. Journalismi on myös mielellään esittänyt itsensä peilinä, joka vain heijastaa maailman tapahtumia sellaisenaan. Toisaalta uutisten tekeminen on aina valintoja sekä rajauksia, joten journalismi ei koskaan voi olla täysin puolueetonta tai arvovapaata. Näkemys journalismista puolueettomana tiedon välittäjänä on kuitenkin niin merkittävä osa journalismin itseymmärrystä ja uskottavuutta, että sitä ei voida täysin ohittaa. (Väliverronen 2009, 17.)

Journalismin yhteiskunnallisiin tehtäviin on puolueettoman ja luotettavan uutistenvälityksen lisäksi kuulunut näkemys journalismista demokratian ylläpitäjänä ja kehittäjänä. Mediaa onkin nimitetty neljänneksi valtiomahdiksi, jolla viitataan journalismin tärkeään rooliin yhteiskunnallisen valtasapainon ylläpitäjänä. Median tulisi täten toimia vallan itsenäisenä vahtikoirana. (Väliverronen 2009, 24.)

Median toiminta demokratian edistäjänä sai pitkään kansalaisten tuen, mutta viimeaikaiset tutkimukset ovat kuitenkin alkaneet kyseenalaistaa näkemystä mediasta

demokratiaa edistävänä toimijana. Poliitiikan journalismin on nähty muodostuvan jopa uhkaksi demokratialle. Poliittisen kiinnostuksen lasku ja käsitykset politiikan rappiosta on vieritetty toimittajien niskaan. (Väliverronen 2009, 24.) John Lloyd (2004) näkee, että toimittajat on vallannut ”kyynisyyden kulttuuri”, joka muuntaa politiikan esittämisen poliitikkojen sättimiseksi ja leimaamiseksi omia etujaan tavoitteleviksi valehtelijoiksi. Journalismin demokratiaa vahvistavaa luonnetta rikkoo myös journalismin viihteellistyminen (Barnett 2002). (Väliverronen 2009, 24-25.)

Corner ja Pels (2003, 16-17) nostavat esille ongelman, joka on hyvin keskeinen, mutta kuitenkin monimerkityksinen ja haastava politiikan ja median suhteita tarkasteltaessa. Tämä on kriittinen tasapainottelu ”laadukkaan politiikan”, ”laadukkaan journalismin” ja ”laadukkaan tutkimuksen” modernistisen ja rationalistisen käsityksen välillä. Tämä kytkeytyy vahvasti siihen kuinka politiikan medioitumisen ja popularisoitumisen nähdään vaikuttavan demokratiaan ja kansalaiskulttuuriin. Cornerin ja Pelsin sanoja vapaasti lainaten vulgaareimmalla ja suorimmalla tavallaan esitettynä tämä liittyy kysymykseen siitä, onko politiikka menossa parempaan vai huonompaan suuntaan. Tämä on kiinteä osa myös politiikan journalismin kentällä olevia pohdintoja. Ja täten voidaankin miettiä myös sitä, kuinka media pitää yllä yhteiskunnallista ja sosiaalista vastuutaan muuttuneessa tilanteessa.

Poliitiikan medioitumiseen positiivisesti suhtautuneiden näkökantojen mukaan journalismi pakottaa politiikan esittämisen selkeämpään ja ymmärrettävämpään muotoon. Tämänkaltaisen journalismi korostaisi, että kyse ei ole vain välttämättömistä päätöksistä vaan oikeiden ihmisten tahdosta ja toiminnasta. Tämä kasvattaisi politiikan kentän ja kansalaisten suhdetta ja voisi myös paljastaa uudenlaisia poliittisia identiteettejä ja intressejä. Tämänkaltaisen journalismi pitäisi julkisuuden näytöksellisyyttä ja valtapelien osoittamista vain hyvänä lähtökohtana aidolle ja kriittiselle julkisuudelle. (Väliverronen & Kunelius 2009, 246.) Kriittisen näkemyksen mukaan demokratiaa ei kuitenkaan edistä dramaturgisesti rakennettu uutisjournalismi, ja täten journalismin laadun mittarina ei voida pitää pelkästään politiikan valtapelejä selostavaa journalismia vaan mittarina tulisi olla kuinka ”laajaa, monipuolisesti argumentoivaa ja sisällöllisesti tärkeisiin kysymyksiin keskittyvää kriittistä dialogia poliittinen journalismi tuottaa”. (Väliverronen & Kunelius 2009, 247.) Juuri tämä kriittinen näkökulma yhdistyy tutkimukseni lähtökohtiin journalismin roolista

demokratian edistäjänä.

Puhuttiinpa medioitumisen positiivisista tai negatiivisista vaikutuksista, varmaa kuitenkin on, että tiedotusvälineiden taloudellinen kilpailu muokkaa uutisia tiettyyn muottiin. Poliitiikan mediajulkisuudessa muun muassa henkilöityminen ja viihteellistyminen ovat nousseet usein esille. Onkin hyvä kysyä, että olivatko toimittajien tulkinnat oikeita, vastasiko syntynyt kuva todellisuutta, näytettiinkö politiikan julkisuudesta olennainen ja jäikö jotain kertomatta. Toimittajan työ on kuitenkin aina valintoja. (Pitkänen, 2006, 226.)

Maahanmuuttoa ja työperäistä maahanmuuttoa tutkittaessa onkin mielenkiintoista pohtia, missä määrin esimerkiksi perussuomalaisten nostattama kriittisempi maahanmuuttokeskustelu näkyy mediassa esitetyissä poliittikkojen oikeutuksissa ja missä määrin tällä on saattanut olla vaikutusta yleiseen ilmapiiriin ja jopa kevään 2011 eduskuntavaalien tulokseen.

Media antoi muun muassa vuoden 2006 presidentinvaaleissa runsaasti aineksia ja rajouksia tulkinnoille, joilla on saattanut olla vaikutusta äänestäjiin. Pitkänen (2006, 226-227) toteaa kuitenkin, että vaikka tiedotusvälineillä onkin ollut valtaa ohjata keskustelua ja nostaa tiettyjä näkemyksiä, niin presidentinvaalien julkisuuden muotoutumiseen olivat vaikuttamassa pääosin politiikan pysyvämmät rakenteet, missä Vanhanen oli keskustalainen ja istuva pääministeri, Halonen SDP:n istuva presidentti ja Sauli Niinistö oppositiota edustava kokoomuksen entinen puheenjohtaja.

Medioitumisen ja median markkinoitumisen vaikutuksen journalismin demokratiaa edistävään ihanteeseen voisi siis nähdä yhtä ristiriitaisena ja kiistanalaisena kuin politiikan medioitumiseen liitetyt ilmiötkin. Toisaalta aggressiivisemmän journalismin voi nähdä avaavan politiikan valtarakenteita paremmin kansalaisille, toisaalta näytöksellisyyden voidaan nähdä peittävän alleen oikeasti informatiivista ja kansalaisten poliittista valvutuneisuutta kasvattavaa tietoa. Jossain määrin kansalaisten näkökulmien muodostumiseen ja äänestyskäyttäytymiseen näyttäisivät vaikuttavan myös pysyvämmät politiikan rakenteet.



### 3.4 Empiiristä tutkimusta medioitumisen vaikutuksista politiikan uutisointiin

Väliverronen ja Kunelius (2009, 225-247) ovat tarkastelleet politiikan journalismin muutosta empiirisen tutkimusaineiston valossa. Heidän aineistolähteenään toimivat Helsingin Sanomien politiikan sivujen uutisjutut 1960-luvulta 2000-luvulle.

Tutkimuksessa on pohdittu empiirisiä havaintoja neljän eri teeman kautta. Ensimmäinen on Pierre Bourdieu'n kenttäteoria, toinen on indeksihypoteesi, kolmantena Väliverronen ja Kunelius esittelevät korkean modernin kauden journalismissa ja neljänneksi suomalaisen politiikan journalismin kehitystä verrataan muihin maihin. (Väliverronen & Kunelius 2009, 228.) Esittelen seuraavaksi nämä teemat, joiden kautta tarkastelen medioitumisen ilmiötä myöhemmin (ks. luku 6) myös oman aineistoni kohdalla, ja hahmotan täten Helsingin Sanomien roolia työperäisen maahanmuuton poliittisen keskustelun esittämisessä.

Pierre Bourdieu (1999; 2005) lähestyy *kenttäteoriassaan* politiikan journalismin medioitumista pohtimalla kuinka eri sosiaalisen toiminnan kentillä sijaitsevat journalismi ja politiikka käyttäytyvät suhteessa toisiinsa. Bourdieu'n näkemyksen mukaan ottaessaan eroa politiikan kenttään journalismi kasvattaa valtaansa, mutta samalla se tulee entistä enemmän riippuvaiseksi markkinalogiikan lainalaisuuksista. Täten journalismi haastaa politiikan kentän ja vaikuttaa jossain määrin myös sen toimintaan, mutta on kuitenkin tässä toiminnassaan alisteinen taloudellisille voimille. Kyseinen teoria uskoo siis taloudellisten määritteiden valtaan politiikan journalismia tehtäessä. (Väliverronen & Kunelius 2009, 227.)

*Indeksihypoteesi* näkee puolestaan politiikan journalismin sisällön rakentuvan politiikan toimijoiden asettamissa puitteissa. Tällöin medialla ei olekaan suurta valtaa politiikan journalismin julkisessa keskustelussa vaan keskustelun luonnetta määrittävät poliittisen valtajärjestelmän ja eliitin itse luomat ristiriidat. (Väliverronen & Kunelius 2009, 227-228; Bennett 1990, 103-125.)

*Journalismin korkean modernin kaudeksi* kutsutaan aikaa 1900-luvun lopulla, jolloin suurien lehtitalojen vakaa talous ja hyvinvointiyhteiskuntaideologia antoivat tilaa

autonomisemmalle ja kriittiselle sosiaalista vastuuta kantavalle toimittajuudelle. (Väliverronen & Kunelius 2009, 228; Hallin 1992; 2006.)

Mediajärjestelmien eroja eri maissa vertailleet Daniel Hallin ja Paolo Mancini (2004) ovat määritelleet kolme erilaista politiikan journalismin muotoa, jotka kuvaavat Yhdysvalloissa ja Euroopassa vallitsevia median ja politiikan suhteita. Näitä ovat ***pluralistinen, liberalistinen ja korporativistinen mediajärjestelmä***. Suomi on tavallisesti sijoitettu korporativistisen mediajärjestelmän piiriin, missä tunnusomaista ovat ”yhteiskunnallinen konsensusajattelu, hyvinvointivaltion malli, julkisen palvelun eetos ja toimittajien vahva ammatillinen identiteetti”. (Väliverronen & Kunelius 2009, 228.)

Näitä neljää teemaa Väliverronen ja Kunelius (2009) tarkastelevat aineistossaan seuraavien kysymysten avulla: Miten jutuissa suhtautuminen poliittisiin toimijoihin on muuttunut? Miten juttujen tapa kehystää politiikan luonne on muuttunut? Nähdäänkö politiikka siis *ideologioiden kamppailuna* (kamppailu eduista ja arvoista), *menettelytapoihin liittyvinä valintoina* vai *puhtaana valtapelinä*? Minkä toimijoiden näkökulmia jutut tuovat esiin, ja millaisia muutoksia näissä suhteissa ilmenee? Miten toimittajien aktiivisuus on jutuissa muuttunut?

Samojen teemojen ja kysymysten kautta on mielenkiintoista pohtia myös työperäisen maahanmuuton medioitunutta poliittista keskustelua, sillä ne auttavat hahmottamaan politiikan journalismin luonnetta tutkimuksessani ja tätä kautta myös antavat vastauksia toiseen tutkimuskysymykseeni Helsingin Sanomien roolista keskustelun esittämisessä. Tarkastellessani huomattavasti lyhyempää ajanjaksoa kuin Väliverronen ja Kunelius, en välttämättä pysty havainnoimaan selkeää ajallista muutosta politiikan medioitumisen vaikutusten suhteen, mutta pystyn kuitenkin arvioimaan, kuinka medioitumiseen liitetyt oletetut vaikutukset joko näkyvät tai eivät näy poliitikkojen keskustelussa ja sen esittämisessä. Oman tutkimukseni kannalta relevantteja kysymyksiä ovatkin täten: Minkä toimijoiden näkökulmia jutut tuovat esille? Minkälaisena politiikan luonne esiintyy? Kuinka jutuissa suhtaudutaan eri toimijoihin ja heidän esittämiin oikeutuksiin? Miten toimittajien aktiivisuus esiintyy?

Väliverronen ja Kunelius (2009) eivät itse havainneet suuria muutoksia politiikan

journalismin esittämisessä 1960-luvulta 2000-luvulle tultaessa. Pieniä viitteitä muutoksesta oli kuitenkin nähtävissä. On myös hyvä huomioida, että Väliwerrosen ja Kuneliuksen tutkimuksen viimeinen tarkasteluajanjakso sijoittuu vuoteen 2005, eikä siihen täten ole sisältynyt perussuomalaisten kannatuksen nousun mahdollista vaikutusta asenteisiin ja politiikan keskusteluun. Tarkastelen Väliwerrosen ja Kuneliuksen tuloksia tarkemmin omien tulosteni yhteydessä analyysiluvussa 6.

## 4 TUTKIMUKSEN MENETELMÄT JA AINEISTO

Esittelen seuraavaksi tutkimukseni analyysissä käyttämäni menetelmät ja analyysini aineiston. Nostan tässä luvussa myös esille jo joitakin määrällisiä tuloksia, jotka näen tutkimuksen varsinaisia analyysilukuja taustoittavina.

### 4.1 Määrällistä ja laadullista analyysia

Kvalitatiivisen tutkimuksen on nähty vastaavan kysymyksiin ”miten” ja ”mitä” (Silverman 2001, 351). Ensimmäinen tutkimuskysymykseni oli: *Kuinka poliitikkojen keskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä on kehittynyt argumenttien oikeutusten näkökulmasta Helsingin Sanomissa vuosien 2005 ja 2011 välillä*, joten jo tutkimuskysymykseni muotoilua katsoessa, tuntuu kvalitatiivisen analyysin valinta perustellulta. Kuten David Silverman (2001) toteaa, kvalitatiivisen tutkimuksen on usein nähty antavan ”syvemmän” ymmärryksen sosiaalisiin ilmiöihin liittyviin aiheisiin. Corbin ja Strauss (2008, 1) kuvaavat kvalitatiivista analyysia ”prosessiksi, missä aineistoa tutkitaan ja tulkitaan merkitysten paljastamiseksi, ymmärryksen lisäämiseksi ja empiirisen tiedon kehittämiseksi”. Toisaalta myös määrällinen analyysi lisää ymmärrystä ja se voikin toimia hyvänä taustamateriaalina kvalitatiiviselle tutkimukselle. Silverman (2001) muiden tutkijoiden tapaan näkeekin määrällisen analyysin toisinaan täydentävän ja täten parantavan laadullista tutkimusta.

Pyrinkin vastaamaan tutkimuskysymyksiini hahmottamalla ensin yleisellä tasolla poliitikkojen mediakeskustelun pääpiirteitä. Esittelen Lotta Lounasmeren (2010) väitöskirjassaan<sup>7</sup> käyttämien määrällisten juttutyypin- ja osastoanalyysin keinoin keskustelun asettumista Helsingin Sanomien sivuille. Onko uutisointi keskittynyt politiikan uutisiin vai myös pääkirjoitussivulle tai jopa erikoiskirjoituksiin? Tämä antaa osaltaan kuvaa siitä, minkälaisissa journalistisissa kehyksissä keskustelua käydään. Esiintyvätkö poliitikkojen sanomiset perusuutisissa lakialoitteiden ja päätösten kommentteina vai nousevatko ne esille pohtivammissa pääkirjoituksissa? Tämä liittyy

---

<sup>7</sup> Määrällisen analyysin yhteydessä esiintyvien taulukoiden ja myös keskustelun yleistä kulkua kuvaavan kuvion luomisessa olenkin hyödyntänyt Lotta Lounasmeren väitöskirjan esittämistapoja.

siis myös medioitumisen ilmiöön ja siihen kuinka media suhtautuu poliitikkojen keskusteluun ja poliitikkoihin. Milloin kommentit nousevat toimittajien itsensä kommentoimiksi esimerkiksi pääkirjoituksissa?

Samalla nostan esille keskustelussa vahvimmin ääneen päässeet poliitikot ja puolueet. Tämän määrällisen analyysin keinoin pyrin vastaamaan yhteen tutkimuskysymyksistäni, mutta myös medioitumista käsittelevään kysymykseen siitä, ketkä pääsevät ääneen.

Edellä esittelemieni määrällisten kartoitusten lisäksi hyödynnän julkisen oikeuttamisen analyysia vastatakseni tarkemmin kysymykseen keskustelun luonteesta, sen kehitymisestä ja taustalla vaikuttavista oikeutuksista. Kyseisen analyysin avulla pystyn tarkastelemaan keskustelun painotusten ajallista muutosta ja myös toimittajien näkökulmaa keskustelussa nouseviin oikeutuksiin. Olen nimittäin sisällyttänyt myös toimittajien näkökulmakommentit niiltä osin kun ne kohdistuvat poliitikkojen kommentteihin. Tämän kautta pystyn siis myös hahmottamaan toimittajien suhtautumista poliitikkojen työperäisen maahanmuuttoon liittyviin näkökulmiin, mutta myös lehden itsensä oikeutuksia työperäisen maahanmuuton ympärillä. Mielenkiintoista onkin pohtia eroavatko nämä paljon poliitikkojen oikeutuksista? Ovatko poliitikkojen kommentteja mahdollisesti kritisoivien toimittajien oikeutukset lopulta samanlaisia ja kyse on enemmänkin sanamuodoista ja toimintatavoista? Julkisen oikeuttamisen analyysin kautta voidaan täten tarkastella myös sitä, miten politiikka nähdään. Onko se valtakamppailua moraalisten ideologioiden tasolla vai kamppailua toimintatavoista? Oikeuttamisen maailmojen samankaltaisuus puhuisi toimintatapakamppailun puolesta kun taas toisiaan tuomitsevat maailmat voisivat antaa kuvaa ideologiakamppailusta.

Koska julkisen oikeuttamisen analyysi ei ole vielä paljon hyödynnetty viestinnän tutkimuksen parissa, näenkin tarpeelliseksi esitellä sitä hieman tarkemmin (ks. myös johdanto-luku). Seuraavassa alaluvussa esittelen sen taustalla vaikuttavia teorioita, sen toimintaa sekä tarkastelen kyseisen analyysimallin hyödyntämistä myös kriittisesti viestinnän tutkimuksen näkökulmasta.

## **4.2 Julkisen oikeuttamisen analyysi**

Työperäisen maahanmuuton diskursseja ja esittämistä mediassa on jo tutkittu, kuten olen luvussa 2 tuonut esille. Mutta mitä moraalisia perusteita mediassa esiintyvän keskustelun taustalla piilee ja mihin erityisesti poliitikot perustavat näkökantansa, entä poliitikkojen puhetta kommentoivat toimittajat? Ja kuinka nämä moraaliset oikeutukset ovat mahdollisesti ajan myötä muuttuneet? Analyyttisen välineen näiden kysymysten tutkimukseen antaa julkisen oikeuttamisen analyysi, jota hyödyntämällä pyrin löytämään aineistosta ja poliitikkojen kommenteista uutta näkökulmaa ja tietoa työperäisen maahanmuuton ympärillä käydystä poliittisesta keskustelusta.

Tässä luvussa esittelenkin julkisen oikeuttamisen analyysia, sen taustalla vaikuttavia teorioita ja näiden kytköstä viestinnän tutkimukseen. Avaan myös tarkemmin analyysissa käytettäviä oikeuttamisen maailmoja.

#### **4.2.1 Julkisen oikeuttamisen analyysin mahdollisuudet**

Tutkimukseni analyttiseksi työkaluna toimivan julkisen oikeuttamisen analyysin (JOA) on kehittänyt Tuomas Ylä-Anttila vuonna 2010 julkaistussa väitöskirjassaan *Politiikan paluu. Globalisaatioliike ja julkisuus*. Ylä-Anttila on rakentanut analyysimallinsa Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot'n (1991) oikeuttamisteorian pohjalle, hyödyntäen myös Ruud Koopmansin ja Paul Stathamien (1999) Political Claims Analysis -menetelmän teknisiä käsitteitä ja koodausperiaatteita.

Julkisen oikeuttamisen analyysi (JOA) perustuu tarkemmin Luc Boltanskin ja Laurent Thévenot'n oikeuttamisteoriassa esiintyvän seitsemän "maailman" – inspiraation, kodin, maineen, kansalaisuuden, markkinoiden, teollisuuden ja ekologian – muodostamalle analyysikehikolle. Analyysimalli tutkii siis näitä keskusteluissa esiintyviä moraalisia oikeutusmaailmoja, niiden yhdistelmiä ja tapoja kiistää ja tuomita kiistakumppaneiden oikeutuksia. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011b, 34.)

Tuomas Ylä-Anttila on kehittänyt analyysimallin tarkastellessaan yhteiskunnallisen globalisaatioliikkeen osallistumista julkiseen keskusteluun. Oma tutkimukseni keskittyy tarkastelemaan puoluepoliittisten toimijoiden keskustelua, toisin sanoen toimijoiden, joilla on jo valtaa ja ääntä mediassa, ja täten tutkimusasetelmani eroaakin Ylä-Anttilan

näkökulmasta. Uskon kuitenkin, että kyseinen analyysimalli soveltuu hyvin myös oman tutkimukseni päämääriin. Viimeisten vuosien aikana kasvanut jakaantuminen puoluekentällä, erityisesti perussuomalaisten kannatuksen kasvu, on ajanut eri puolueiden edustajat tilanteeseen, missä mielipiteitä täytyy perustella ja oikeuttaa entistä paremmin kansalaisten ja potentiaalisten äänestäjien silmissä. Tässä mielessä näkisin poliittisen keskustelun ottaneen askeleen lähemmäs aktiivisempaa oikeuttamisen argumentaatiota.

Toisaalta Tuomas Ylä-Anttila hyödynsi samaa analyysimallia tutkiessaan myös muiden toimijoiden osallistumista globalisaatiokeskusteluun, näiden mukana poliittisen eliitin. Ylä-Anttila (2010, 263) toteaa myös, että oikeuttamisen maailmoja voidaan hyödyntää hyvin erilaisia keskusteluja tai poliittisia kulttuureja tutkittaessa. Hänen mukaansa oikeuttamisen maailmojen käyttö erilaisten keskustelujen tutkimuksessa kasvattaisi myös vertailtavuutta, mikä voisi paljastaa esimerkiksi Suomessa yleisesti käytettyjä oikeuttamistapoja ja tätä kautta myös suomalaisen poliittisen kulttuurin vakiintuneita moraalikäsitteitä. Omassa tutkimuksessani mielenkiintoisia ovat myös toimittajien oikeutukset, jotka tuovat uutta näkökulmaa siihen, millaisista oikeuttamiskehikoista työperäisen maahanmuuton ilmiötä kuvataan Helsingin Sanomien omasta näkökulmasta. Tämä voisi avata suomalaisen valtakunnallisen pääpäävälehdessä vakiintuneita moraalikäsitteitä.

Oman tutkimukseni keskiössä on erilaisten oikeuttamistapojen ja argumenttien lisäksi ajallinen muutos kyseisissä oikeutuksissa ja niiden painotuksissa. Myös tämän hahmottamiseen julkisen oikeuttamisen analyysi näyttäisi antavan hyvät työkalut. Ylä-Anttilan (2010, 258) mukaan julkisen oikeuttamisen analyysimenetelmä toimii sekä poliittisten kulttuurien erojen että historiallisten muutosten monisyisyyden hahmottamisessa.

Luhtakallio ja Ylä-Anttila (2011b, 34) toteavat lisäksi, että JOA:n avulla voidaan kvalitatiiviseen tekstianalyysiin yhdistää myös kvantitatiivista luokittelua, jolloin menetelmä soveltuu suurtenkin aineistojen analyysiin.

Eeva Luhtakallio ja Tuomas Ylä-Anttila (2011b) avaavat julkisen oikeuttamisen analyysin mahdollisuuksia vielä lisää *Sosiologia*-lehden artikkelissa ”Julkisen

oikeuttamisen analyysi sosiologisena tutkimusmenetelmänä”. Artikkelit tarkastelee moraalisten kiistojen tutkimusta demokratian näkökulmasta tärkeimmällä areenalla, julkisuudessa, joka on myös oman tutkimukseni alusta.

Julkisuus voidaan kuitenkin nähdä monella eri tavalla. Luhtakallio ja Ylä-Anttila nostavat esille Eliasophin (2004, 299-300) näkemyksen, jonka mukaan julkisuus voi laajimman määritelmänsä mukaan olla kaikki ”yleiseen hyvään suuntautuva puhe.” Tämä määritelmä laajentaakin julkisuuden käsittämään kaikki poliittisista tv-debateista kotisohvalla käytyyn politiikkaa käsittelevään keskusteluun. Luhtakallio ja Ylä-Anttila painottavatkin, kuinka tärkeää on globalisoituvassa maailmassa, missä kuitenkin paikallisten näkemysten merkitys on kasvanut, tutkia sitä minkälaisiin oikeudenmukaisuuskäsityksiin ihmiset eri julkisuuden tasoilla nojaavat yhteiskunnallisissa kiistoissa. Sillä vaikka aiheet olisivatkin globaaleita, niin päätöksentekorakenteet kuin julkisen keskustelun muodot ja käytännöt ovat pääosin tiettyihin kielellisiin, kulttuurisiin ja paikallisiin rakenteisiin kiinnittyneitä. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011b, 35.)

Vaikka Tuomas Ylä-Anttila onkin kehittänyt analyysimallin pääosin globaalien ja julkisten yhteiskunnallisten kiistojen tarkasteluun, analyysimallin tulisi soveltua hyvin myös pienemmässä mittakaavassa suomalaisen poliittisen kulttuurin tarkasteluun sanomalehdessä. Tämä avaa osaltaan yhden suomalaisen julkisuuden tason oikeutuksia, ja täten myös sen rakenteita, kuten Luhtakallio & Ylä-Anttila yllä painottivat.

Analyysimallin valtteina on myös sen mahdollistama oikeutusten vertailu ja tämä tulee hyvin mielenkiintoiseksi tutkittaessa esiintyykö suomalaisen puoluepoliittisen kulttuurin sisällä mahdollisesti erilaisia oikeutuksia eri puolueiden ja toimijoiden välillä ja kuinka nämä oikeutukset suhteutuvat toisiinsa. Toisaalta on myös mielenkiintoista nähdä, että esiintyykö edes suuria eroja oikeutuksissa vai hakeutuvatko oikeutukset aina kiistatilanteissakin kohti Suomen puoluepoliittiselle kentälle perinteisesti tyypillistä konsensusta ja kompromisseja.

Nostin esille johdanto-luvussa julkisen oikeuttamisen analyysin kytköksen mediatutkimuksen argumentaatioanalyysiin. Näen julkisen oikeuttamisen analyysissä kytköksiä median ja viestinnän tutkimukseen myös poliittisen ja moraalisen sosiologian



kautta, joka on vaikuttanut julkisen oikeuttamisen analyysimallin taustalla.

Eeva Luhtakallio ja Tuomas Ylä-Anttila (2011a, 4) kuvaavat poliittista ja moraalista sosiologiaa tutkimussuuntaukseksi, joka tutkii perinteisten politiikan instituutioiden rinnalla myös ”uusia hallinnan ja osallistumisen muotoja, sekä tapoja, joilla toimijat pyrkivät politisoimaan asioita eli nostamaan kohtaamiaan ongelmia julkisiksi kysymyksiksi.” Luhtakallio ja Ylä-Anttila toteavat, että ”politiikkaa ei myöskään ymmärretä vain pelinä tai intressiryhmien kilpailuna, vaan keskusteluna ja toimintana, joka heijastaa ja pyrkii muokkaamaan yhteiskunnassa ilmeneviä moraalijärjestyksiä.”

Oma tutkimukseni on keskittynyt tarkastelemaan niin kutsuttuja perinteisiä politiikan instituutioita, toisin sanoen puoluepolitiikkaa ja ammattipoliitikkoja. Tätä kautta politiikan näkemys omassa tutkimuksessani kallistuu vahvemmin poliittisten puolueiden ja poliitikkojen välisen kamppailun esittämiseksi. En kuitenkaan poissulje myöskään politiikan laajempaa käsitettä, sillä tarkastellessani lehtiaineistoa, myös journalistit ovat osana muokkaamassa ja keskustelemassa moraalisisistä käsityksistä työperäiseen maahanmuuttoon liittyen. Täten näenkin asemat ja tilanteet, joissa moraalisia oikeutuksia hyödynnetään konstruktivismin mukaisesti rakentuvina ja täten myös muuttuvina ja muutettavina, samoin kuin julkisen oikeuttamisen analyysin taustalla olevan oikeuttamisteorian kehittäjät Luc Boltanski ja Laurent Thévenot kokevat.

Luc Boltanski ja Laurent Thévenot edustavat pragmatistista käännettä sosiologian tutkimuksessa, joka on saanut pontta tyytymättömyydestä kriittistä sosiologiaa ja erityisesti Pierre Bourdieun koulukuntaa kohtaan. Kyseinen käänne on ranskalaisessa tutkimuksessa merkinnyt siirtymää durkheimilaiseen perinteeseen nojaavasta strukturalismista kohti ”toiminnan ja toimijuuden dynamiikkaa korostavaa yhteiskuntateoriaa”. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011a, 4.)

Boltanski ja Thévenot tarkastelevat horisontaalisten rakenteiden ja asemien sijaan yhteiskuntaa vertikaalisesti, jolloin asemat ja ihmisten keskinäinen toiminta muuttuvat kulloisenkin tilanteen ja toiminnan kriteerien mukaan (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011a, 4; Thévenot 2007, 410; Wagner 1999, 342). Tätä kautta tutkimuksen ydintä ovat ne hetket, jolloin tavanomainen toiminta joutuu kriisiin ja toimijat joutuvat asemoimaan itseään ja toimintaansa uudelleen muuttuneessa tilanteessa (Luhtakallio & Ylä-Anttila

2011a, 4; Honneth 2010, 377; Boltanski & Thévenot 1991).

Työperäisen maahanmuuton yhteydessä voitaisiin puhua myös muutamista ”kriisitilanteista”, joissa keskusteluun osallistujat joutuvat asemoimaan itseään uudella tavalla. Muuttuneesta tilanteesta voidaan puhua esimerkiksi silloin, kun poliitikkojen kriittisempi maahanmuuttopuhe alkaa saada valtaa mediassa. Tilanne pakottaa keskustelun osapuolet ottamaan jollakin tavoin kantaa asiaan. Nekin puolueet, jotka ovat aikaisemmin olleet hiljaa, joutuvat valitsemaan puolensa tai tasapainottelemaan kriittisen ja maahanmuuttomyönteisen puheen välimaastossa. Myös media ja toimittajat itse aktivoituvat usein kriisitilanteissa kommentoimaan. Toisaalta myös maahanmuuttopoliittista ohjelmaa edeltänyt väestön vanhenemisen aikaansaama työvoimapulan uhka on yksi yhteiskunnan muutostilanne, mihin poliitikot reagoivat.

Kuten Luhtakallio ja Ylä-Anttila totesivat, Luc Boltanski ja Laurent Thévenot irtisanoutuivat durkheimilaisesta strukturalismista, mutta he pitivät kuitenkin durkheimilaisen perinteen käsityksen sosiologiasta tieteenä, joka tutkii yhteiskunnan moraalisia ilmiöitä empiirisesti. Boltanski ja Thévenot hyödyntävätkin tätä ajatteluperustaa ottaessaan tutkimuksensa keskiöön toimijoiden itse käyttämät moraaliset argumentit. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011a, 4-5.) Omassa tutkimuksessani näitä ovat poliitikkojen argumentit Helsingin Sanomissa.

#### **4.2.2 Kriittistä pohdintaa julkisen oikeuttamisen analyysistä media-aineiston tulkinnassa**

Viestinnän näkökulmasta moraalisia oikeutuksia sanomalehdessä tutkiessani en voi jättää huomioimatta journalistien tekemiä valintoja ja lehden kantoja.

Julkisen oikeuttamisen analyysi onkin altis kritiikille sanomalehtiaineistoa hyödynnettäessä. Kuinka aidosti ja syvältä voi tutkia eri toimijoiden oikeutuksia, kun välissä on aina omia rajojuksiaan ja näkökulmiaan tuova lehdistö ja journalistit? Lehdessä esiintyneet oikeutukset kuuluvat poliitikoille, mutta oikeutuksia sisältävät kommentit saattavat kuitenkin olla pätkittyjä ja valikoituja, jolloin joitakin oikeutuksia saattaa jäädä lehden ulkopuolelle. Toisekseen, kuinka kattavan kuvan keskustelusta julkisen oikeuttamisen analyysillä voi saada?

Tarkoitukseni ei ole pyrkiä täysin kattavaan kuvaukseen poliitikkojen työperäisen maahanmuuton keskustelusta vaan enemmänkin syventyä siinä esiintyviin oikeuttamisen maailmoihin. Tarkoitus ei siis ole tehdä tyhjentävää määrällistä analyysia tai edes laadullista siitä, että mitkä kaikki näkökulmat ja kuinka usein ne esiintyivät keskustelussa vaan tarkoitus on hahmottaa hieman laajemmalla skaalalla keskustelun moraalisia puolia ja universaaleihin oikeuttamisen maailmoihin kytkeytyviä ajatuskuluja.

Kuten Suvi Huikuri (2011, 57) oman ilmastopoliittisen keskustelun oikeutuksia luotaavan tutkimuksensa puitteissa toteaa, aineistosta nousseet tulokset kuvaavat keskustelun moraalista tilaa eivätkä todellisuutta. Huikuri myös perustelee sanomalehtiaineiston käyttöä oikeutusten tutkimisessa neljällä eri syyllä: 1) aiheesta keskustellaan paljon juuri median välityksellä, 2) median tulkinnalla on useiden tutkimusten (mm. Billett 2010; Burgess 1990; Lyytimäki & Tapio 2009) mukaan merkittävä vaikutus aiheesta välittyvän tiedon laatuun sekä kansalliseen poliittiseen ilmapiiriin, 3) media toimii keskusteluosapuolten ja aiheen välikappaleena, sillä se toimii modernien yhteiskuntien pääareenana julkiselle keskustelulle ja yhteisen hyvän määrittelylle, 4) ne argumentit, jotka ovat läpäisseet ”julkisuuden seulan” voisi nähdä saavan myös jotain yleistä tunnustusta, joten aineistosta nousevat yleisimmät oikeuttamisen maailmat, voisi nähdä kuvastavan yhteiskunnan yleistä poliittista ilmapiiriä.

Kuten Tuomas Ylä-Anttila (2010) ja Suvi Huikuri (2011, 57) toteavat: ”julkista keskustelua tulkitaan ja uudelleen tulkitaan ainakin kolmella eri tasolla.” Ensimmäinen toimija tulkitsee maailman tapahtumia ja esittää niistä oman näkemyksensä julkisuuteen, sitten journalisti tulkitsee tätä ja esittää sen median kautta omassa tulkintakehyksessään ja kolmanneksi kansalainen/lukija tulkitsee median kautta saamansa tekstin. Kuten Ylä-Anttila ja Huikuri ovat tarkentaneet omissa tutkimuksissaan, niin itsekkin haluan korostaa, median roolin täten tiedostaen, että tutkimukseni pohjaa tulkinnan toiseen tasoon eli poliitikkojen kommentteihin työperäisestä maahanmuutosta siten kuin ne on sanomalehdessä toimittajien kynästä esitetty. Tämän voisi nähdä kertovan myös jossain määrin sanomalehden omista lähtökohdista. Mitkä oikeutukset läpäisevät juuri Helsingin Sanomien julkisuusseulan?

Median roolia keskustelun osapuolena kuitenkin vielä paremmin hahmottaakseni olen sisällyttänyt julkisen oikeuttamisen analyysiin myös toimittajien moraaliset oikeutukset pääkirjoitus- tai erikoisteksteissä (esim. politiikan toimittajien näkökulmakirjoitukset kotimaan uutisosiossa), mikäli ne liittyivät poliitikkojen työperäisen maahanmuuton ympärillä esittämiin näkemyksiin.

Tuon myös analyysiin politiikan medioitumiseen liitetty viestinnän teoriala poliitikkojen ja median välisestä suhteesta, tarkastellessani keskustelun näyttäytymistä sanomalehdessä ja eri osapuolten esiintymistä siinä. Tärkeää on nimittäin pohtia myös sitä, että ketkä poliitikot pääsevät sanomalehdessä argumentoimaan ja kuinka usein ja minkälaisiin kommentteihin ja oikeutuksiin toimittajat itse näkevät syytä ottaa osaa.

#### **4.2.3 Oikeuttamisen maailmat**

Julkisen oikeuttamisen analyysin kehikkoina toimivat oikeuttamisen maailmat ovat universaaleja oikeutuksen tiloja, joiden päämääränä on ylläpitää yhteisyyttä ja yhteiskuntaa kasassa. Luhtakallio ja Ylä-Anttila kirjoittavatkin, kuinka toimijoiden kriittinen kapasiteetti ymmärtää sosiaalisen järjestyksen tukipilareita ja selvittää ongelmia väkivallattomasti tilanteiden kriisiytyessä perustuu Luc Boltansin ja Laurent Thévenot'n mukaan ainakin seitsemään mahdolliseen oikeuttamisen maailmaan. Nämä maailmat Boltanski ja Thévenot ovat muodostaneet ”pitkistä filosofianhistoriallisista prosesseista, joilla on kullakin tietty laajasti tunnettu juuriteksti ja laeva sovellusalue filosofiasta aina politiikkaan ja ihmisten arkielämän moraalikäsitteiden muotoutumiseen saakka”. (Luhtakallio & Ylä-Anttila 2011b, 35.)

Laurent Thévenot (2011,7) avaa oikeuttamisen maailmoja vielä tarkemmin artikkelissaan, missä hän tarkastelee oikeuttamisen maailmoja yhtenä kolmesta yhteiselämää ylläpitävästä ja rakentavasta kielioppista. Näitä kielioppeja tarvitaan siis, jotta yhteiselämän osapuolet saavat varmuutta toimiinsa maailmassa. Kaksi muuta kielioppia ovat: liberaali julkisuus ja kulttuurin yhteisten alueiden herättämät tunnesiteet.

Oikeuttamisen maailmoja rakennettaessa on pyritty löytämään tiettyjen yhteisöjen rajat ylittäviä yhteisyyden yleisempiä tukipilareita. Thévenot (2011, 10) toteaa, että nämä

universaalit yleistykset perustuvat kuitenkin ”yhteisöjen yleistettyihin materiaalisen maailman välittäjien muodostamiin määrätietoisiin suhteisiin.” Tämän suhteen tiivistävä yleistetty välittäjä, medium löytyy jokaisen oikeuttamisen maailman sisältä. Näitä ovat mm: *asuminen ja kodinhoito* kodin maailmassa, *tekniikat ja käytännöt* teollisuuden maailmassa, *kauppatavarat ja hyödykkeet* markkinoiden maailmassa, *urbaani kaupunki julkisine hyödykkeineen* kansalaisuuden maailmassa, *tunnustamisen merkit ja kanavat* maineen maailmassa sekä *monimuotoinen luonto* ekologian maailmassa. Inspiraation maailman ytimeä löytyy taas ruumiin välittämä uutuuden kokemusta määrittelevä tunneperäinen innostus. (Thévenot 2011, 10.)

Oikeuttamisen maailmoilla toimijat pyrkivät perustelemaan yhteistä hyvää, minkä näen sopivan hyvin niin politiikan kuin journalisminkin ihanteisiin. Periaatteessa toimijat laajentavat henkilökohtaiset arvostuksensa kommunikoimalla yleisiksi arvoiksi ja yhteisen hyvän määrittelyn perustaksi. Oikeuttamisen maailman kieliopissa *kommunikoimisella* viitataan siihen kuinka toimija ankkuroituu tiettyyn arvoon, joka määrittelee yhteistä hyvää. Tätä kautta toimija voi esittää oman huolensa vetoamisena yhteiseen hyvään. Yksityisten huolien laajentaminen yhteisiksi liittämällä ne johonkin oikeuttamisen maailmaan mahdollistaa arvojen välisen vertailun sekä myös niiden arvioimisen. Missä määrin ne todella pyrkivät yhteiseen hyvään? Tämä asetelma on kuitenkin kiistanalainen ja ristiriitainen, sillä kaikkien oikeuttamisen maailmojen näkökulmasta on mahdollista tuomita toisen oikeuttamisen maailman asema yhteisen hyvän rakentamisessa. Oikeuttamisen maailmojen välistä jännitettä on kuitenkin mahdollista lievittää. Esimerkiksi kompromissien kautta voidaan useampi oikeuttamisen maailma yhdistää saman yhteisen hyvän saavuttamiseksi. Tällöin maailmat eivät pysy enää ”puhtaina” vaan limittyvät keskenään. (Thévenot 2011, 11.)

Oikeuttamisen maailmojen kielioppi soveltuu mielestäni kolmesta Thévenot’n esittelemästä kieliopista parhaiten tarkastelemaan poliittisten toimijoiden argumentteja. Oikeuttamisen maailmojen kieliopissa pyritään häivyttämään oman ryhmän etu puhumalla yhteisestä hyvästä, mikä kuvaa hyvin poliitikkojen julkista argumentaatiota. Kuten Thévenot (2011, 12) toteaa, liberaalien yksilöiden kielioppi puolestaan hyödyntää myös yksityisten näkemysten yleistämistä tuodessaan argumentit esille julkisuudessa, mutta tässä yleistyksessä ei kuitenkaan välttämättä häivytetä omaa tai ryhmän etua. Toisaalta journalistien näkökulmakirjoituksissa liittyen poliitikkojen puheisiin

työperäiseen maahanmuuttoon liittyen voi olla nähtävissä liberalistisia piirteitä, vaikkakin journalistit pyrkivät usein puhumaan ”kansan puolesta” ja täten pyrkivät argumentoimaan näkemyksensä yleistettäviksi ja yhteistä hyvää tavoitteleviksi. Läheisten henkilökohtaisten sidosten kielioppi puolestaan, nimensä mukaisesti, pohjaa hyvin vahvaan henkilökohtaisesta kokemuksesta kumpuavaan argumentaatioon (Thévenot 2011, 14).

Thévenot esittää, kuinka erilaiset yhteisyyden kieliopit tuovat kriittiseen teoriaan ainakin kolme uutta tutkimusfokusta. Ensinnäkin yhteisyyden rakentaminen liittyy kiinteästi valtaan ja sen mahdollisuuksiin luoda kielioppien sisällä monopolisoituja hierarkioita, toisekseen ”yhteisyys alistaa ihmisten muodostamia sidoksia ja niitä yhteisiä hyviä, joita näillä sidoksilla tavoitellaan.” Kolmanneksi kieliopit valottavat sitä, kuinka yhteisö kohtelee sen jäseneksi pyrkivää yksilöä. Thévenot toteaaakin, kuinka ”Oikeuttamisen maailmojen kieliopissa yhteisyyteen viittaamisesta syntyvät epätasa-arvoisuudet ovat avoimesti nähtävissä ja vallankäyttöön kohdistuva epäluulo on kirjoitettu malliin sisään.” (Thévenot 2011, 16-17.)

Esittelen seuraavaksi oikeutuksen maailmat Boltanskin ja Thévenot’n alkuperäisesti *De la justification. Les économies de la grandeur* -teoksessa määritellyssä muodossa. Olen lisännyt kunkin oikeutuksen maailman perään vapaasti muotoilemani työperäiseen maahanmuuttoon liittyvän esimerkin. Kyseiset esimerkit eivät ole kuitenkaan oikeasta tutkimusaineistostani vaan niiden tarkoituksena on vain hahmottaa oikeutuksen maailman käyttöä konkreettisesti.<sup>8</sup>

**Inspiraation maailmassa** arvokasta on inspiraation kautta saatu valaistuminen. Tämä sisäinen valaistuminen tulee spontaanisti ja sen saa aikaan jokin ulkopuolinen asia. Sitä, mikä on arvokasta tässä maailmassa, ei voida mitata jonkin tietyn mitan mukaan, vaan arvo sisältyy henkilöiden tuntemuksiin ja olotiloihin. (Boltanski & Thévenot 1991; 2006, 159.)

Inspiraation maailmasta voitaisiin puhua, mikäli joku poliitikoista vetoaisi työperäisen maahanmuuton tuovan itselleen ja muille henkistä pääomaa ja uusia ideoita ja

---

<sup>8</sup> Olen tässä oikeutusten maailmojen esittelytavassa ottanut mallia Veikko Erannin (2011) pro gradu -tutkielmasta.

oivalluksia omaan työhön ja elämään. Tästä voisi olla esimerkkinä puhe monikulttuurisuuden yhteiskuntaa henkisesti rikastuttavasta vaikutuksesta. Jotakin, mitä ei kuitenkaan rahassa tai muilla mitoin pystytä laskemaan. Tämä voisi olla myös syynä siihen kuinka vahvasti ja toisinaan helposti monikulttuurisuuspuhe on teiltu sen kritisoijien puolelta. Markkinatalouden hallitsemassa maailmassa, varsinkin politiikan kentällä, on vaikea perustella näkemyksiä vain tietyin tuntein ilman konkreettisia lukuja ja tuloksia.

**Kodin maailma** ei kuvasta vain perheiden sisäistä keskinäissuhteiden kehää vaan siihen sisältyy kaikki yleisesti hyväksytyt yhteiskunnan poliittiset järjestykset. Kodin maailmaa kuvastavat ihmisten väliset perinteiset hierarkiat ja arvokasta tässä maailmassa on kunkin asema näissä hierarkioissa. Perinteet leimaavatkin vahvasti kodin maailmaa. (Boltanski & Thévenot 2006, 164-178.)

Tästä voisi olla esimerkkinä tilanne, jossa työperäistä maahanmuuttoa kritisoidaan perinteistä ja suomalaisuudesta käsin. Ei haluta ulkomaalaisia sotkemaan perinteistä/suomalaista tapaa työskennellä.

**Maineen maailmassa** merkityksellisessä asemassa ovat henkilöt, jotka ovat laajalti tunnettuja ja arvostettuja, kuten julkisuuden henkilöt ja vahvat mielipidevaikuttajat. Maineen maailmassa ihmisen tekee arvokkaaksi muiden antama tunnustus eikä niinkään ihminen itse. (Boltanski & Thévenot 2006, 178-185.)

Tarkasteltaessa sanomalehteä, ovat siellä esiintyneet toimijat jo päässeet julkisuuteen ja täten näkyvässä asemassa. Varsinkin poliitikkoja tarkasteltaessa, on selvää, että heidät kutakuinkin jo tunnetaan. Mikä omassa tutkimuksessani voisi olla mahdollinen maineen maailman esimerkki, olisi siis täten tilanne, missä poliitikko perustelee näkemyksiään jonkun muun kuuluisuuden tai toisen arvostamansa politiikan voimahahmon sanomisien perusteella. Maineen maailman oikeutukseen liittyy myös oman näkemyksen perustelu yleisellä mielipiteellä. Tietyllä näkemyksellä arvoa, kun sillä on kansan tuki.

**Kansalaisuuden maailmalle** tyypillisiä ovat yhteisöllisyys ja kollektiivinen hyvä. Tärkeitä eivät ole yksittäiset henkilöt vaan heidän muodostamansa yhteisöt, liitot ja yhdistykset. Tärkeää kansalaisuuden maailmalle onkin yhteen liittyminen, solidaarisuus

ja yhteinen ponnistus tietyn päämäärän saavuttamiseksi. Kansalaisuuden maailma on nimestään huolimatta universaali. (Boltanski & Thévenot 2006, 185-193.)

Työperäisen maahanmuuton yhteydessä voitaisiin puhua kansalaisuuden maailmasta käsin, kun poliitikko vetoaisi, ei vain suomalaisten hyvään vaan kaikkien, myös Suomeen saapuvien, maahanmuuttajien hyvään.

**Markkinoiden maailmassa** toiminta lähtee yksittäisten henkilöiden halusta kerätä omaisuutta. Keskinäinen kilpailu ja omistaminen ovatkin keskeisessä roolissa. Arvokasta on omistus ja tärkeässä asemassa ovat varakkaat ihmiset. (Boltanski & Thévenot 2006, 193-203.)

Tähän maailmaan sopiva esimerkki olisi argumentti, jonka mukaan työperäinen maahanmuutto on kansantaloudellisesti kannattavaa tai toisaalta, että se on suurempi menoerä kuin taloudellisesti kannattava ilmiö. Tähän voidaan laskea myös kommentit, joissa puhutaan työperäisen maahanmuuton aikaansaamasta harmaasta taloudesta ja palkkojen laskusta tämän myötä.

**Teollisuuden maailmassa** teknologialla ja tieteellisillä metodeilla on arvonsa. Tärkeää on tehokkuus, toimivuus, tuottavuus, luotettavuus ja mitattavuus. Keskiössä onkin asiantuntijuus ja suunnittelijat. (Boltanski & Thévenot 2006, 203-211.)

Teollisuuden maailmaan voitaisiin nähdä kuuluvaksi myös keskustelut harmaan talouden haittapuolista, mutta enemmänkin työlupien kuin palkkojen laskun näkökulmasta. Toisin sanoen argumentit, joissa vedotaan toiminnan ja toimintatapojen heikkenemiseen laittoman työvoiman vaikutuksesta.

Claudette Lafaye ja Laurent Thévenot (1993) laajensivat alkuperäistä kuuden oikeuttamisen maailman joukkoa myöhemmin vielä yhdellä, ekologian maailmalla. **Ekologian maailmassa** keskeistä on luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen ja suojeleminen. Arvokasta onkin juuri tähän tähtääminen.

Työperäisestä maahanmuutosta puhuttaessa on vaikea kuvitella tapausta, jossa maahanmuuton puolesta tai sitä vastaan puhuttaisiin selkeästi ekologian maailman



oikeutuksin. Yksi kuvitteellinen esimerkki voisi kuitenkin olla ulkomaalaisista rakennustyöntekijöistä koostuva parakkileiri jollakin luontoalueella, kuten järven rannalla tai metsässä. Leirin asukkaiden oleskelua kritisoitaisiin luonnon tärväämisellä. Myös ulkomaisten työntekijöiden matkustaminen Suomen ja entisen kotimaansa väliä voidaan nähdä ympäristöä kuormittavana. Toinen esimerkki voisi olla esimerkiksi jokin luonnon monimuotoisuutta ylläpitävä ala, jolle ei riitä tarpeeksi suomalaisia työntekijöitä tai asiantuntijoita ja tästä syystä työperäinen maahanmuutto nähtäisiin kannatettavana.

Tutkimukseni pääasiallisena analyysimenetelmänä toimiva julkisen oikeuttamisen analyysi sisältää edellä esittelemiäni universaaleja luokkia, joihin aineistoani jäsennän. Tutkittaessa tekstuaalista ja monimerkityksistä aineistoa kuten omani, voisi liian tarkkojen ja etukäteen määriteltyjen analyysikehysten ajatella johdattelevan tutkimusta liikaa johonkin tiettyyn ennaltamääriteltyyn suuntaan. En kiistä tätä mahdollisuutta, mutta toisaalta en myöskään näe käyttämäni analyysityökalua liian kahlitsevana. Kuten Tuomas Ylä-Anttila (2010, 260) itse toteaa: ”Oikeuttamismaailmojen ajatellaan olevan sillä tavoin universaaleja, tai ainakin kaikkien suomalaisen mediakeskusteluun osallistuvien jakamia, että periaatteessa kaikesta keskustelusta, joka sisältää moraalisen kiistan, voidaan löytää viittauksia niihin.”

Ylä-Anttila (2010, 260-261) perustelee ennalta määriteltyjä kategorioita myös neljän erilaisen syyn kautta. Hän vetoaa tutkijan subjektiivisuuteen, siihen, että ei ole mitään puhdasta aineistosta nousemista. Tutkija suodattaa aina tutkimuskohteensa oman yhteiskuntateoreettisen ja henkilökohtaisen tietämyksensä läpi. Täten en itsekään näkisi valmiiksi muodostettujen kategorioiden lähtökohtaisesti tekevän analyysia millään tavoin puhtaasti aineistolähtöistä analyysia köyhemmäksi tai yksipuolisemmaksi, mikäli kategoriat ovat linjassa tutkimuksen ja tutkimuskysymysten kanssa.

Ylä-Anttila vetoaa oikeuttamisen seitsemän maailman käyttöön myös kyseisten kategorioiden vahvan empiirisen analyysin ja länsimaisen filosofian historian perustan kautta. Oikeuttamisen maailmat ovatkin Ylä-Anttilan sanoin: ”aineistolähtöisiä, mutta historiallisen tarkastelun perusteella sellaisella tavalla yleisiltä näyttäviä, että niitä voi soveltaa aina uusiin aineistoihin.”

Kolmantena perusteluna Ylä-Anttila tuo esille sen, että kategorioiden kautta pystyy hahmottamaan myös sitä, mitä keskustelusta puuttuu. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkija voi jäädä helposti aineistonsa vangiksi, kun taas kategorioiden kautta huomiota tulee kiinnittäneeksi mahdollisesti enemmän siihen, mitä aineistossa ei ole. Neljänneksi perusteluksi hän mainitsee, kuinka oikeuttamisessa on kuitenkin kyse yhteisen sävelen löytämisestä ja toisten osapuolien vakuuttamisesta kiistan ratkaisemiseksi.

Yhteisymmärryksen löytyminen perustuu puolestaan joillekin ”yleisesti hyväksytyille kulttuurisille koodeille”. Boltanskin ja Thévenot’n muotoilemat maailmat soveltuvatkin Ylä-Anttilan mukaan hyvin ainakin länsimaisen kulttuurin piirissä jaottelemaan mediavälitteisen moraalisen kiistan ympärillä käytävää keskustelua.

Oikeuttamisen maailmojen käytännöllisyydestä huolimatta Ylä-Anttila (2010, 261) toteaa kuitenkin, että aineistoa ei ole mielekästä pakottaa täysin jo ennalta määriteltyihin kategorioihin. Hän lähtisi tarkastelemaan aineistoa sen erityisominaisuudet huomioivalla herkkyydellä. Kyseisen herkkyyden voi Ylä-Anttilan mukaan saavuttaa kolmella tavalla: ”löytämällä uusia oikeuttamisen maailmoja, jakamalla olevassa olevia osiin tai tutkimalla niiden yhdistelmiä.” Omassa tutkimuksessa pyrin pitämään mielessä tämän ja tarkastelemaan aineistoani kategorioiden kautta, mutta myös niiden yli, mikäli aineisto ei tunnu asettautuvan valmiiksi rajattuihin kehyksiin.

Yhdistäessäni analyysissani sekä oikeuttamisen maailmoja hyödyntävää analyysimallia että medioitumisen teorioita, kutsuisin analyysiani teoriaohjatuksi. Teoriaohjatussa analyysissä analyysi perustuu aineistoon, mutta taustalla on joitakin teorioita, jotka ohjaavat analyysia. Analyysi on täten sekoitus aineistopohjaista analyysia, jossa aineisto on kaikkien tulkintojen perusta ja teoriapohjaista analyysia, jossa analyysi johdetaan suoraan jo olemassa olevasta teoriasta. Teoriaohjatussa analyysissä tutkija huomioi aiemman tutkimuksen ja teorian, mutta aiempi tieto ei testaa aineistoa vaan avaa enemmänkin uusia ideoita. Abduktiivinen päättely tarkoittaa, että tutkija sekoittaa teoria- ja aineistolöydökset analyysissään tavalla, joka saattaa luoda jotain aivan uutta. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 97.)

#### **4.3 Helsingin Sanomat aineistolähteenä**

Tutkimukseni aineisto on koottu Helsingin Sanomissa julkaistuista jutuista. Helsingin

Sanomat valitsin aineistoni lähteeksi, sillä oman tutkimukseni motivaattorina toiminut hämmennys ja todennäköisesti myös monen muun suomalaisen sekava mielikuva tutkimastani työperäisen maahanmuuton poliittisesta keskustelusta on välittynyt juuri Suomen suurimman päivälehdessä, Helsingin Sanomien kautta. Toisaalta näen Helsingin Sanomien tarkastelun yleisemmälläkin tasolla tärkeänä, sillä sen rooli suomalaisten politiikan näkökulmien kehystämisessä on merkittävä.

Perustelin media-aineiston valintaa jo johdantoluvussa, mutta selvennän sitä vielä lisää tässä. Kuten Deacon ym. (2007, 1-2) toteavat, mediatutkimus on noussut keskeiseksi median saatua yhä keskeisempää roolia jokapäiväisessä elämässämme. Medialla on merkittävä rooli sosiaalisten instituutioiden ja kulttuuristen suhteiden esittämisessä, mutta sillä on myös vaikutuksensa siihen, kuinka ihmiset merkityksellistävät maailmaa ja myös itseään. Media ei tarjoa valmiita ajattelukehikoita, mutta se tarjoaa maailman hahmottamiseen henkisiä kartoja, joiden avulla voi suunnistaa eri tavoin.

Helsingin Sanomilla on tärkeä rooli näiden ”karttakehysten” muodostamisessa, sillä se on levikiltään suurin pohjoismaainen sanomalehti ja valtakunnallinen päälehti Suomessa. Se tavoittaa siis suuren osan suomalaisista ja tätä kautta se myös avaa julkisen keskustelun valtavirtauksia.

#### **4.4 Aineiston aikaväli ja kokoaminen**

Olen kerännyt aineistokseni Helsingin Sanomien paperiversiossa julkaistuja juttuja, Helsingin Sanomien verkkosivuilla sijaitsevan juttuarkiston<sup>9</sup> kautta. Tämän päätöksen olen tehnyt siltä pohjalta, että verkkouutiset saattavat muuttua ajan myötä, toisin kuin paperiversiossa. Toisena perusteluna esitän, että verkkouutissivujen suosiosta huolimatta, sanomalehtien kestotilaukset eivät ole merkittävästi vähentyneet, jolloin voin olettaa, että suomalaiset seuraavat uutisia edelleen ahkerasti myös paperilla tai verkossa esiintyvän, paperiversion kanssa identtisen, näköislehden kautta.

Tutkimusaineistoni on koottu jutuista, jotka ovat ilmestyneet vuodesta 2005 lähtien vuoden 2011 kevään eduskuntavaaleihin mennessä, kuten johdannossa jo totesin.

---

<sup>9</sup> Helsingin Sanomien arkisto sisältää vuodesta 1990 alkaen kaikki Helsingin Sanomissa julkaistut jutut.

Aineistoni kattaa seuraavat uutisosiot: pääkirjoitus, sunnuntaisivut, talous, kotimaa, kaupunki, nimiä tänään ja uutiset sivu. Muista uutisosioista ei löytynyt omaa tutkimustani koskettavia juttuja. Yhden uutisiosion puolestaan jätin tarkoituksellisesti tutkimuksen ulkopuolelle, nimittäin mielipidekirjoitukset. Mielipidekirjoitukset rajasin aineistostani, sillä tutkimukseni keskittyy poliittisten toimijoiden ja median välittämään kuvaan työperäisestä maahanmuutosta. Mielipidekirjoitusten sisällyttäminen aineistoon olisi tuonut tutkimuksen piiriin myös kansalaisten suoran näkökulman, joka olisi itsessään mielenkiintoinen tutkimuskohteensa, mutta joka ei kuitenkaan soveltunut tutkimukseni rajauksiin ja olisi laajentanut tutkimuksen aivan uusille urille. Mielipidekirjoitukset eroavat myös tyylillisesti oman tutkimukseni keskiössä olevasta toimitetusta tekstiaineistosta, joten jo tästä syystä ne oli syytä jättää pois tarkastelusta.

Hakusanana käytin työperäistä maahanmuuttoa. Koska halusin sisällyttää aineistooni kaikki mahdolliset aiheita poliittisena kysymyksenä käsittelevät jutut, otin mukaan uusia hakusanoja sen mukaan, kun niitä esiintyi aineistossa. Hyvin pian aineiston keruun aloitettuani huomasin nimittäin, että aiheesta puhutaan monella eri tavalla ja erilaisin termein. Hakusanalistani kattoikin lopulta seuraavat termit: ”työperäinen maahanmuutto”, ”työperusteinen maahanmuutto”, ”ulkomainen työvoima”, ”siirtolaisuus”, ”siirtotyöläinen”, ”ulkomaalainen työntekijä”, ”työvoiman maahanmuutto”, ”työntekijöiden maahanmuutto”, ”ulkomaalainen työnhakija”, ”maahanmuuttopoliittinen ohjelma”, ”vierastyövoima”.

Kyseisten termien lisäksi hain muutamalla muulla termillä (esim. ulkomaalainen elinkeinonharjoittaja), mutta ne eivät tuoneet enää mitään uutta aineistoon. Lisättyäni hakusanojen kirjoa tarpeeksi samat jutut alkoivatkin toistua, mikä osoitti, että keräämäni aineisto oli saavuttanut riittävän kattavuuden, ja mahdollisten lisäjuttujen löytäminen olisi tuskin antanut sille enää mitään uutta.

Valitsin lopuksi kyseisten termien kautta löytyneistä jutuista ne, jotka koskettivat tutkimusrajauksiani, toisin sanoen politiikkojen<sup>10</sup> kommentteja työperäiseen

---

<sup>10</sup> Poliitikoiksi omassa tutkimuksessani rajasin kansanedustajat, ministerit, presidentin ja kunnan/kaupunginvaltuutetut Suomessa. Perustan valintani ajatukseen edustuksellisesta demokratiasta ja täten kaikki poliitikot, jotka ovat saaneet kansalaisten valtuutuksen vaalien kautta, olen valinnut mukaan

maahanmuuttoon liittyen.

#### **4.5 Aineiston yleiskuvausta**

Kerättyäni aineiston edellä esittämälläni tavalla tein siitä ensin määrällisiä huomioita, jotka liittyivät juttujen määrään, juttutyyppeihin ja uutisosioihin. Esitän nämä määrälliset tulokset jo tässä metodi- ja aineistoluvussa, sillä ne antavat hyvää taustatietoa tutkimukseni virallisille analyysiluvuille 5 ja 6.

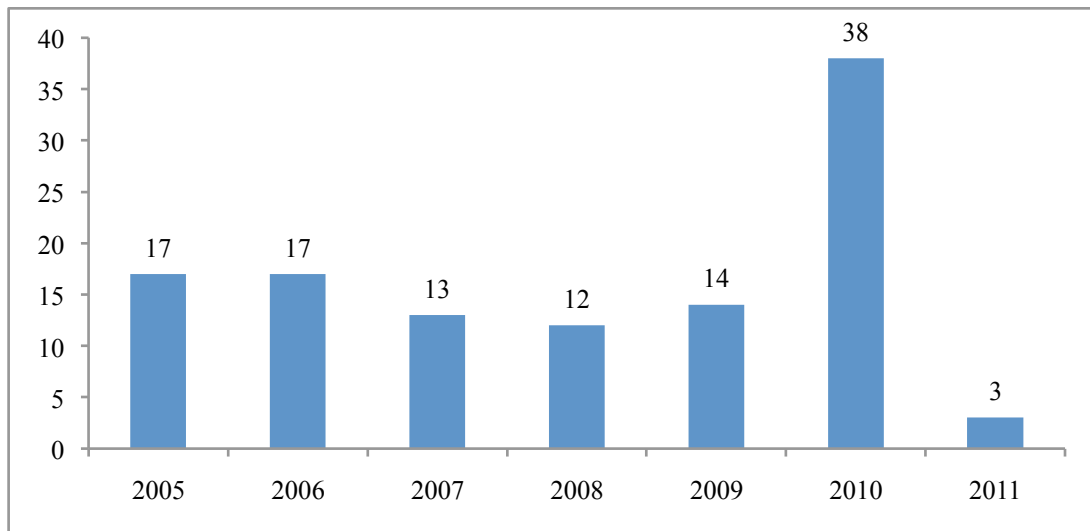
##### **4.5.1 Juttujen määrä**

Juttuja aineistooni kerääntyi yhteensä 114 kappaletta (Kuvio 4.1). Vuosina 2005 ja 2006 esiintyi kumpanakin 17 juttua, joiden yhteydessä esiintyi poliittinen toimija/toimijoita kommentoiden työperäistä maahanmuuttoa. Vuonna 2007 juttuja oli 13, vuonna 2008 12, vuonna 2009 14 ja piikiksi aineistonkeruuvuosista osoittautui vuosi 2010, jolloin juttuja oli yhteensä 38 kappaletta. Vuonna 2011 juttuja kerääntyi aineistooni vain 3 kappaletta. Tässä on kuitenkin hyvä huomioda, että aineistonkeruuni päättyi eduskuntavaaleihin 17.4.2011, joten vuoden 2011 juttumäärä vastaa vain alkuvuonna julkaistuja juttuja. Tästäkin huolimatta lukumäärä näyttää pieneltä, sillä vuotta 2008 lukuun ottamatta, esiintyi kaikkina muina vuosina tutkimukseeni sisältyviä kirjoituksia ainakin kuusi kappaletta tammi-toukokuu – välillä. Yleisesti ottaen jutut sijoittuivat melko tasaisesti eri kuukausille. Kesäkuukaudet (kesä-, heinä-, elokuu) olivat hieman muita kuukausia hiljaisempia, mikä selittyy helposti eduskunnan ja kansanedustajien kesälomilla. Poliitiikan kentällä ei yleensä kesän aikana tehdä suuria päätöksiä ja poliitikkojen kommenttien saaminen tuolloin voi olla myös hankalampaa.

---

tutkimukseeni. Ministeriksi voidaan toki valita myös muita kuin kansanedustajia. Näen ministerit kuitenkin niin vahvasti kansaa edustavina poliitikkoina, että heidän jättämisensä tutkimuksen ulkopuolelle ei olisi ollut mielekästä. Europarlamentaarikot jätin tutkimukseni ulkopuolelle, sillä halusin tarkastella aihetta erityisesti suomalaisen politiikan kentän kontekstista.

**Kuvio 4.1: Poliitikon/poliitikkojen näkemyksiä sisältävien juttujen lukumäärä Helsingin Sanomissa 2005-2011**



#### **4.5.2 Juttujen osastot ja tyypit**

Seuraavalla sivulla olevat taulukot (4.1 ja 4.2) havainnollistavat aineiston esiintymistä Helsingin Sanomissa. Tutkimuksen lopussa löytyy liitteenä (Liite 1) taulukko aineiston esiintymisestä eri osaostoilla vuositasolla.

Aineistooni valikoituneet jutut sijoittuivat pääosin kotimaan uutisosastoon ja niiden päätyyppinä esiintyi uutinen. Täten uutiset keskittyivätkin paljolti politiikan perusuutisointiin liittyen politiikan kentällä tehtäviin päätöksiin ja ehdotuksiin.

Eduskunta-, kunta-, ja presidentin vaalien alla uutiset kuvasivat myös eri puolueiden tai ehdokkaiden vaaliteemoja. Aineiston seuraavaksi suurin osasto oli pääkirjoitussivu, vaikka siellä esiintyvien kirjoitusten määrä olikin huomattavasti kotimaanuutissivua pienempi. Pääkirjoitussivun esiintyminen toiseksi suurimpana aineisto-osastona osoittaa kuitenkin, että työperäiseen maahanmuuttoon liittyviä poliitikkojen kommentteja on nostettu myös pohtivampiin ja lehden oman kannan ilmaiseviin kirjoituksiin sekä muutamassa tapauksessa myös kolumneihin ja vieraskynäkirjoituksiin.

**Taulukko 4.1: Poliitikkojen esiintyminen eri osastoilla**

<b>Esiintyminen eri osastoilla</b>	<b>N</b>	<b>%</b>
Pääkirjoitussivu	16	14,0
Sunnuntaisivut	8	7,0
Taloussivut	3	2,6
Kaupunki	5	4,4
Kotimaa & Poliitiikka -sivut	79	69,3
Nimiä tänään	1	0,9
Uutisetusivu	2	1,8
<b>Yhteensä</b>	<b>114</b>	<b>100,0</b>

**Taulukko: 4.2: Poliitikkojen esiintyminen eri juttutyypeissä**

<b>Esiintyminen eri juttutyypeissä</b>	<b>N</b>	<b>%</b>
Erikoiskirjoitus	9	7,9
Haastattelu	5	4,4
Kolumni	2	1,8
Pääkirjoitus	8	7,0
Tausta	5	4,4
Uutinen	68	59,6
Vieraskynä	6	5,3
Muu	11	9,6
<b>Yhteensä</b>	<b>114</b>	<b>100,0</b>

## **4.6 Keskustelun toimijat**

Esittelen seuraavaksi keskustelussa esiintyneitä politiikan toimijoita. Vaikka kyseinen esittely vastaa jo yhteen alatutkimuskysymyksistäni *keitä ovat ne poliitikot, jotka pääsevät Helsingin Sanomien kautta ääneen* ja sen voisi nähdä kuuluvan vasta analyysilukuihin, näen näiden tulosten nostamisen kuitenkin mielekkäänä jo tässä vaiheessa, sillä ne taustoittavat hyvin seuraavia analyysilukuja ja poliitikkojen keskustelua ylipäänsä.

Tässä vaiheessa nostan esille kuitenkin vain poliitikot, vaikka olenkin useampaan otteeseen maininnut myös toimittajien läsnäolon keskustelun osapuolina. Toimittajien osuus keskustelussa tulee kuitenkin esille vasta julkisen oikeuttamisen analyysin myötä

ja tarkastellessani toimittajien ja lehden osuutta ylipäänsä keskustelun rakentamisessa (luvut 5 ja 6).

Puhujien määrällinen tarkastelu (taulukko 4.3) paljastaa, että eniten ääneen ovat päässeet ministerit. Yhteensä 60 kertaa esiintyi joku ministeri juttujen yhteydessä. Yhdessä jutussa saattoi esiintyä useampi ministeri ja laskin nämä kaikki erillisinä. Pääministeri esiintyi puolestaan 14 eri jutussa. Tämä osoittaa kuinka keskustelua selkeästi hallitsivat ministerit ja tätä kautta myös hallituspuolueet. Rivikansanedustajat<sup>11</sup> pääsivät ääneen myös melko usein, yhteensä 40 kertaa. Poliitikkojen puoluetustoja tarkasteltaessa näyttäisi siltä, että äänessä vahvimmin olivat usein hallituspuolueet, poikkeuksena vuosi 2010, jolloin oppositiossa olleen SDP:n edustajat nousivat vahvimmin esille<sup>12</sup>. Tämä selittyy pääosin Eero Heinäluoman vilkasta keskustelua herättäneellä kommentilla, jota toistettiin useaan otteeseen. Myös Jutta Urpilainen (sd) nousi kyseisenä vuonna esille määritellesään SDP:n maahanmuuttolinjauksia.

**Taulukko 4.3: Toimijoiden esiintyminen aineistossa.** Tässä on hyvä huomioda, että kaikki tähän lasketut toimijat esittivät vaateita<sup>13</sup>, mutta kaikissa vaateissa ei ollut selkeää oikeutusta, joten tästä syystä julkisen oikeuttamisen analyysiin sisällyttämäni vaateiden lukumäärä (ks. luku 5) on pienempi kuin toimijoiden esiintymisen lukumäärä.

<b>Poliittiset toimijat</b>	<b>N</b>	<b>%</b>
Ministerit (muu kuin pääministeri)	60	27,7
Pääministeri	14	6,5
Presidentti	5	2,3
Presidenttiehdokkaat	13	6,0
Puolueen puheenjohtajat	43	19,9
Eduskuntaryhmien puheenjohtaja	20	9,3
Rivikansanedustajat	40	18,5
Kunnallispoliitikot	11	5,1
Muut	10	4,6
<b>Yhteensä</b>	<b>216</b>	<b>100,0</b>

Vaikka tietyt henkilöt näyttäisivät nousseen joinakin ajankohtina vahvemmin esille keskustelussa, ei poliittisia toimijoita henkilötasolla tarkasteltaessa ole kuitenkaan koko tarkasteluajanjaksoa katsoessa havaittavissa suuria eroja esiintymisissä (ks. kuvio 4.2). Keskustelu oli hajaantunut monelle eri toimijalle, joten selkeästi esiin nousseita

<sup>11</sup> Rivikansanedustajiksi olen laskenut kaikki Helsingin Sanomissa kansanedustajiksi nimetyt toimijat, jotka eivät ole saaneet mitään muuta toimijanimikettä, kuten *ministeri* tai *puolueen puheenjohtaja*.

<sup>12</sup> Poliitikkojen esiintymistä puoluetustan mukaan kuvaa tutkimuksen liitteistä (liite 2) löytyvä taulukko.

<sup>13</sup> Vaateen käsite esitellään tarkemmin luvussa 5.



poliitikkoja oli vähän.

Kuviossa 4.2 olen kuitenkin nostanut esille joitakin hieman useammin keskustelussa esiintyneitä poliitikkoja. Kyseinen kuvio antaa myös yleiskuvaa keskustelun pääpiirteistä eri vuosina. Tarkastelen keskustelun etenemistä lisää julkisen oikeuttamisen analyysin yhteydessä seuraavassa luvussa.

**Kuvio 4.2: Poliitikkojen työperäisen maahanmuuton ympärillä käydyin keskustelun vaiheita Helsingin Sanomissa 2005-2011<sup>14</sup>**

Vuosi	Aiheet	Eniten esille nousseet poliitikot (jutuissa esiintymisen lukumäärä suluissa)
2005	Siirtymäaikalaki, palveludirektiivi, maahanmuuttopoliittinen ohjelma	Tarja Filatov, työministeri (6), Matti Vanhanen, pääministeri (5), Kari Rajamäki, sisäministeri (5)
2006	Työperäiseen maahanmuuttoon liittyviä lakiehdotuksia, keskusteluun nousee myös suvaitsevaisuus	Tarja Filatov, työministeri (4), Arto Satonen, kansanedustaja (5), Kari Rajamäki, sisäministeri (5)
2007	Puolueiden vaaliteemat, Paavo Värysen keskustelua herättänyt kommentti, Suomen huono asema ulkomaisen työvoiman markkinoilla	Astrid Thors, maahanmuuttoministeri (4), Paavo Värysen, ulkomaankauppa- ja kehitysministeri (3)
2008	Hajanaista keskustelua kotouttamisesta, lainsäädännöstä, Suomen maakuvasta ja maahanmuuttopolitiikasta	Matti Vanhanen, pääministeri (2), Astrid Thors, maahanmuuttoministeri (3), Tarja Cronberg, työministeri (2)
2009	Poliitikkojen puheen tiukkeneminen liittyen maahanmuuttoon, Timo Kallin keskustelua herättäneet kommentit	Timo Kalli, eduskuntaryhmän puheenjohtaja/kesk (4)
2010	Vilkasta keskustelua maahanmuuton puolesta ja sitä vastaan, Eero Heinäluoman keskustelua aiheuttanut kommentti	Eero Heinäluoma, eduskuntaryhmän puheenjohtaja/sd (12), Anni Sinnemäki, puolueen puheenjohtaja/vihr / työministeri (7)
2011	Vähäistä keskustelua	Kukaan ei nouse hallitsevaksi keskustelijaksi

<sup>14</sup> Vuoden 2011 tarkasteluajanjakso päättyy eduskuntavaaleihin 17.4.2011. Tämän jälkeistä keskustelua ei ole sisällytetty analyysiin. Kuviota taustoittava poliittisen kentän tapahtumakalenteri sekä keskeisten työperäistä maahanmuuttoa koskevien lakien kuvaukset löytyvät työn lopusta liitteinä (liitteet 3 ja 4).

## **5 JULKISET OIKEUTUKSET TYÖPERÄISEN MAAHANMUUTON POLIITTISESSA KESKUSTELUSSA**

Esittelen tässä luvussa aineistosta löytämäni oikeutukset ja analysoin niitä esimerkkien valossa. Ennen oikeutusten esittelyyn siirtymistä avaan kuitenkin hieman tapaa, jolla olen oikeutuksia aineistosta etsinyt ja koodannut.

### **5.1 Oikeutusten koodaus**

Aineiston edellisessä luvussa esittämäni määrällisten huomioiden jälkeen keskityin etsimään aineistosta moraalisen oikeutuksen sisältäviä poliittisia vaateita. Kuten Ylä-Anttila väitöskirjassaan toteaa: ”Vaade voidaan esittää lausuntona toimittajalle, mutta myös esimerkiksi pitämällä puhe, julkaisemalla raportti, kirjoittamalla yleisönosastoon tai pääkirjoituspalstalle, järjestämällä mielenosoitus tai muulla tavalla, jonka tarkoitus on vaikuttaa julkiseen keskusteluun” (Ylä-Anttila 2010, 157). Omassa tutkimuksessani vaateiksi olen sisällyttänyt poliitikkojen jutuissa esiintyneet suorat tai referoidut lausumat työperäiseen maahanmuuttoon liittyen.

Julkisen oikeuttamisen analyysiin sisältyy oikeuttamisen maailmojen teorian lisäksi joitakin analyysityökaluja Ruud Koopmansin ja Paul Stathamien (1999) ”Political Claims Analysis” -artikkelista. Analyysiyksikkönä käytänkin heiltä lainattua ja jo edellä esiteltyä vaadetta.

Vaateesta olen nostanut esille puhujan, asian sekä oikeutuksen, samalla tavoin kuin Suvi Huikuri (2011, 52-65) on omassa ilmastopoliittisessä keskustelun oikeuttamisargumentteja Suomessa ja Intiassa käsittelevässä tutkimuksessaan tehnyt. Lisäksi olen arvottanut oikeutuksia Tuomas Ylä-Anttilan (2010) tavoin koodaamalla oikeutukset joko positiivisella arvolla +1 tai negatiivisella -1, sen mukaan tuetaanko oikeutuksella omaa näkemystä vai tuomitaanko se argumentissa.

Olen ottanut tarkasteluuni vain ne kommentit, joissa on selkeästi jokin toteamus tai argumentti ja sille oikeutus. Esimerkiksi kommentit, joissa on vain todettu, että Suomi

ei tarvitse työperäistä maahanmuuttoa, sitä enempää selittämättä, eivät ole päätyneet tarkemman tarkastelun kohteeksi. Näidenkin kommenttien esittäjät olen kuitenkin huomionut edellä esittämässäni määrällisessä puhuja-analyysissä (taulukko 4.3), sillä ne luovat omaa mielenkiintoista kuvaansa poliitikkojen sanomalehtivälitteisestä viestinnästä ja jo esille nostamastani medioitumiseen liittyvästä kysymyksestä, jotka pääsevät ääneen.

Tutkimukseeni sisällyttämissä jutuissa saattoi olla vain yhden puhujan vaade tai sitten niitä oli useampia. Olen laskenut kaikkien eri puhujien argumentit erikseen. Mikäli puhujalla oli kuitenkin useampi kommentti jutussa, olen näissä kommentteissa mahdollisesti esiintyneet eri oikeutukset merkinnyt samaan vaateeseen eli puhuja-asia-oikeutus -ketjuun. Olenkin erityisesti kiinnittänyt huomiota siihen sisältyykö vaateeseen useampi oikeutus, ovatko nämä toisiaan tukevia vai tuomitaanko toinen oikeutus ensimmäisen taholta.

Hahmottaakseni poliitikkojen lausuntojen taulukointia vaateeksi, annan esimerkin. Seuraava lainaus on vuodelta 2010, jutussa, jossa on kysytty eri puolueiden maahanmuuttopolitiikan peruslinjauksia:

*Peter Östman (kd)*

*”Maahanmuutto on tarpeen, koska oma väestömme vanhenee, työikäisten suhteellinen osuus pienenee ja ajan mittaan väkiluku alkaa laskea. Haluamme kunnioittaa maahanmuuttajien kulttuuritaustaa, mutta haluamme myös, että maassamme arvostetaan omia kristillisille juurille perustuvia perinteitä.” (HS 31.3.2010.)*

Puhuja	Asia	Oikeutus
Peter Östman / Kristillisdemokraatit	Maahanmuuttopolitiittiset linjaukset	Teollisuus+ Markkinat+ Kodin+ Kansalaisuus+

Kyseisessä esimerkissä puhuja perustelee työperäisen maahanmuuton tarpeellisuutta ennusteiden ja määrällisten seikkojen kautta. On laskettu, että Suomen väkiluku

pienenee ja täten, jotta systeemi toimisi (teollisuus), tarvittaisiin työperäistä maahanmuuttoa. Toisaalta työperäiseen maahanmuuttoon liittyy aina myös kansantaloudellinen puolensa (markkinat), joka ei tässä kommentissa suoraan välity, mutta joka on vahvana perusteena työperäistä maahanmuuttoa koskevan politiikan taustalla. Poliitikko kuitenkin jatkaa, että maahanmuuttajien kulttuurista halutaan huomioida, mutta niin että myös suomalaiset kristillisyyteen liittyvät perinteet eivät kadottaisi arvostustaan. Puhuja näyttäisi tässä nojaavan kansalaisuuden maailman periaatteisiin puhuessaan kaikkien yhteisestä hyvästä, sekä suomalaisten että maahanmuuttajien. Kommentin taustalla näyttäisi kuitenkin olevan vahvasti myös kodin maailman oikeutus siitä, kuinka perinteet täytyy pitää voimissaan, ja kuinka tärkeässä osassa esimerkiksi kristillisyyden on suomalaisissa perinteissä.

Tuomas Ylä-Anttila (2010, 195) kuvaa väitöskirjassaan, kuinka yhdistelmät ovatkin jossain määrin aina pakotettuja kompromisseja maailmojen välillä, jotka pitkälle vietyinä eivät olisi yhteen sovitettavissa. Tästä toimii hyvänä esimerkkinä juuri mm. kodin ja kansalaisuuden oikeutukset. Mikäli tarkastellaan täysin kodin maailman näkökulmasta, niin se ei anna tilaa muiden kulttuurien ja tapojen esittämiselle. Tässäkin esimerkissä näyttäisi, että kansalaisuuden maailmasta käsin pyritään hieman lieventämään kodin maailman näkökantaa, menemättä kuitenkaan liian pitkälle kansalaisuuden maailmaan, jolloin argumentista selkeästi tärkeänä nouseva kodin maailman oikeutus kumoutuisi.

Puhujan jälkimmäinen kommentti on varmastikin suunnattu koskemaan maahanmuuttoa ja -muuttajia ylipäänsä, eikä vain työperäisiä maahanmuuttajia ja heidän kulttuuriaan, mutta koska työperäinen maahanmuutto kuuluu maahanmuuttoon ja koska tätä kommenttia edelsi työperäiseen maahanmuuttoon viittaava kommentti, olen sisällyttänyt myös jälkimmäisen kommentin analyysiin. Mikäli kommentteista on jäänyt hyvin epäselvä kuva siitä, puhutaanko työperäisestä maahanmuutosta vai muista maahanmuuton muodoista, olen jättänyt kommentit analysoimatta. Tätäkin tosin on ilmennyt, sillä kuten jo edellä olen todennut, maahanmuuton eri muodot helposti sekoitetaan ja ne myös sekoittuvat keskenään.

Kyseisessä esimerkissä ei ollut yhtään negatiivista oikeutusta, toisin sanoen puhuja ei tuominnut mitään oikeutuksen maailmaa. Tästä syystä kaikki vaateen oikeutukset

ovatkin koodattu positiivisina (+1). Mikäli puhuja olisi kuitenkin esimerkiksi todennut, että ”maahanmuuttajien täytyy ensisijaisesti toimia Suomen lakien ja tapojen mukaisesti”, olisi hän täten tuominnut kansalaisuuden maailman oikeutuksen kodin maailmasta käsin. Tällöin kansalaisuuden maailma olisi koodattu arvolla (-1).

Siirryn seuraavaksi aineistosta löytyneiden oikeutusten määrälliseen ja laadulliseen analyysiin. Käyn läpi eri oikeuttamisen maailmat esimerkkien valossa ja lopuksi pohdin Helsingin Sanomien oikeutuksia osana poliitikkojen keskustelua.

## 5.2 Oikeutusten esiintyminen aineistossa

Aineistosta löytyi yhteensä 204 vaadetta, joista moni sisälsi useamman oikeuttamisen maailman. Vaateista 192 kuului poliitikoille ja 12 oli toimittajien esittämiä.

Oikeuttamisen maailmojen oikeutuksia käytettiin yhteensä 461 kertaa, mikä osoittaakin sen, että suurin osa vaateista sisälsi useamman kuin yhden oikeutuksen. Oikeuttamisen maailmoja esiintyi poliitikkojen vaateissa yhteensä 427 kertaa (taulukko 5.1) ja toimittajien 34 kertaa (taulukko 5.2). Vain yhden oikeuttamisen maailman sisältäneitä vaateita oli 57 kappaletta kaikista vaateista. Poliitikalle tyypilliseen tapaan kommentteihin olikin tuotu useampia näkökulmia, eikä niitä usein perusteltu vain yhdestä lähtökohdasta. Esittelen seuraavaksi poliitikkojen vaateissa esiintyneet oikeuttamisen maailmat ja analyysin niistä. Tämän jälkeen tarkastelen erillisenä (alaluku 5.2.6) toimittajien vaateissa esiintyneitä oikeutuksia.

**Taulukko 5.1: Oikeuttamisen maailmojen esiintyminen poliitikkojen kommentteissa vuosina 2005-2011.**

Oikeuttamisen maailmat	N	%
Koti	106	24,8
Teollisuus	141	33,0
Markkinat	77	18,0
Ekologia	0	0,0
Inspiraatio	6	1,4
Kansalaisuus	73	17,1
Maine	24	5,6
<b>Yhteensä</b>	<b>427</b>	<b>100,0</b>

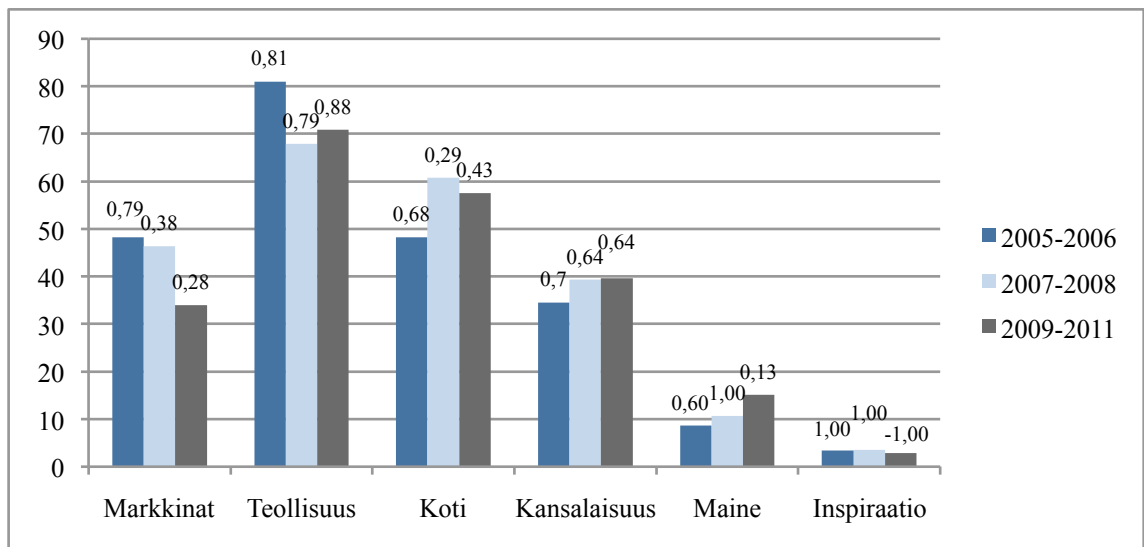
Seuraavalla sivulla oleva pylväsdiagrammi (kuvio 5.1) kuvaa eri oikeutuksen maailmojen esiintymistä poliitikkojen vaateissa kahden vuoden tarkasteluajanjaksoina.

Olen rakentanut kuvion samoin kuin Tuomas Ylä-Anttila (2010, 179) on väitöskirjassaan tehnyt. Diagrammin pylvään korkeus ilmaisee sitä prosenttiosuutta kyseisen ajanjakson vaateista, jossa kyseinen oikeutuksen maailma esiintyy. On kuitenkin hyvä huomioda, että yhden tarkasteluajanjakson yhteenlaskettujen oikeutusten osuus on enemmän kuin 100%, sillä yksi vaade voi sisältää useamman oikeutuksen, kuten jo edellä olen todennut.

Viimeiseen tarkasteluajanjaksoon olen sisällyttänyt kolmanneksi vuodeksi myös vuoden 2011, sillä aineistoni ulottuu kevään 2011 eduskuntavaaleihin. Keväällä 2011 ei kuitenkaan esiintynyt kuin vain muutama aineistooni soveltuva vaade, joten kyseisen vuoden erillinen esittäminen ei olisi ollut kovin informatiivista ja täten olenkin liittänyt sen kahden edellisen vuoden yhteyteen.

Luvut pylväiden yläpuolella kuvaavat oikeuttamisen maailmojen saamien positiivisten ja negatiivisten arvojen keskiarvoa. Kuten olen aikaisemmin todennut vaateet saattavat sisältää sekä positiivisia ja negatiivisia oikeutuksia. Mikäli oma näkemys perustetaan tiettyyn oikeuttamisen maailmaan, on se täten positiivinen (+1), mikäli kritisoidaan jonkin tietyn oikeuttamisen maailman sisältävää näkemystä, on maailma koodattu täten negatiivisena (-1). Toisin sanoen pylväsdiagrammissa esiintyvät arvot pylväiden yläpäässä kertovat siitä, minkälaista arvostusta kukin oikeutuksen maailma sai keskustelussa. Mikäli arvo on lähellä lukua 1, ovat kommentit usein hakeneet oikeutusta tästä maailmasta, ja mikäli arvo on alle nollan, on tämän maailman oikeutuksia enemmän tuomittu tai kritisoitu.

**Kuvio 5.1: Poliitikkojen vaateiden oikeutukset (%) ja oikeutusten arvostukset (asteikolla -1-+1) kahden vuoden tarkastelujaksoina, kolmena ajankohtana.**



### 5.2.1 Teollisuuden maailma: Toimintatavat ja tarpeet

**Teollisuuden maailmaan** kuuluviksi luin kaikki kommentit, joissa vedottiin toimintatapojen ja lakien tärkeyteen työperäisen maahanmuuton yhteydessä, mutta myös työperäisen maahanmuuton tarpeellisuuteen ylipäänsä.

Kyseisen maailman oikeutuksia esiintyi eniten, yhteensä 141 kertaa (taulukko 5.1). Niiden suhteellinen osuus vaateissa oli myös jokaisena tarkasteluajanjaksona yli 60 %, kuten kuvio 5.1 osoittaa. Tässä on kuitenkin hyvä huomioida, että kyseisen maailman oikeutuksia käytettiin sekä positiivisessa valossa tukemaan omaa argumenttia tai sitten niiden käyttöä kritisoiitiin. Toisaalta teollisuuden maailman käyttö oli pääosin positiivista, mikä ilmenee sen saamista keskiarvoista eri vuosina. Arvot ovat lähempänä yhtä kuin nollaa, joten monet poliitikot hyödynsivät vahvasti teollisuuden maailman oikeutuksia kommentissaan. Ahkera teollisuuden maailman viittaaminen kertoo paljon työperäisen maahanmuuton ympärillä käydyn keskustelun luonteesta. Poliitikkojen kommentit ja puheet liittyivät usein juuri maahanmuuttoon ja työntekoon liittyvien lakien ja toimintatapojen kommentointiin tai kritisointiin, mutta toisaalta myös työperäisen maahanmuuton tarpeeseen yhteiskunnan toiminnan ylläpitäjänä.

Keskustelua näyttäisikin leimanneen erityisesti maahanmuuttopoliittisen ohjelman julkaisun aikoihin vuosina 2005-2006 teollisuuden maailman oikeutukset.

Seuraava esimerkki on puhtaasti teollisuuden maailman oikeutuksista kumpuava.

Kyseessä on vuonna 2005 julkaistu juttu liittyen ulkomaalaisten työntekijöiden maahanmuuttoa rajoittavaan siirtymäaikalakiin ja sen mahdollisiin ongelmiin. Silloinen työministeri Tarja Filatov (sd) kommentoi lakia kriittissävytteisesti. Hänen mukaansa siirtymäaikalaki oli alusta alkaen ollut kyseenalainen, sillä sitä jo laadittaessa arveltiin sen tuovan tiettyjä lieveilmiöitä. Näillä lieveilmiöillä viitataan kyseisessä jutussa muun muassa vuokratyövoiman kasvuun ja työvoiman valvonnan heikkenemiseen tätä kautta.

*Filatov muistutti siirtymäajan idean olleen se, että ulkomaalaisen työvoiman valvonta saadaan siirtymäaikana kuntoon. Valvontaan kaivataan Filatovin mukaan vielä panostuksia. (HS 19.1.2005.)*

Kommentissa paistaa selvästi teollisuuden maailman oikeutus. Työperäisen maahanmuuton valvontaan, toisin sanoen sen toimintaan ja sujuvuuteen, tarvitaan vielä enemmän huomiota. Yleisesti ottaen teollisuuden maailman oikeutuksissa nojataan juuri lakeihin, menettelytapoihin sekä sääntöihin, joiden päämääränä on jotenkin hallita ja selkeyttää toimintaa, ja tätä kautta tehdä siitä myös kannattavampaa. Toki näkemykset hyvistä tavoista tai laeista, joilla toiminnan selkeytykseen päädytään, saattavat erota eri puhujien kesken, mutta pohjimmiltaan tähän oikeutuksen maailmaan nojaavat kommentit pyrkivät kaikki parempaan ja ohjatumpaan toimintaan. Tai sitä kritisoidessa nähdään muut seikat tärkeämpinä kuin tarkat säädökset ja toimintatavat. Teollisuuden maailman oikeutuksia tuomittiinkin useimmiten kansalaisuuden maailmasta käsin.

*Esko-Juhani Tennilä (vas) piti ajatusta "hyvän työvoiman" hankkimisesta vastenmielisenä, imperialismilta kalskahtavalta. Minna Sirnö (vas) taas kauhisteli sitä, että eduskunta ja hallitus haluavat asettua Jumalan asemaan ja valikoida, kenellä on oikeus muuttaa, ketkä sopivat meille. (HS 9.11.2006.)*

Yllä esitetyssä kommentissa kritisoidaan puhetta, missä työvoima asetetaan ”hyödykkeeksi”, jota Suomen tarpeiden mukaan haetaan. Täten solidaarisuutta ja universaalia yhteistä hyvää korostava puhe tuomitsee ajattelutavan, missä ei huomioida työntekijöiden oikeuksia vaan mietitään hyvin hyöty- ja toimintatapalähtöisesti, mitä Suomi tarvitsee.



Teollisuuden maailman oikeutukset eivät rajoittuneetkaan vain lakeihin ja säädöksiin vaan sitä hyödynnettiin usein puhuttaessa erityisesti työperäisen maahanmuuton tarpeellisuudesta. Yhteiskunnan toimivuus oli näissä kommentteissa vahvasti riippuvaista siitä, että saamme Suomeen työntekijöitä paikkaamaan työvoimapulaa aloilla, joihin Suomesta ei löydy tarpeeksi tekijöitä. Teollisuuden maailman oikeutuksia käytettiin näissä tapauksissa usein myös markkinoiden ja kodin maailman oikeutusten kanssa.

*Matti Vanhanen keskustan presidenttiehdokas*

*"Meillä työvoima ei vain riitä tyydyttämään työelämän tarpeita." (HS 11.12.2005.)*

Ajallisesti teollisuuden maailman oikeutusten esiintymistä tarkasteltaessa voi huomata pientä hiipumista. Tarkasteltaessa suhteessa muihin oikeutuksien maailmoihin, käytettiin teollisuuden maailman oikeutuksia eniten vuosina 2005-2006, jolloin työvoimapulan uhka oli nostettu esille ja työperäinen maahanmuutto sen yhtenä ratkaisukeinona. Teollisuuden maailman oikeutukset pitivät kuitenkin myös muina vuosina johtoasemansa. Teollisuuden maailman oikeutuksiin asennoituminen ei myöskään huomattavasti muuttunut. Teollisuuden maailmasta käsin oikeutettiin kaikkina vuosina selkeästi useammin kuin sitä tuomittiin. Myös Tuomas Ylä-Anttila (2010, 181) huomioi omassa väitöskirjassaan, kuinka menettelytavoista puhuminen näyttäisi nousevan julkisessa keskustelussa vahvemmin esille kuin esimerkiksi vaateet, joissa vedottaisiin moraaliseen käsitykseen universaalista oikeudenmukaisuudesta. Hän toteaaakin, kuinka menettelytavoista näyttäisi olevan paljon helpompi olla samaa mieltä kuin lopputuloksista.

### **5.2.2 Kodin maailma: Suomalaisten etu**

Toiseksi yleisin koko tarkastellulla aikavälillä aineistossa esiintynyt oikeuttamisen maailma oli **kodin maailma**. Kodin maailmaan laskin yleisesti ottaen kaikki suomalaisiin perinteisiin ja suomalaisten korostettuun etuun perustuvat oikeutukset. 106 kertaa (taulukko 5.1) aineistossa esiintynyt oikeutus nivoutui usein myös teollisuuden

maailman kanssa yhteen. Kodin maailma nousikin vaateissa vuosien 2005-2006 jälkeen toiseksi yleisimmäksi oikeutukseksi teollisuuden maailman jälkeen. Kodin maailmassa yleistä oli perustella jotakin kommenttia juuri Suomen näkökulmasta. Työperäistä maahanmuuttoa tarkasteltiin vahvasti suomalaisten etujen kautta, mikä juuri ”meille” on tarpeellista.

*Kristillisdemokraattien ryhmäjohtaja Antero Laukkanen (kd) totesi, että Espoossakin suhtaudutaan eri maahanmuuttajiin perin eri tavoin. Kaupunki toivottaa tervetulleeksi viittä-kuutta kieltä puhuvat ulkomaalaiset, jotka tulevat rikastuttamaan espoolaista hyvinvointia osaamisellaan ja työpanoksellaan. (HS 27.4.2005.)*

Yksi yleinen kodin maailmaan kiinnittyvä kommentti oli myös, että työperäisten maahanmuuttajien tulee noudattaa Suomen lakeja. Tällöin argumentissa yhdistyy sekä kodin että teollisuuden maailman oikeutukset.

*Erityisen lämpimästi ulkomaisten työntekijöiden tuloon suhtautuivat kokoomus ja vihreät, ja jopa ulkomaalaisvastaiseksi mielletyn perussuomalaisten puheenjohtaja Timo Soini toivotteli maahanmuuttajat tervetulleiksi, kunhan he tulevat töihin ja noudattavat Suomen lakeja ja tapoja. (HS 9.11.2006.)*

Kansalliseen etuun vedottiin myös laman alla, jolloin työperäisen maahanmuuton tarpeellisuus kyseenalaistettiin. Tärkeäksi nähtiin ensisijaisesti suomalaisten työttömien työllistäminen.

*Sdp:n eduskuntaryhmän puheenjohtaja Eero Heinäluoma sanoi Hufvudstadsbladetin haastattelussa huhtikuussa, että työperäistä maahanmuuttoa ei pidä lisätä. "Jos me otamme tänne ulkoa paljon ihmisiä samaan aikaan, kun työttömyys on huippukorkea, tarkoittaa se, että he vievät työt suomalaisilta, tekevät heistä työttömiä." (HS 21.5.2010.)*

Kodin maailman oikeutukset tulivat esille myös kommentteissa, missä vedottiin suomalaisiin tapoihin (traditiot) tehdä asioita. Jutta Urpilaisen (sd) kuuluisaksi noussut

lausahdus ”Maassa maan tavalla” on hyvä esimerkki tästä. Monet puolueet hyökkäsivätkin voimakkaasti SDP:n linjaksi muodostunutta ”maassa maan tavalla” - näkemystä vastaan. Vaikka Urpilainen jälkikäteen selvensi tarkoittaneensa Suomen lakien noudattamista, olivat monet sitä mieltä, että ”maan tapa” viittaa suomalaisiin traditioihin eikä sillä ole mitään tekemistä lakien kanssa.

Puhdas esimerkki tämänkaltaisesta kodin maailman oikeutuksesta on vuoden 2005 lopulta. Helsingin Sanomien Sunnuntai-liitteessä olleessa pitkässä kirjoituksessa pohdittiin eri puolueiden näkemyksiä maahanmuutosta. Lähes kaikki Helsingin Sanomien kyselyyn vastanneet puolueet näkivät työperäisen maahanmuuton tärkeänä ja kannustettavana. Tämä erosi selvästi kansalaisten samankaltaisen kyselyn tuloksista. Näyttäisikin, että vielä vuonna 2005 puolueet eivät reagoineet niin vahvasti kansalaisten kriittisiin maahanmuutonäkemyksiin. Päivi Räsänen (kd) kommentoi aiheen tiimoilta seuraavasti:

*Suomeen sopeutuminen on varmasti helpompaa, jos maahanmuuttajalla on siteitä valtauskontoomme. (HS 11.12.2005.)*

Kodin maailman oikeutus näkyy juuri viittauksena valtauskontoon, joka kuuluu osaksi suomalaista perinnettä. Räsänen näyttäisikin tässä toivovan, että Suomeen työn perässä ja muutenkin saapuvat maahanmuuttajat olisivat ensisijaisesti kristittyjä, jolloin myös heidän kotoutumisensa olisi helpompaa.

Kodin maailmasta kumpuavia argumentteja kritisoitiin voimakkaasti erityisesti kansalaisuuden maailmasta käsin. Tällöin kodin maailman oikeutuksiin vetoaminen nähtiin usein populistisena, tahdittomana ja jopa rasistisena. Edellä esittelemässäni jutussa oli myös Tarja Halosen kommentti, jossa hän kritisoi kodin maailman oikeutuksia juuri kansalaisuuden maailmasta käsin.

*Tänne tulijoiden valinta kotimaan, rodun, uskonnon tai sukupuolen mukaan ei ole arvopohjaltaan kestävää eikä kansainvälisten sopimusten mukaistakaan. (HS 11.12.2005.)*

Tähän oikeutukseen liittyy kuitenkin kansalaisuuden maailman lisäksi myös

teollisuuden maailma, johon ”kansainväliset sopimukset” viittaavat. Halonen laittoi painoarvoa täten yhteisille yhdenvertaisuutta ja solidaarisuutta korostaville kansainvälisille sopimuksille ja toimintatavoille.

Kodin maailman oikeutuksia ajallisesti tarkasteltaessa tulee esille, että samalla kun niiden esiintyminen kommenteissa suhteessa muihin maailmoihin kasvaa vuosien 2005 ja 2006 jälkeen, myös niiden tuomitseminen yleistyy. Tätä havainnollistavat aiemmin esittelemäni pylväsdiagrammin (kuvio 5.1) kodin maailmaa kuvaavien negatiivisten ja positiivisten arvojen keskiarvot. Negatiivisten arvojen kasvusta huolimatta kodin maailmasta käsin oikeuttaminen pysyy kuitenkin yleisempänä kuin sen tuomitseminen, sillä keskiarvo jää kaikkina tarkasteluajanjaksoina nollan yläpuolelle. Kodin maailman yleisyyttä selittää myös aikaisempi työperäisen maahanmuuton mediatutkimus, missä aihetta nähdäänkin käsitellyn mediassa juuri Suomen näkökulmasta ja keskustelua onkin ohjannut Suomen työvoiman tarve (Haavisto, Kivikuru & Lassenius 2010, 235-236).

### **5.2.3 Markkinoiden maailma: Suomen kilpailukyky**

**Markkinoiden maailma** esiintyi lähes yhtä usein (77 kertaa) kansalaisuuden maailman kanssa (73 kertaa) (taulukko 5.1). Markkinoiden maailmaan vetoavaksi olen laskenut kaikki kommentit, joissa vedotaan työperäiseen maahanmuuttoon liittyviin taloudellisiin hyötyihin tai haittoihin, mutta myös työperäisen maahanmuuton tarpeellisuuteen ylipäänsä. Työperäisen maahanmuuton kannustaminen liittyykin usein sekä markkinoiden ja talouden kehitykseen (markkinat) että yhteiskunnan toimivuuteen (teollisuus). Maahanmuuttopoliittinen ohjelmakin jo linjasi, että oikealla maahanmuuttopoliitiikalla on suora yhteys Suomen kansainvälistymiseen ja kansainvälisen kilpailukyvyn edistämiseen. Maahanmuuton edistäminen nähtiin myös yhtenä keinona vastata työvoiman ja koko väestön ikääntymisestä aiheutuviin haasteisiin. Poliitikkojen puhuessa työperäisen maahanmuuton tarpeellisuudesta, he oletettavasti viittasivatkin juuri sekä toimivuuteen että markkinoihin, ellei argumentissa ole erikseen korostettu työperäisen maahanmuuton tarpeellisuutta vain teollisuuden tai markkinoiden oikeutuksen näkökulmasta. Markkinahyötyä pyritään saamaan korkeasti koulutetuilla työntekijöillä, jotka voisivat tulla kasvattamaan Suomen asemaa maailman markkinoilla osaamisellaan ja keksinnöillään. Yhteiskunnan kannalta välttämätöntä

työvoimaa tarvitaan puolestaan kaikille aloille, joilla väestön ikääntymisen aikaansaama työvoimapula tuottaa ongelmia, kuten sairaanhoidon parissa.

Markkinoiden maailman oikeutus limittyikin usein juuri teollisuuden maailman oikeutuksen kanssa. Alle olen kuitenkin nostanut jo tämän työn johdannossa esiintyneen esimerkin, missä oikeutus lähtee pääosin vain markkinoiden maailmasta käsin. Kyseessä on Helsingin Sanomien vastaavan päätoimittajan kolumni liittyen Matti Vanhasen (kesk) presidenttiehdokkuuteen ja presidentinvaalien huonoon tulokseen. Kolumnissa muistellaan Vanhasen vaalikampanjan pääajatuksia. Vanhanen oli korostanut erityisesti globalisaation mahdollisuuksia Suomelle.

*Vanhanen korosti, että Suomen pitää kantaa huolta kilpailukyvyystään myös tukemalla työperäistä maahanmuuttoa ja hakea kasvua sieltä, mistä sitä voi saada: Aasiasta, Amerikasta ja Venäjältä. (HS 26.2.2006.)*

Kilpailukyvyllä ja kasvulla viitataan vahvasti taloudelliseen kasvuun ja Suomen taloudelliseen asemaan globalisoituvassa maailmassa. Esimerkin mukaan Vanhanen näkeekin työperäisen maahanmuuton parantavan Suomen asemia markkinoiden globaalilla kentällä.

Vuodesta 2005 vuoteen 2011 mentäessä markkinoiden maailman oikeutusten osuus vaateissa vähentyi ja samalla niiden kritiikki kasvoi (kuvio 5.1). Vuosien 2009-2011 aikana markkinoiden maailman oikeutusten negatiivisten ja positiivisten arvojen keskiarvo on vain 0,28. Tällöinkin markkinoiden maailma esiintyy kuitenkin useammin positiivisesti kuin negatiivisesti, kuten luku osoittaa. Markkinoiden maailman oikeutusten hyödyntämisen vähentyminen ja niiden kritiikin kasvu voisi selittyä vuonna 2008 iskeneellä lamalla ja työttömyyden kasvulla. Markkinoiden maailmasta käsin ei voitu enää argumentoida samoin kuin aikaisemmin. Puhe Suomen kansainvälisestä kilpailukyvyystä ja tekemättömäksi jäävistä töistä ei sopinut yksiin kansallisen työttömyyden kasvaessa.

#### **5.2.4 Kansalaisuuden maailma: Maahanmuuttajien puolella**

**Kansalaisuuden maailmasta** käsin argumentoitiin monesti niissä kommentteissa, joissa

hyökättiin kodin maailman käsityksiä vastaan, kuten jo edellä toin ilmi. Olenkin laskenut kansalaisuuden maailmaan kuuluviksi kaikki yhdenvertaisuutta ja universaalia solidaarisuutta korostavat argumentit. Kansalaisuuden maailman oikeutuksen kautta tärkeää on siis, että ketään ei syrjitä ja kaikkia kohdellaan tasavertaisesti. Hyvä esimerkki tästä solidaarisuuden ja tasa-arvoisuuden korostamisesta on Tarja Halosen (sd) kotimaan uutiseen referoitu kommentti Helsingin Sanomien vaalikoneesta, missä presidenttiehdokkaat olivat vastanneet kysymykseen, tarvitaanko Suomeen lisää maahanmuuttajia.

*Halosen mielestä heidät on otettava vastaan täysivaltaisina kansalaisina.*  
(HS 6.12.2005.)

Toki kommentti koskettaa varmasti kaikkia maahanmuuttajia, eikä vain työperäisiä muuttajia, mutta koska kyseisenä ajanjaksona puhuttiin erityisesti työvoiman houkuttelemisesta, ja monet muut poliitikot perustelivat maahanmuuttajien tarvetta työvoimasyistä, olen laskenut tämän kommentin myös osaksi oikeuttamisen maailmojen analyysiani.

Kansalaisuuden maailman oikeutusten osuus verrattaessa muihin vaateissa esiintyneisiin oikeutusmaailmoihin kasvoi vuosien myötä, mutta mielenkiintoista on, että sen esiintyminen positiivisessa mielessä ei näyttänyt lisääntyvän vaan pysyvän kutakuinkin paikoillaan, aivan hieman jopa laskevan. Näyttäisikin siltä, että maahanmuuttokritiikin kasvaessa vuoden 2008 kunnallisvaalien jälkeen myös kansalaisuuden maailman oikeutuksia alettiin nostaa vahvemmin esille sekä positiivisessa että negatiivisessa mielessä. Arvostukseltaan kansalaisuuden maailma näyttäisi kuitenkin hienoisesta laskusta huolimatta jäävän hieman voiton puolelle verrattaessa kodin maailman oikeutuksiin. Kansalaisuuden maailman oikeutusten kasvun myötä myös keskustelu muuttui enemmän vastakkainasetteluksi kodin maailman suomalaisten etua korostavan puheen ja maahanmuuttajien huomioimista peräänkuuluttavan kansalaisuuden maailman välillä.

### **5.2.5 Maineen ja inspiraation maailmat: Kansalaisten kosiskelua ja inspiraatiota**

**Maineen** (24 kertaa) **ja inspiraation** (6 kertaa) **maailmat** esiintyivät vähiten aineistossa, mikäli ei lasketa ekologian maailmaa, jonka oikeutuksia ei kommenteista löytynyt ollenkaan. Vaateissa esiintymisen osuus oli kummallakin oikeutuksen maailmalla kaikkina tutkimusajanjaksoina alle 20%.

Maineen maailmaan sisällytin kommentit, joissa vedottiin johonkin tunnettuun ja vaikutusvaltaiseen tahoon tai esimerkiksi kansan enemmistön näkemyksiin. Toisaalta tähän maailmaan sisällytin myös kommentit, joissa tämänkaltaista vetoamista kritisoitiin. Maineen maailmaan vedottiinkin silloin, kun jonkun vaikutusvaltaisen tai enemmistön hallitseman tahon kommenteilla pyrittiin perustelemaan myös omia näkemyksiä. Näitä olivat argumentit, joissa vedottiin esimerkiksi hallituksen päätökseen tai kansan näkemyksiin. Toisaalta maineen maailman oikeutuksia myös kritisoitiin niissä tapauksissa, joissa kansan näkökulmien kuuntelun ei nähty olevan hyväksi poliittiselle päätöksenteolle tai jos keskustelukumppanin näkemyksiä syytettiin kansalaisten äänten kalasteluna.

*Vanhanen kertoi epäsuorasti yllyttämisestä muukalaisvihamielisyyteen, ja sanoi keskustan pysyvän tällaisen ulkopuolella. Hän sanoi kysymyksen olevan arvovalinnasta.*

*"Ehdokkaamme eivät flirttaile vaaleissa maahanmuuttoasioilla", hän sanoi. (HS 25.4.2010.)*

Yllä olevassa esimerkissä viitataan juuri äänten kalastelun tuomitsemiseen. Kyseinen lainaus liittyy juttuun, missä kerrotaan Eero Heinäluoman työperäiseen maahanmuuttoon liittyvän kommentin nostattamasta väittelystä. Vanhanen viittaakin tässä siihen, että keskusta pysyy Heinäluoman populistiseksi leimatun puhetyylin ulkopuolella, vaikka kansan kriittisyys maahanmuuttoa kohtaan on selvästi kasvanut.

Esimerkki positiivisesta maineen maailman oikeutusten hyödyntämisestä on työministeri Tarja Filatovin (sd) ja sisäministeri Kari Rajamäen (sd) välisestä väittelystä liittyen vastaanottokeskusten hallinnointiin. Vastaanottokeskukset eivät tietenkään itsessään liity tutkimuksen kohteena olevaan työperäiseen maahanmuuttoon, mutta tulevat välillisesti osaksi tätä Filatovin kommentin myötä. Sillä kyseistä keskustelua käytiin samalla myös työperäisen maahanmuuton asioita hoitavan

maahanmuuttoviraston siirtämisestä sisäministeriön haltuun.

*Työministeri Tarja Filatov (sd) on puolestaan muistuttanut hallituksen siunanneen nykyisen työnjaon.*

*Hän on sanonut, että sisäministeriö on vastaanottokeskuksille oikea paikka, jos halutaan korostaa turvapaikanhakijoiden kontrollia ja sulkea rajoja.*

*"Mutta meiltä vaaditaan jatkuvasti koko ajan enemmän aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa, joka vastaa työvoiman tarpeeseen. Jos tätä halutaan, työministeriö on perusteltu. Se hoitaa paitsi humanitaarista myös työhön perustuvaa maahanmuuttoa", Filatov on maininnut. (HS 1.12.2005.)*

Tarja Filatov vetoaa maineen maailman kautta muistuttaessaan hallituksen olevan samalla kannalla vastaanottokeskusten sijaitsemisesta työministeriön alaisuudessa. Aiheen liittyminen työperäiseen maahanmuuttoon selventyy puolestaan lainauksessa, jossa Filatov viittaa aktiivisen maahanmuuttopolitiikan tarpeeseen työvoimapulan takia. Filatovin kommentti on myös osoitus työperäisen ja muun maahanmuuton limittymisestä sekä konkreettisesti että myös puheissa. Työvoiman tarpeeseen voidaan vastata myös pakolaisten ja Suomessa jo asuvien maahanmuuttajien avulla, kuten poliitikkojen keskusteluissa on myös vuosien aikana noussut esille.

Maineen maailman prosentuaalinen osuus vaateissa verrattaessa muihin oikeuttamisen maailmoihin on kasvanut vuosien myötä (kuvio 5.1). Tämä on myös ainoa oikeutuksen maailma, inspiraation maailman lisäksi, jossa esiintyi luku 1 oikeutuksen maailman positiivisten ja negatiivisten arvojen keskiarvona. Tämä tarkoittaa, että vuosina 2007-2008 esiintyi kolme maineen maailman oikeutusta, jotka olivat kaikki positiivisia, mistä tulee arvo 1.

**Inspiraation maailman** oikeutuksiin kuuluviksi laskin kommentit, joissa oikeutettiin työperäisen maahanmuuton tärkeyttä sen tuottamalla henkisellä arvolla tai toisaalta ne kommentit, joissa jonkun toimijan näkemyksiä kritisoitiin tunnepitoisina heittoina. Inspiraation maailman oikeutuksia käytettiin hyvin vähän. Tämä on ymmärrettävää,



sillä asialinjalta poikkeava hurmoksellinen johtajuus tai inspiroituminen ei yleensä kuulu poliitikkojen puhetapaan. Muutamia tapauksia, joissa olisi nähtävissä inspiraation maailman oikeutuksia, nousi kuitenkin esille. Nämä liittyivät usein maahanmuuton kulttuuria rikastuttavaan ja inspiroivaan voimaan. Alla on esimerkki vuodelta 2005, missä silloinen eduskunnan tulevaisuusvaliokunnan johtaja Jyrki Katainen (kok) kommentoi työperäisen maahanmuuton lisäämisen tarvetta työvoimapulan uhatessa.

*Kataisen mukaan ulkomaalaisia tarvitaan muuhunkin: "Jos maa on monikulttuurinen, se ruokkii luovuutta."* (HS 1.6.2005.)

Inspiraation maailma esiintyi muutamassa tapauksessa myös negatiivisessa mielessä. Tällöin puhuja usein kritisoi toisen poliitikon kommentointia siitä, että se on ollut vain tunneperäinen heitto, vailla kunnon perustelua. Tästä käy hyvin esimerkiksi seuraava lainaus.

*Vihreiden Anni Sinnemäki kuittasi demareiden puheet "heittona".* (HS 13.8.2010.)

Kyseessä on kommentti liittyen SDP:n laatimaan maahanmuuton arvokarttaan, missä vihreät oli asetettu maahanmuuttopolitiikan toiseen ääripäähän ”sinisilmäisinä” maahanmuuton ongelmia kohtaan.

Inspiraation maailman suhteellinen osuus pysyi melko tasaisena ja viimeisenä tarkasteluajanjaksona laski hieman. Inspiraation oikeutusten arvotuksessa esiintyi maineen maailman tavoin myös arvo 1, jopa kahtena tarkastelujaksona. Samoin kuin maineen maailmassa tämä selittyy sillä, että vuosina 2005-2006 ja 2007-2008 esiintyi vain positiivisia inspiraation maailman oikeutuksia. Inspiraation maailman oikeutukset olivat myös ainoita, jotka menivät negatiivisen arvon puolelle (-1), toisin sanoen niitä esiintyi vuosina 2009-2011 vain kolme kertaa ja kaikki kertoina negatiivisen arvon saaden. Yksi näistä esiintymisistä viittaakin yllä esitettyyn Anni Sinnemäen kommenttiin.

#### **Puuttuva ekologia**

Ekologian maailman oikeutuksia ei aineistossa esiintynyt yhtään. Tämä ei sinänsä ole kovin yllättävää, sillä työperäisen maahanmuuton on vaikea nähdä yhdistyvän kestävä kehityksen ja luonnon monimuotoisuuden oikeutuksiin.

### 5.2.6 Toimittajat ja sanomalehti osana keskustelua

Olen aikaisemmin nostanut esille, kuinka pyrin tuomaan tutkimuksessani näkyviin myös Helsingin sanomien roolin keskustelussa. Tämä oli myös toinen tutkimuskysymyksistäni. Seuraavaksi esittelenkin toimittajien vaateiden oikeutuksia niiltä osin, kun ne liittyvät poliitikkojen käymään keskusteluun.

Toimittajat ottivat osaa poliitikkojen käymään keskusteluun työperäisen maahanmuuton ympärillä yhteensä 12 kertaa. Alla oleva taulukko (5.2) kuvaa toimittajien kommentteissa esiintyneiden oikeutusten esiintymistä kokonaisuudessaan.

**Taulukko 5.2: Oikeuttamisen maailmojen esiintyminen toimittajien kommentteissa vuosina 2005-2011.**

Oikeuttamisen maailmat	N	%
Koti	8	23,5
Teollisuus	9	26,5
Markkinat	4	11,8
Ekologia	0	0,0
Inspiraatio	1	2,9
Kansalaisuus	7	20,6
Maine	5	14,7
<b>Yhteensä</b>	<b>34</b>	<b>100,0</b>

Toimittajat puhuivat usein teollisuuden oikeutuksen näkökulmasta, toisin sanoen siitä, mikä on yhteiskunnan kannalta toimivaa. Tämä yhdistyi kuitenkin usein myös kodin maailmaan, jolloin työperäisen maahanmuuton kannattamista perusteltiin Suomen edulla. Maahanmuuttokriittisen puheen yleistyessä toimittajat ottivat myös kantaan keskustelun sävyyn usein kansalaisuuden maailman oikeutuksin kritisoiden kodin maailman oikeutuksiin nojaavia populistisia kommentteja. Toimittajilla oli myös tapana kritisoida maineen maailman oikeutuksia, missä yhtäältä puolueet kalastelivat ääniä ja toisaalta perustivat näkemyksensä jonkin enemmistöä edustavan tai yleisesti valtuutetun tahon näkemyksiin, kuten hallituksen.

Vuonna 2005 pääkirjoitustoimitus otti kantaa sisäministeri Kari Rajamäen (sd) ja työministeri Tarja Filatovin (sd) väliseen kiistaan liittyen maahanmuuttohallinnon sijainnista. Tulisiko hallinnon kuulua siis työ- vai sisäministeriölle. Keskustelu oli käynyt kiihkeänä ja Rajamäen ja Filatovin välistä sanailua uutisoitiinkin paljon. Pääkirjoitustoimittaja oli keskitetyn hallinnon kannalla (teollisuuden maailma) ja näki Filatovin sekä sisäministeriön perustelut huterina ja tunneperäisinä (inspiraation maailma).

*Koukeroinen vastaus kuvastaa hyvin työministeriön käsitystä  
ulkomaalaishallinnosta. Taustalla on enemmän tunnetta kuin viileää  
harkintaa.*(HS 14.12.2005.)

Vuonna 2007 keskustelu kiihtyi hetkeksi ulkomaankauppa- ja kehitysministeri Paavo Väyrysen (kesk) kommenttien vanavedessä. Väyrynen näki, että ulkomaisen työvoiman houkuttelemisen sijaan tulisi työ viedä ulkomaille. Pääkirjoitustoimittaja ei kuitenkaan nähnyt tätä mahdollisena, saati edes suositeltavana. Toimittaja nojasikin vahvasti teollisuuden maailman oikeutuksiin. Toisaalta myös Suomen etu nostettiin esille, mikä vei oikeutukset kodin maailman piiriin.

*Työvoimapulan tai sen uhan alaisia töitä on hankalaa siirtää mihinkään.  
Hoitoa tarvitsevia sairaita ja vanhuksia ei voida lähettää paketteina  
Kiinaan tai Vietnamiin, kokonaisia kerrostaloja tai moottoriteitä on  
mahdotonta tilata ulkomailta, eikä työpaikkoja tai hotelleja voi käyttää  
siivottavana tuhansien kilometrien päässä.*

*Suomessa tarvitaan lähivuosina kymmeniätuhansia työntekijöitä  
paikkaamaan aukkoa, jonka eläkkeelle lähtevät suuret ikäluokat jättävät  
työelämäänsä. Samaan aikaan kasvaa työvoiman tarve hoito- ja  
palvelualoilla; Suomi harmaantuu.* (HS 18.9.2007.)

Noin kuukautta myöhemmin Helsingin Sanomien pääkirjoitus otti myös kantaa työperäiseen maahanmuuttoon ja vetosi siihen, että Suomen tulisi tosissaan alkaa kantaa huolta työvoimapulasta ja panostaa siihen, että työperäisen maahanmuuton byrokratiaa ja esteitä helpotettaisiin, kuten maahanmuutto- ja eurooppaministeri Astrid Thors (r) oli

luvannut tehdä.

Uusi kiivas keskustelu syntyi vuonna 2009 Keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajan Timo Kallin lausunnoista. Timo Kalli oli kommentoinut Mtv3:n uutisissa, kuinka eläkeiän noston kautta voidaan myös vähentää työperäistä maahanmuuttoa. Kallin lausuntoon ottivat kantaa niin muut poliitikot kuin toimittajatkin. Helsingin Sanomien pääkirjoituksessa lausuntoa kommentoitiin seuraavasti:

*Noinhan logiikka menee, vaikka väestön ikärakenteen takia tulijoita tarvitaan joka tapauksessa runsaasti.*

*Kallin oli lisäksi "pakko sanoa, että tämä maahanmuutto on viime aikoina selvästi räjähtänyt käsiin". Hän liittyi näin siihen maahanmuuttokeskusteluun, jolla ei ole mitään yhteyttä eläkeiän kanssa. Hän ratsasti kömpelösti turvapaikkapolitiikalla, josta tarvitaan punnittua ja asiallista puhetta.*

*Kallin lausunto ei sellainen ollut. (HS 27.2.2009.)*

Politiikan toimituksen uutispäällikkö jatkaa keskustelua myös seuraavan päivän lehdessä.

*Lisääntynyt maahanmuuttokielteisyys ja perussuomalaisten kasvava suosio ovat saaneet kannatustaan menettävät suuret puolueet lähes paniikkiin.*

*Panikoinnilta ainakin vaikutti keskiviikkoinen keskustan eduskuntaryhmän puheenjohtajan Timo Kallin lausunto MTV3:n uutisissa:*

...

*Kallin lausunto oli epärehellinen ja populistinen - ja pahasti ristiriidassa pääministeri Matti Vanhasen (kesk) tiistaisen linjauksen kanssa. (HS 28.2.2009.)*

Kyseisissä kommenteissa on selvästi nähtävissä toimittajien valpastuminen

vallanpitäjien puhetta kohtaan. Aikaisemmat aiheen kommentoinnit olivat olleet pääosin yleisiä lehden oman näkemyksen osoituksia, mutta Timo Kallin kommentin myötä toimittajakunta alkoi ottaa vahvasti kantaa edustajien näkemyksiin ja puhetyyliin, usein juuri kansalaisuuden maailman oikeutuksista käsin, kuten jo edellä toin ilmi. Myös perussuomalaisten kannatuksen kasvun vaikutus keskusteluun nostettiin esille.

Timo Kallin kommenttien kritisoinnin lisäksi pääkirjoituksessa otetaan vuonna 2009 kantaa myös työperäisten korkeasti koulutettujen maahanmuuttajien tarpeellisuuden puolesta. Vetoamus liittyy presidenttifoorumissa esitettyihin maahanmuutonäkemyksiin, joissa Tarja Halonen edusti kansalaisuuden maailmasta kumpuavan argumentoinnin linjaa, kun taas Martti Ahtisaari puhui vahvemmin teollisuuden maailman painotuksin. Pääkirjoitustoimittaja muistuttaa työperäisen maahanmuuton tarpeellisuudesta laman riepotellessa.

*Talouskriisin syvetessä tällaiset puheet saattavat kuulostaa pahasti vanhentuneilta, mutta tulevaisuutta ei pidä tyytyä katsomaan vain nenän vartta pitkin. (HS 19.3.2009.)*

Seuraava toimittajat aktivoinut keskustelu liittyikin Eero Heinäluoman näkemyksiin ja siitä virinneeseen poliittiseen debattiin. Aihetta puitiin kahdessa pääkirjoituksessa sekä uutisanalyysissa. Kaikissa toimittajien kanta oli selkeä. Heinäluoman kommentti oli epäsopiva ja populistinen.

*Maahanmuuttokeskustelussa puolue ylitti populistin rajan, kun se perusteli työperäisen maahanmuuton rajoittamista ensisijaisesti suomalaisten työttömyydellä eikä esimerkiksi maahanmuuttajien työolojen tehokkaammalla valvonnalla. (HS 19.5.2010.)*

Alla on lisäksi esimerkki kevään 2010 pääkirjoituksesta, missä pääkirjoitustoimittaja kommentoi Eero Heinäluoman ja SDP:n maahanmuuttoon liittyviä sanomisia erityisesti kritisoimalla äänten kalastelua maahanmuuttokielteisellä puheella. Tässä toimittaja tuomitseekin maineen maailman oikeutuksia kansalaisuuden maailmasta käsin.

*Kovat puheet ovat puolustustaistelua, sillä lisää ääntä saavassa*

*maahanmuuttokriittisessä ilmapiirissä sosiaalidemokraatit uhkaavat menettää entistä enemmän kannattajiaan perussuomalaisille. Samalla Sdp kuitenkin etäänny kahdesta muusta suurpuolueesta - ja myös omista juuristaan.*

*Maahanmuuttokeskustelun tunnelataus on niin voimakas, että kaikki kärjekkäät puheenvuorot jyrkentävät mielialoja entisestään ja sylkykupeiksi joutuvat tänne muualta tulleet. Siksi johtavilta poliitikoilta toivoisi tarkempaa puhetta kuin mihin Heinäluoma ylsi. (HS 27.4.2010.)*

Esittelemäni toimittajien kommentit liittyen poliitikkojen näkemyksiin ja keskusteluun työperäisen maahanmuuton ympärillä, osoittavat että pääkirjoitustoimitus sekä myös muu toimituskunta ottaa kantaa useammin juuri kärjekkäisiin kommentteihin, jotka ovat nostattaneet keskustelua myös politiikan kentällä. Toki aineisto toimittajien kommenteista ei ole valtava, eikä siitä voi vetää suoria yleistyksiä, mutta oman tutkimuksen raameissa näyttäisi toimittajien kommentoinnilla ja populistisiksi tai epäsoviviksi leimatuilla kommenteilla olevan yhteys. Onko poliitikon kommentin ”epäsovivuuden” alkujaan päättänyt toimituskunta vai politiikan kenttä itse, sitä ei aineisto kerro, mutta tästä voitaisiinkin kuitenkin nähdä jotain yhtymäkohtaa politiikan medioitumisen oletettuihin vaikutuksiin.

Luvussa 3 esitettiin, kuinka toimittajat ovat muuttuneet aggressiivisemmiksi ja nostavat kärkkäämmiin esille politiikan epäkohtia. Tästä voisi olla osoituksena toimittajien kiivas tarttuminen poliitikkojen puhetapoihin. Toisaalta keskustelua seurattaessa näyttäisi siltä, että toimittajat nostavat keskustelun esille vasta, kun se on jo politiikan kentällä leimahtanut. Olisiko täten toimittajien valta sittenkin vain politiikan kentän näytöksien esittämisessä? Toisaalta mielenkiintoista on myös, että monet poliitikkojen ”epäsoviviksi” leimatut kommentit tulivat esille juuri median kautta esimerkiksi haastatteluissa ja vasta tämän jälkeen ne nostettiin kiistelyn aiheiksi politiikan kentällä.

## 6 MEDIOITUNUTTA KESKUSTELUA

Esitin medioitumista käsitelleessä luvussa 3, kuinka medioitumisen vaikutuksia politiikan uutisointiin voidaan tutkia erilaisten medioitumiseen liitettyjen teorioiden ja aineistolle esitettyjen kysymysten kautta. Nostin esille Väliiverosen ja Kuneliuksen (2009) politiikan medioitumisen tutkimuksessa käyttämät teoriat (kenttäteoria, indeksihypoteesi, journalismin korkean modernin kausi ja politiikan journalismin kolme eri muotoa) ja kysymykset (ks. luku 3), joiden kautta näen omankin tutkimukseni aineiston tarkastelun hedelmällisenä. Hahmottaakseni tutkimani aineiston poliittisen journalismin luonnetta ja täten Helsingin Sanomien roolia työperäisen maahanmuuton poliittisen keskustelun esittämisessä, tarkastelenkin keskustelua vielä kyseisten teorioiden ja omaan tutkimukseeni sopivaksi muokattujen kysymysten kautta. Käyttämäni kysymykset ovat: Minkä toimijoiden näkökulmia jutut tuovat esille? Minkälaisena politiikan luonne esiintyy? Kuinka jutuissa suhtaudutaan eri toimijoihin ja heidän esittämiin oikeutuksiin? Miten toimittajien aktiivisuus esiintyy?

### 6.1 Äänessä politiikan eliitti

Määrällinen puhuja-analyysi (taulukko 4.3) osoitti, kuinka keskustelussa aktiivisimpia olivat politiikan kentän valtaapitävät, hallituspuolueiden edustajat, ministerit ja pääministeri. Presidentti ei esiintynyt keskustelussa läheskään yhtä usein kuin pääministeri, minkä voisi nähdä osoituksena politiikan kentän muutoksesta, missä presidentin valtaa on pyritty vähentämään ja pääministerin valtaa puolestaan kasvattamaan. Juha Herkman (2011, 94) kirjoittaakin kuinka ”parlamentarismiin vahvistaminen on näkynyt presidentin valtaoikeuksien riisumisena 1990-2000-luvuilla ja presidentti-instituution muuttamisena kohti edustuksellisuutta”. Tähän on Herkmanin mukaan liittynyt myös enemmistöhallituksen vallan kasvu ja pääministerin nouseminen vallan keskiöön.

Näiden havaintojen valossa voisikin sanoa, että media näyttäisi noudattavan politiikan kentän jaotteluja ja logiikkaa, missä vallassa ovat hallitus ja pääministeri. Tämä kiinnittyisi indeksihypoteesiin, jonka mukaan politiikka ei lopulta olisikaan niin

medioitunutta ja median aktiivisuus poliittisten aiheiden ja toimijoiden esittämisessä olisi viime kädessä riippuvaista politiikan kentän painotuksista ja rakenteista (Väliverronen & Kunelius 2009, 228). Mielenkiintoinen huomio on esimerkiksi, että edes vuoden 2008 kunnallisvaalien aikaansaama perussuomalaisten kannatuksen kasvu ei saanut lehteä nostamaan kyseisen puolueen edustajia enemmän esille (ks. liite 2). He pysyivät tasaisesti marginaalissa, vaikka poliittinen puhe itsessään kritisoiuikin. Ainoastaan vuoden 2010 kiihtynyt maahanmuuttokeskustelu nosti kyseisen puolueen hieman enemmän esille, silloinkin pääosin puheenjohtaja Timo Soinin kommenttien kautta. Verrattaessa kuitenkin muiden marginaalissa ja oppositiossa olleiden puolueiden (vasemmistoliitto, kristillisdemokraatit) esiintymiseen kyseisenä vuonna, ei perussuomalaisten esiintymisen kasvu ole kovin merkittävää. Tutkimukseni tulosten valossa ei siis näyttäisi siltä, kuten Creutz-Kämppe, Mika Helander ja Niko Pyrhönen (2011, 30) toteavat, että maahanmuuton keskustelua on käyty pääosin perussuomalaisten nostamien aiheiden kautta. Perussuomalaisilla on toki voinut olla vaikutusta kriittisemmän keskusteluun nousuun, mutta itse he eivät ainakaan oman aineistoni valossa tätä keskustelua vahvasti käyneet Helsingin Sanomissa.

Tässä voitaisiinkin myös miettiä sitä, missä määrin media on ehkä itse tarkoituksellisesti jättänyt perussuomalaisten kommentit huomioimatta agenda-constraining –teorian mukaisesti, mikäli ne eivät ole lehden maahanmuuttomyönteiseen linjaan soveltuneet. Tämän voisi nähdä menevän myös yksiin työperäisen maahanmuuton mediakeskustelua seuranneen aikaisemman tutkimuksen kanssa. Haavisto, Kivikuru ja Lassenius (2010, 248) nostavatkin esille, että valtavirtajournalismi näyttäisi epäröivän esittää maahanmuuttokriittisiä näkökantoja, varsinkin mikäli kyseessä on maahan työtä tekemään tulevat muuttajat. Voi kuitenkin myös olla, että perussuomalaiset ovat keskittyneet argumenteissaan muiden maahanmuuttomuotojen kommentointiin, ja tästä syystä he eivät nouse työperäisen maahanmuuton kommentoinnissa vahvasti esille.

Pierre Bourdieun kenttäteorian valossa voisi poliitikkojen esiintymistä puolestaan pohtia siten, että medialla on valtaa valitessaan poliittisia toimijoita keskusteluun, mutta toisaalta markkinalogiikan aikaansaama kiire saattaa suunnata valinnat rutiinilähteiden hyödyntämiseen. Ehkä toimittajakunnalla ei ole aikaa metsästää uusia näkökulmia uusilta kommentoijilta vaan kiireessä nojaututaan niihin tahoihin, joilta aikaisemminkin



on saatu tietoa.

Nämä huomiot liittyvät vahvasti myös viestinnän tutkimuksessa jo pidemmän aikaan esiin nousseisiin uutiskriteereihin ja standardilähteiden hyödyntämiseen. Kunelius ym. (2009, 103; ks. myös Shoemaker 1991) kirjoittavatkin, kuinka ”lehtien omaksumat jutunteon tavat ja uutiskriteerit määrittävät sitä, ketkä pääsevät niiden sivuille esittämään näkemyksiään”.

Pamela Shoemaker (1991, 48-53) viittaa samaan ilmiöön puhuessaan median rutinoituneista käytännöistä uutisten keruussa ja niiden muodostamisessa. Hän nostaakin esille Galtungin ja Rugen (1965) määrittelemät tunnetut uutiskriteerit, joiden mukaan aiheita yleisimmin mediassa rakennetaan uutisiksi ja nostetaan julkisuuteen. Yksi näistä kriteereistä on eliittihenkilöiden esiintyminen. Jukka Holmberg (2004, 236; ks. myös Kunelius ym. 2009) nostaakin yhteiskunnallisten toimijoiden representointia sanomalehdissä tutkivassa väitöskirjassaan esille, kuinka Helsingin Sanomat näyttäisivät pidemmän aikavälin tarkastelulla nostavan vaalivoittajia, toisin sanoen hallituksessa toimivaa politiikan eliittiä enemmän ja positiivisemmassa valossa esille, kuin vaaleissa hävinneitä ja oppositioon joutuneita puolueita. Omassa tutkimuksessani nousevat vahvasti politiikan eliitistä esiin erityisesti ministerit. Tämäkin näyttäisi kuitenkin noudattelevan jo pidempään vallalla ollutta journalismin uutiskulttuuria. Esimerkiksi Ritva Levo-Henriksson (1994, 259-261; ks. myös Berg ym. 2009, 63) on suomalaisia ja yhdysvaltalaisia televisiouutisia vertailevassa väitöskirjassaan todennut, kuinka Suomessa valtaeliitistä ääneen pääsevät eniten juuri ministerit.

Näiden tulosten valossa voisikin sanoa, että ainakaan poliitikkojen julkisuuteen nostamisen suhteen ei olisi nähtävissä suurta muutosta kohti politiikan medioitumista ja median vallan kasvua. Ääneen pääsevät edelleenkin he, joilla jo on valtaa politiikan kentällä ja jotka todennäköisesti myös omaavat parhaat resurssit ja taidot oman äänensä kuuluville saamiseen. Työperäisen maahanmuuton poliittisia näkökantoja esittääkin Helsingin Sanomien kautta täten vahvasti politiikan eliitti.

## **6.2 Käytännöistä ideologisiin valtataisteluihin**

Politiikan medioitumisilmiötä keskustelun taustalla voidaan lähestyä myös

tarkastelemalla sitä, kuinka politiikka mediassa esitetään. Onko se ideologioiden kamppailua (kamppailua eduista ja arvoista), menettelytapoihin liittyviä valintoja vai puhdasta valtapeliä?

Keskustelun liikkeessa vahvasti lakien ja käytäntöjen ympärillä, varsinkin ensimmäisinä tarkasteluvuosina 2005-2006, näyttäytyy politiikka vahvasti menettelytapoihin liittyvinä valintoina. Uutisissa nostetaan esille kiistelyä esimerkiksi siitä, onko jokin laki toimiva, mutta kommenttien taustalla vaikuttavat oikeutukset ja päämäärät ovat usein samankaltaisia. Kysymyksiksi nousevat täten muun muassa se, kuinka työperäisestä maahanmuutosta saadaan sujuvampaa, jotta sillä voitaisiin vastata uhkaavaan työvoimapulaan tai kuinka työn valvontaa tulisi tehostaa, jotta väärinkäytöksiltä ja harmaalta taloudelta vältyttäisiin. Teollisuuden maailman oikeutuksia hyödyntävät argumentit asettuvatkin usein juuri näihin kehyksiin. Kyseisenlainen mediajulkisuus näyttäytyisikin korporatiivisena, konsensukseen taipuvaisena, kuten Väliverronen ja Kunelius (2009, 232-233) kuvaavat. Politiikka näyttäytyy Helsingin Sanomissa heidän tutkimuksensa valossa juuri tämänkaltaisena.

Omassa tutkimuksessani eri vaalien alla ja erityisesti maahanmuuttokritiikin kasvaessa vuoden 2008 jälkeen, aletaan kuitenkin liikkua enemmän arvokamppailun ja valtapelien maastossa. Tällöin keskusteluun nousee väittely sanamuodoista, mutta myös tarkoitusperistä sekä työperäisen maahanmuuton tarpeellisuudesta ylipäänsä työttömyydestä kärsivässä Suomessa. Poliitikot alkavat arvostella eri oikeuttamisen maailmoista toistensa näkemyksiä ja poliittisia linjauksia.

Helsingin Sanomat osallistuu tähän politiikan ideologia- ja valtakamppailuluonteeseen luomiseen uutisoimalla enemmän poliitikkojen välistä väittelyä päämääristä ja nostamalla myös esiin poliitikkojen valtakamppailua kuvastavaa keskinäistä nokittelua. Erityisesti vaalien alla politiikka näyttäytyy aineistoni valossa vahvasti valtakamppailuna ja taisteluna äänestäjistä. Monet puolueet syyttelevätkin lehdessä toistensa kommentteja ”äänien kalasteluna”. Myös arvoerot tuodaan esille. SDP kokoaa jopa oman maahanmuuton arvotaulukon, johon eri puolueet on maahanmuuttopolitiikkansa mukaan asetettu. Oikeutusten tasolla ollaan sekä kaukana toisistaan, että toisaalta lähellä toisiaan. Vaikka puolueet sättivät toisiaan populismista ja toisaalta liiasta ”maailman syleilystä”, voisin olettaa, että kaikilla puolueilla on

kuitenkin myös vahvasti suomalaisten etu ajatuksissa. Toisilla siihen liittyy myös universaalimmat edut, toisilla taas nämä ovat toissijaisia suomalaisten etuihin nähden.

Lehden voisikin nähdä siis politiikan kentän sähköistyessä tuovan enemmän esille politiikan kamppailuluonteen. Tämä ilmenee erityisesti vuoden 2010 keskusteluissa, missä poliittiset puolueet näyttäytyvät vahvasti toisiaan vastaan taistelevina vaalikilpailijoina. Kyseessä eivät ole enää toimintatavat vaan enemmänkin ”mikä on oikein ja mikä väärin” -näkemykset, ja kysymys siitä, kuka on oikeutettu valtaan.

Kuten jo edellä totesin, eroavat omat tulokseni täten Väliwerrosen ja Kuneliuksen (2009, 232-233) tutkimustuloksista, jotka toivat vahvasti esiin politiikan luonteen menettelytapoihin liittyvinä kiistoina. Väliwerrosen ja Kunelius toteavat, että aineistossa esiintynyt pelinäkemyksen jopa pienoinen lasku nykypäivään tultaessa ei viittaa niinkään toimittajien suhtautumisen muuttumiseen vaan siihen, että aikaisemmin poliitikot pyrkivät itse tuomaan hanakammin esille pelinäkökulmaa. Väliwerrosen ja Kunelius myös lisäävät, että nykypäivän politiikka on vakiintuneempaa ja puolueilla on suurempi halu pitää rivinsä kasassa, mikä on voinut vähentää pelinäkökulman viljelyä.

Toisaalta, kuten jo aikaisemmin totesin, kyseinen tutkimus päättyy vuoteen 2005. Oman aineistoni valossa voisi miettiä, että saattoiko politiikan kentän uusilla jakolinjoilla ja puolueiden näkemysten kasvaneilla eroilla kevään 2011 eduskuntavaaleihin tultaessa olla vaikutusta pelinäkemyksen ja ideologiakamppailujen synnyssä. Ehkä politiikka alkoi osittain rakoilla vakiintuneista muodoistaan ja myös itse nostaa pelinäkökulmaa taas aktiivisemmin median kautta esille. Jossain määrin uskoisin näin olevan. Monet politiikan tutkijat vertasivatkin jälkikäteen vuoden 2011 eduskuntavaaleja menneiden aikojen valtakamppailuihin. ”Kaikki tämä viime kuukausina koettu huomion kiinnittyminen suuriin poliittisiin kysymyksiin on kuin menneestä maailmasta”, totesikin Turun yliopiston eduskuntatutkimuksen keskuksen johtaja, Ville Pernaa kiivaiden vaalien jälkimainingeissa ja hallitusneuvotteluiden jatkuttua jo useamman viikon (HS 5.6.2011.) Myös kansalaisten aktivoituminen äänestäjinä ja poliittisen puolensa tarkalleen määrittelevinä puoluekannattajina näytti vahvistuneen. Poliitiikan ideologiakehys mediassa kiinnittäisikin lukijan Väliwerrosen ja Kuneliuksen (2009, 233) mukaan politiikkaan poliittisten ryhmäkuntien kollektiivisten identiteettien kautta. Tämä voisi näkyä ainakin perussuomalaisten uskollisessa kannattajakunnassa.

Työperäisen maahanmuuton poliittisen keskustelun luonteen mediassa voisi siis kuvata kehittyneen toimintatapojen erojen pohdinnasta ideologisiksi kamppailuiksi, jossain määrin myös valtakamppailuiksi.

### **6.3 Neutraalia havainnointia?**

En ole omassa aineistossani tarkastellut kirjoitusten sävyä, mutta tekemäni juttutyyppi- ja osioanalyysi paljastaa jo jotain siitä kuinka politiikan keskusteluun suhtaudutaan. Tämä liittyy vahvasti myös kysymykseen toimittajien aktiivisuudesta ja omista oikeutuksista.

Juttujen tyyppiä ja niiden esiintymistä sanomalehden sivuilla tarkasteltaessa voidaan todeta (taulukot 4.1 ja 4.2), että suurin osa jutuista muodostuu perusuutisista ja ne sijoittuvat kotimaan uutisosioon. Täten yleisellä tasolla näyttäisi siltä, että työperäisen maahanmuuton poliittista keskustelua käydään asiapitoisten uutistyyppien sisällä, eikä toimitus ota selkeästi kantaa keskusteluun. Toki on hyvä huomioda, että tarkempi diskurssianalyysi voisi paljastaa toimituksen käyttämien sanamuotojen ja rajausten myötä lehden suhtautumista poliitikkoihin ja aiheisiin. Itse tarkastelen kuitenkin toimittajien suoraa kommentointia aiheeseen liittyen ja niiden taustalla vaikuttavia oikeutuksia.

Määrällinen analyysini paljasti, että keskustelu nousi ajoittain myös pääkirjoituksiin ja muutamiin näkökulmakirjoituksiin, joista voidaankin todeta suuremmin, ilman diskurssianalyttisiä keinoja, toimituksen suhtautuminen.

Toimittajat ottivat omassa tutkimuksessani kantaa keskusteluun yleensä niissä tilanteissa, kun politiikan kentällä oli selkeää sanailua jonkin aiheen ympärillä. Näitä olivat mm. keskustelu maahanmuuttoviraston sijoittamisesta sisäministeriön alaisuuteen ja kommentit, jotka olivat kriittisiä työperäiseen maahanmuuttoon liittyen ja joiden sanamuodot nostattivat kiistelyä poliitikkojen keskuudessa. Ensimmäisessä esimerkissä pääkirjoitustoimittajan näkemykset pohjasivat teollisuuden maailmaan, mistä käsin hän asettui samoille linjoille maahanmuuttoviraston siirtoa sisäministeriön haltuun suosittavan politiikan kommenttien kanssa. Jälkimmäisissä esimerkeissä toimittajien

kommenttien oikeutukset liittyivät useimmiten teollisuuden maailman lisäksi kansalaisuuden maailmaan. Tässä tulee ilmi lehden universaaleja oikeuksia kannattava linja.

Merkille pantavaa oli myös, että toimittajat puhuivat näiden maailmojen lisäksi myös kodin maailman oikeutuksista käsin. Toisaalta he kritisoivat vahvasti kodin maailman oikeutuksiin nojaavien maahanmuuttokriitikoiden näkemyksiä, mutta samalla he itse pyrkivät myös osoittamaan kuinka työperäinen maahanmuutto on Suomen edun mukaista. Voisi sanoa, että toimittajat täten astuivat kansalaisten palvelijoiksi ja pyrkivät osoittamaan politiikan kentän epäkohtia ja kertomaan oman näkemyksensä siitä, mikä on oikein ja palvelee kansaa parhaiten. Tämä viittaisi journalismin korkean modernin kauden ihanteisiin. Toimittajien aktiivisuus voisi myös olla osoituksena pluralistisemmasta mediakulttuurista, missä journalismin poliittinen aktiivisuus on Suomelle perinteistä korporativistista mallia suurempaa (Väliaverronen & Kunelius 2009, 231-232).

Yleisesti ottaen keskustelua käytiin kuitenkin perusuutisotiosioissa. Journalismi toimi täten kuin ”poliittisen toiminnan näyttämönä”, kuten Väliaverronen ja Kunelius (2009, 230) toteavat. Journalismi otti täten etäisyyttä politiikkaan ja se ei ottanut suoraan kantaa keskusteluun kuin muutamissa tapauksissa. Toimittajien hienoista aktivoitumista voidaan Väliaverronen ja Kuneliuksen (2009, 230-231) mukaan kuvata kuitenkin ei neutraaliuden vähenemisenä vaan enemmänkin uusien juttutyyppeiden synnyllä, jotka mahdollistivat toimittajien analyttisemmän ja aktiivisemmän roolin politiikan uutisoinnissa

Poliitikkojen hienoisesta aktivoitumisesta huolimatta työperäisen maahanmuuton poliittisen keskustelun uutisoinnin voisi nähdä olevan pääosin melko objektiivista, jolloin toimittajat välittävät politiikan kentän tuottamaa sisältöä, kuten myös Väliaverronen ja Kunelius (2009, 231) oman tutkimuksensa puitteissa toteavat. Poliitiikan kentällä voisi täten nähdä olevan jossain määrin agenda-feeding –valtaa.

#### **6.4 Toimittajat keskustelun kehystäjinä**

Väliaverronen ja Kunelius (2009, 238-240) ovat itse tutkineet toimittajien aktiivisuutta

uutisten esittämisessä tarkastelemalla toimittajien toimintaa jutun rakentamisessa. He toteavat, että juttujen taustoitusta on vuosien myötä hieman kasvanut ja suorasta tosiasioiden raportoinnista on siirrytty lainaamiseen ja sitaattien hyödyntämiseen. Näkökulmaisuuden voisi täten Väliiverroksen ja Kuneliuksen mukaan nähdä lisääntyneen politiikan journalismissa. Omassa aineistossani tästä voisi nostaa esimerkkinä Heinäluoman kommenttien kierrätyksen Helsingin Sanomissa. Vaikka perusviesti ei paljoa muuttunutkaan, muuttui se, mitkä kommentin osat nostettiin milloinkin esille. Toisinaan Heinäluoman kuuluisaksi muodostunutta argumenttia käytettiin siten, että siinä nousi esille vahvasti vain kodin maailma ja toisinaan kommenttia oli lainattu laajemmin, jolloin esille nousivat myös teollisuuden maailman oikeutusten painotus ja hallituksen työperäistä maahanmuuttoa puoltavan puheen kritisointi. Tämä antaisi kuvaa toimittajien vallasta työperäisen maahanmuuton poliittisen keskustelun uutisoinnin rajaamisessa – toki tämäkin jossain määrin politiikan kentän itsensä asettamissa kehyksissä.

## **7 JOHTOPÄÄTÖKSET**

Tarkastelen lopuksi tutkimukseni tuloksia suhteessa esittämiini tutkimuskysymyksiin, arvioin tutkimuksen ja analyysin onnistumista sekä pohdin tutkimuksen merkitystä ja jatkotutkimusmahdollisuuksia.

### **7.1 Tulosten tarkastelua tutkimuskysymysten kautta**

Tutkimuskysymykseni ja niitä tarkentaneet alakysymykset olivat, 1) Kuinka poliitikkojen keskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä on kehittynyt argumenttien oikeutusten näkökulmasta Helsingin Sanomissa vuosien 2005 ja 2011 välillä, ja mitkä yhteiskunnalliset muutokset ovat vaikuttaneet keskustelun taustalla? sekä 2) Mikä on ollut Helsingin Sanomien rooli keskustelun esittämisessä, ja keitä ovat ne poliitikot, jotka pääsevät Helsingin Sanomien kautta ääneen?

Vastauksena ensimmäiseen tutkimuskysymykseeni voitaisiin todeta, että työperäisen maahanmuuton ympärillä käyty poliitikkojen keskustelu ja sen oikeutukset kehittyivät alun toimintatapoja ja toimivuutta sekä taloudellisia hyötyjä korostavasta puheesta monipolviseksi keskusteluksi suomalaisten ja Suomen eduista ja työperäisen maahanmuuton sijoittumisesta tähän nähden sekä myös ulkomaalaisten työntekijöiden asemasta ja oikeuksista.

Julkisen oikeuttamisen analyysi osoittaa, että keskustelua käytiin kuitenkin kaikkina ajanjaksoina vahvasti parhaita toimintatapoja korostavan teollisuuden maailman oikeutuksista käsin ja kyseistä oikeutusta käytettiin varsinkin vuosina 2005-2006 keskusteltaessa työperäiseen maahanmuuttoon liittyvistä laeista ja toimintatavoista. Teollisuuden maailma yhdistyi usein myös markkinoiden maailmaan, jolloin yleensä viitattiin työperäisen maahanmuuton tarpeeseen ylipäänsä. Tällöin siihen liittyivät maahanmuuttopoliittisessa ohjelmassa jo esitetyt sekä kansantaloudelliset että yhteiskunnan toiminnalliset tarpeet. Myöhemmin keskustelu hieman monipuolistui ja siihen nousivat vahvemmin myös kansalaisuuden maailman oikeutukset sekä kodin oikeutukset. Kansalaisuuden maailmasta käsin kritisoitiin jossain määrin alun

hyötynäkökohdista ponnistavaa ja maahanmuuttajat täten unohtavaa keskustelua. Myöhemmin vastakkainasettelua syntyi erityisesti universaalia solidaarisuutta korostavan kansalaisuuden maailman oikeutusten ja Suomen korostettua etua ajavan kodin maailman oikeutusten välillä. Työperäisen maahanmuuton tarvetta alettiin myös useammin kyseenalaistaa, varsinkin vuonna 2008 iskeneen laman ja sitä seuranneen työttömyyden seurauksena.

Keskustelun kehityksen taustalla vaikuttaneisiin yhteiskunnallisiin muutoksiin voitaisiinkin laskea sekä Suomen talouden epävakaat olot, jotka vetivät oikeutuksia enemmän kansallisen edun pohdinnan piiriin, kuin myös perussuomalaisten kannatuksen kasvu, mihin liittyy monia myös muissa Euroopan maissa vaikuttaneita kehityskulkuja. Myös Haavisto, Kivikuru ja Lassenius (2010, 247) näkevät vuoden 2008 kunnallisvaalien ja taloudellisen tilanteen kiristymisen muuttaneen työperäisen maahanmuuton ympärillä käytyä mediakeskustelua kriittisemmäksi ja kärjekkäämmäksi. Toisaalta työperäisen maahanmuuton kritiikin myötä näyttäisivät lisääntyneen myös kansalaisuuden maailmasta kummunneet oikeutukset tuomitsemaan maahanmuuttokriittisiä kommentteja, ainakin silloin kun ne koettiin populistisiksi ja epäsopiviksi. Keskustelu kiihtyiikin selvästi kohti vuotta 2010, jolloin kansan keskuudessa kasvanut maahanmuuttokriittisyys oli noussut niin selväksi, että myös poliittisten puolueiden oli otettava siihen jotenkin kantaa tulevia eduskuntavaaleja silmällä pitäen. Poliitikkojen kiihkeiden kannanottojen taustalla olivat jossain määrin jopa ristiriidassa yhdeltä kannalta huoli suomalaisten työllistymisestä talouden taantumassa ja toisaalta huoli tulevaisuudesta, missä pidemmällä aikavälillä Suomea kurittaisi todellinen työvoimapula, kuten työministeriön neuvotteleva virkamies Pekka Tiainen vuonna 2005 arvioi (ks. edeltä luku 2).

Keväällä 2011 keskustelu kuitenkin hiljeni. Tämä on mielenkiintoista, sillä maahanmuuttovaaleiksi nimettyjen vaalien alla olisi luullut kaikkien maahanmuuttoon liittyvien aiheiden nousevan vahvasti tapetille ennen äänestyspäivää. Tätä ei kuitenkaan tapahtunut. Oliko syynä kiihkeänä jyllänneen keskustelun laantuminen, mielenkiintoisia vastakkainasetteluja ei enää syntynyt, vai eikö politiikan kentällä enää keskusteltu aiheesta? Helsingin Sanomien politiikan toimituksen uutispäällikkö Hanna Kaarto kommentoikin: ” Näistä piti tulla maahanmuuttopolitiikkavaalit. Mutta kuten yleensä aina, vaalikampanjassa keskitytään muihinkin asioihin kuin ennalta kuvitellaan.



Vaalikampanjan viime hetket ovat vielä edessä, mutta tähän asti maahanmuuttokeskustelu on ollut ainakin julkisuuden valtavirrassa vaisua. Tästä voi tietysti syyttää mediaa - mutta eivät kärkipoliitikot ole itsekään tuoneet asiaa esiin kovin taajaan.” (HS 14.4.2011.)

Hanna Kaarto tuokin tässä hyvin esille median roolin ja suhteen politiikkaan, ja johdattelee toiseen tutkimuskysymykseeni Helsingin Sanomien roolista keskustelun esittämisessä. Yhdeltä kannalta median tulisi aktiivisesti nostaa esille tärkeäksi näkemiään aiheita, kuten kommentti antaa olettaa. Toisaalta media on riippuvainen myös politiikan kentältä tulevasta uutisvirrasta. Mikäli aiheita ei politiikan kentällä nosteta esille, eivät toimittajat niitä välttämättä lähde sieltä kaivelemaan. Tämän voisikin ehkä selittää poliitikkojen suhteellisen vähäistä esiintymistä aiheen yhteydessä myös ennen vuotta 2010.

Toisessa tutkimuskysymyksessäni kiinnitinkin huomiota siihen, mikä rooli Helsingin Sanomilla on ollut poliitikkojen työperäisen maahanmuuton mediakeskustelun esittämisessä ja ketkä poliitikoista ovat Helsingin Sanomien sivuilla päästetty ääneen. Lähestyin tätä tutkimuskysymystä erityisesti politiikan medioitumisen käsitteen ja siihen liitettyjen teorioiden kautta, mutta myös hahmottamalla julkisen oikeuttamisen analyysin keinoin toimittajien oikeutuksia työperäiseen maahanmuuttoon liittyen.

Politiikan medioitumisen ilmiötä noudattaen puoluepolitiikkaa käytiinkin vahvasti median kautta kansalaisiin päin. Tarkasteltaessa poliitikkojen kommentteja sisältävien juttujen lisääntymistä vuonna 2010 (ks. kuvio 4.1), voitaisiinkin todeta, että poliitikot nousivat ainakin kyseisenä vuonna vahvemmin esille aiheen yhteydessä kuin aikaisemmin. Tähän oli varmasti vaikuttamassa se tosiasia, että maahanmuutto oli noussut vahvaksi poliittiseksi aiheeksi ja jopa vaaliteemaksi vuoden 2011 eduskuntavaaleja edeltäneenä vuonna. Toisaalta voisi nähdä, että aihe oli myös politiikan kentän keskuudessa alkanut herättää niin kiivasta ja mehevää sanailua puolueiden välillä, että sen nostamisen vahvemmin mediassa esille voisi nähdä sopivan medioitumisilmiön yhteydessä puhuttuun markkinoiden toimintalogiikkaan. Kärjekkäät vastakkainasettelut tekevät politiikasta kiinnostavampaa ja täten myös myyvämpää.

Vaikka keskustelun esittäminen Helsingin Sanomissa käytiinkin pääosin kotimaan

uutisosiossa, oli siinä nähtävissä joitakin medioitumisen positiivisiin sekä negatiivisiin puoliin liitettyjä toimittajien aktivoitumisen piirteitä. Näitä olivat muun muassa poliitikkojen kiistellyksi nousseiden kommenttien nostaminen ja niiden kommentointi pääkirjoituksissa. Positiiviselta kannalta voitaisiin nähdä, että toimittajat kiinnittivät huomiota poliitikkojen lausumiin ja nostivat niiden epäkohtia esille. Negatiiviselta kannalta voitaisiin miettiä, että oliko erityishuomio sittenkin enemmän tarttumista ”viihdyttävään” politiikan kentän sanailuun, unohtaen keskustelun taustalla vaikuttavat oikeat ongelmakohdat.

Toimittajien ajoittaisesta aktivoitumisesta huolimatta keskustelun voi nähdä noudattaneen politiikan kentän painotuksia sekä ääneen pääsevien toimijoiden kautta että politiikan kentän pääosin neutraalilla uutisoinnilla, kun hetkellisesti uutiskeskistöön pääseviä poliitikkojen väittelyjä ei oteta mukaan. Helsingin Sanomissa eniten esillä olivat istuvan hallituksen kulloisetkin ministerit ja pääministeri. Työperäisen maahanmuuton ympärillä käyty keskustelu esitettiin myös pääosin neutraalina päätöksinä ja lakialoitteina sekä poliitikkojen ja puolueiden näkökulmina kotimaan uutisosiossa. Ainoastaan dramaattisissa vastakkainasetteluissa ja kiistoissa nousivat myös Helsingin Sanomien näkökulmat esille. Tällöin Helsingin Sanomien oikeutukset nojasivat pääosin teollisuuden-, kansalaisuuden- ja kodin maailmoihin, antaen täten mielikuvaa työperäisen maahanmuuton tarpeellisuudesta Suomessa ja kriittisestä suhtautumisesta poliitikkojen populistisiin ja kriittisiin maahanmuuttonäkemyksiin.

Yleisesti Helsingin Sanomien roolin keskustelun esittämisessä ja toimijoiden ääneen päästämässä voisi nähdä noudatelleen journalismin rutiineille ominaista kaavaa, missä ääneen pääsevät politiikan eliitin edustajat. Poliitiikan aiheiden voisi nähdä myös kumpuavan pääosin politiikan kentältä itsestään. Voitaisiin nähdä, että Helsingin Sanomat päästävät julkisuuteen helposti teollisuuden oikeutuksista kumpuavia kommentteja. Nämä liittyvät usein politiikan perusuutisointiin yhteiskuntaa koskettavista laeista ja päätöksistä sekä tätä kautta myös yhteen journalismin uutiskriteereistä, jonka mukaan aihe nousee uutiseksi, mikäli sillä on yhteiskunnallista merkitystä (ks. Galtung & Ruge 1965).

Helsingin Sanomien roolia keskustelun esittämisessä voidaankin pohtia myös sitä kautta, mitkä oikeutukset nousivat poliitikkojen kommentteista ja mitkä eivät. Kuten

edellisessä luvussa toin esille, toimittajien uutisten rakentaminen on siirtynyt suorasta raportoinnista lainaamiseen ja sitaattien hyödyntämiseen. Mielenkiintoista onkin, kuinka toimittajat täten lainasivat ja hyödynsivät poliitikkojen sitaatteja sekä kehystivät täten keskustelua. Työni otsikossa olen nostanut esille, kuinka keskustelun oikeutukset aiheen yhteydessä ovat medioituneita, toisin sanoen mediavälitteisiä. Täten voitaisiin sanoa, että ainakin työperäisen maahanmuuton yhteydessä Helsingin Sanomien kautta välittynyt poliitikkojen keskustelu noudattelee tiettyjä oikeuttamisen kehikoita, missä yhteiskunnan toiminnallisuuden kautta oikeutetut kommentit ovat tavallisia ja esimerkiksi vahvasti inspiraation maailmaan tai maineen maailmaan nojautuvia näkemyksiä ei ainakaan poliitikkojen kommenteista nouse. Missä määrin nämä kehikot ovat jo politiikan kentällä vallalla ja missä määrin Helsingin Sanomat on toiminut portinvartijana tuodessaan näitä kehikoita sisältäviä kommentteja julkisuuteen, jää kuitenkin avoimeksi. Tämä tarkastelu kuitenkin avaa osittain ainakin yhden suuren suomalaisen sanomalehden jakamaa julkisuutta, niiltä osin, mitkä oikeutukset nähtäisiin työperäisen maahanmuuton ympärillä yleisesti hyväksytyiksi tai ainakin julkisuuden arvoisiksi.

## **7.2 Analyysin ja tutkimuksen arviointia**

Pohdin seuraavaksi lyhyesti valitsemaani julkisen oikeuttamisen analyysityökalua ja sen toimivuutta omassa tutkimuksessani sekä tutkimukseni yleistä validiteettia.

Julkisen oikeuttamisen analyysi tutkimukseni yhteydessä osoittautui haastavaksi, mutta myös antoisaksi. Haastavaa oli toisinaan tehdä päätöksiä siitä, mitkä oikeuttamisen maailmat nousevat kommenteista oikeasti esille ja mitkä eivät. Tämä asettaakin tutkimuksen ja sen tulokset aina jossain määrin tutkijan päätäntävällän alle, mikä on hyvin tyypillistä laadullisessa tutkimuksessa. Olen pyrkinyt kuitenkin tuomaan mahdollisimman läpinäkyvästi esille tekemiäni tutkimusvalintoja ja aineiston jaottelua, joiden kautta lukija pääsee arvioimaan, ovatko valintani olleet oikeita ja antavatko ne aineistosta totuudenmukaisen kuvan. Analyysini määrällisiä osuuksia puolestani selvensin erilaisilla kuvioilla ja taulukoilla.

Itse uskon, että julkisen oikeuttamisen analyysi toimi lopulta hyvin tehtävässään. Se paljasti keskustelun taustalla vaikuttavia moraalisia oikeutuksia, osoittaen, että

työperäisen maahanmuuton poliittinen keskustelu keskittyy pääosin teollisuuden maailman kautta toimintatapojen ja lakien kommentointiin. Markkinoiden maailman ollessa mukana kysymykseen nousi toisaalta myös työvoiman tarve ikääntyvässä Suomessa ja Suomen kilpailukyvyn ylläpidossa. Toisaalta keskustelua suuntasi myös jossain määrin kodin ja kansalaisuuden maailmojen kautta keskustelu suomalaisten eduista, ja tätä kautta pelko työperäisen maahanmuuton uhkakuvista sekä toisaalta solidaarisempi maahanmuuttajat huomioonottava katsantokanta. Nämä näyttäisivät menevän yksiin työperäisen maahanmuuton ympärillä yleisesti käydyn keskustelun kanssa, missä nousivat usein työvoiman tarpeen ja tuonnin ja toisaalta maahanmuuttopolitiikan hallinnan sekä elintasosiirtolaisuuden kriittisen juonteeseen kehukset, kuten Haavisto, Kivikuru ja Lassenius (2010, 248, ks. edeltä luku 2) toteavat.

Julkisen oikeuttamisen analyysin kautta pääsin siis tarkastelemaan keskustelun taustalla vaikuttavia oikeutuksia, mutta myös tätä kautta keskustelun luonnetta. Oliko se enemmän kiistelyä toimintatavoista vai jopa ideologioista? Teollisuuden maailman oikeutuksia hyödyntäneet kommentit puhuivat usein toimintatavoista, kun taas kodin maailman oikeutuksia vahvasti hyödyntäneiden maahanmuuttokriitikoiden ja heidän kansalaisuuden maailmasta oikeutukset hakevien vastustajiensa näkemysten voisi sanoa osuneen yhteen jopa ideologioiden tasolla. Keskustelu muuttui varsinkin ennen 2011 vaaleja myös jopa valtakamppailuiksi näiden ideologioiden välillä. Tämä avasikin mielenkiintoisella tavalla politiikan medioitumisen puolia siitä, miten politiikka lehden kautta esitettiin. Oliko se kamppailua toimintatavoista vai näkemyksistä?

Julkisen oikeuttamisen analyysi aukaisi myös uuden näkymän median ja politiikan välisiin moraalisiin oikeutuksiin. Missä määriin oikeutukset osuivat yksiin ja missä määrin ne erosivat toisistaan? Media näyttäisikin nojanneen työperäisen maahanmuuton tarpeellisuutta ja myös sen solidaarisia puolia korostaviin näkemyksiin. Median ja poliitikkojen puhetta yhdisti kuitenkin kautta linjan halu puhua kansalaisten ja kansallisin edun puolesta.

Tutkimukseni luotettavuutta yleisellä tasolla voin arvioida pohtimalla, kuinka hyvin hyödyntämäni metodit antoivat vastauksen tutkimuskysymyksiini ja vastasivat myös asettamaani tutkimustehtävään. Edellä esittelin tuloksiani tutkimuskysymysteni valossa, ja näiden perusteella voisin todeta tutkimuksen onnistuneen tehtävässään. Olen saanut

selvitettyä työperäisen maahanmuuton keskustelun kulkua siinä esiintyneiden oikeutusten maailmojen kautta yhteiskunnallisiin muutoksiin kiinnittyen. Olen myös hahmottanut Helsingin Sanomien roolia tämän poliittisen keskustelun taustalla. Helsingin Sanomien voisi nähdä toimineen jossain tapauksissa aktiivisemmin keskustelun esittämisessä, mutta toisaalta politiikan medioitumiseen liitetyn kärkkään uutisoinnin sijaan Helsingin Sanomat kuitenkin useimmiten nojautui politiikan journalismissa jo pitkään vallalla olleisiin rutiineihin ja politiikan kentän asettamiin rajauksiin.

### **7.3 Merkitysten pohdintaa**

Mitä merkitystä saamillani tuloksilla sitten on? Ensinnäkin tulokset osoittavat, että median kautta näyttäisi siltä, kuinka poliitikkojen keskustelu työperäisen maahanmuuton ympärillä on pääosin työperäisen maahanmuuton tarpeeseen ja sen toimintaan liittyviin näkökulmiin nojaavaa, mutta yhteiskunnallisissa muutostilanteissa, kuten laman myötä, työperäisen maahanmuuton kritiikki keskustelussa kasvaa ja näkökulmat kärjistyvät. Puolueiden suurimmat erot ovat suhteessa toimintatapoihin, mutta myös ideologiatasolla näyttäisi syntyvän eroja erityisesti vuoteen 2010 tultaessa. Tämä hahmottaa poliittisen kentän ja myös puolueiden välisten erojen kasvua. Äänestäjille tämä merkitsee sitä, että puoluevalinnalla voi olla vaikutusta siihen, nähdäänkö työperäisen maahanmuuton kannustaminen poliittisessa mielessä Suomessa kannatettavana ja mistä lähtökohdista siihen suhtaudutaan. Onko se suomalaisten eduille alisteinen mahdollisuus työvoimapulan uhatessa vai esimerkiksi tulevaisuuden sanelema pakko, mutta myös asia, jossa pitäisi ottaa huomioon oman maan etuja universaalimpi näkökanta ja maahanmuuttajien oikeudet.

Johdannossa nostin esille, kuinka tutkimukseni nojaa ajatukseen median roolista demokratian edistäjänä. Koen itse median sosiaalisen vastuun roolin tärkeänä erityisesti tämänkaltaisten yhteiskunnallisten ja poliittisten aiheiden esittämisessä. Poliittisilla näkökannoilla ja päätöksillä on valtaa kokonaisten ihmisryhmien kohtelussa ja maahanmuuttajien ottamisessa osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Kuinka monipuolista ja informatiivista kuvaa toimittajat ovat siis poliitikkojen keskustelusta kansalaisille antaneet?

Tätä kautta ajateltaessa politiikan työperäistä maahanmuuttoa kommentoinut keskustelu jäi vajanaiseksi. Työperäisen maahanmuuton ympärillä käyty keskustelu toi toki esille erilaisia näkemyksiä politiikan kentältä, mutta se jätti politiikan valtakeskiön ulkopuolelle jäävät usein huomioimatta. Itsessään poliitikkojen kommenttien esiintyminen aiheen yhteydessä oli myös aika vähäistä kaikkina muina vuosina paitsi 2010 (ks. kuvio 4.1). Aiheen poliittisen merkityksen kannalta poliitikkojen näkemyksiä olisikin voinut tuoda enemmän esille.

Näkemysten kirjon esille nostaminen kasvoi vasta kun politiikan kenttä oli jo sähköistynyt, mikä tarkoittaa, että toimittajat seurasivat aiheen alkuaikoina vahvasti vain toimintatapoihin ja lakeihin liittyvää kommentointia, nostamatta erityistarkasteluun mahdollisia eroavia näkemyksiä työperäisestä maahanmuutosta, jolleivät ne itse nousseet politiikan kentällä väittelyyn. Väittelyiden nostaminen erikseen esille esimerkiksi pääkirjoituksissa voisi nähdä politiikan sosiaalisen vastuun ilmentymänä, mutta sen voisi nähdä myös viittaavan politiikan journalismin medioitumisilmiössä esille nostettuun näytöksellisyyteen. Poliitikkojen viihdyttävän sanailun ja toistensa sättimisen voisi nähdä markkinalogiikan kautta olevan hedelmällisempää tarkastella, kuin tarttua asiakommentteihin ja pohtia niiden taustoja.

Mitä poliitikkojen keskinäisen sanailun esittäminen antaa työperäisen maahanmuuton ilmiötä pohtivalle kansalaiselle tahi vaalien alla ehdokasta tai puoluetta valikoivalle äänestäjälle? Ei ainakaan kovin informoitua tietoa aiheesta. Pikemminkin kuvan siitä, mitkä puolueista halveksivat toisiaan uskottavimmin.

Toisaalta on hyvä huomioida, että aineistooni eivät sisältyneet ne pääkirjoitukset ja toimittajien näkökulmakirjoitukset, joissa mahdollisesti tarkasteltiin hallituksen päätöksiä tai politiikan keskustelua yleisemmällä tasolla, ottamatta esille yksittäisten poliitikkojen kommentteja. Täten toimittajien nostamat näkemykset työperäisestä maahanmuuttopolitiikasta saattoivat olla rikkaampia kuin mitä oma tutkimukseni osoittaa.

Tästäkin huolimatta uskon, että tutkimukseni avaa hyvin toimittajien yleistä roolia politiikan kentän keskusteluiden esittämisessä. Toimittajilla on kuitenkin valtaa siinä, mitä politiikan ristiriitatilanteissa julkisuuteen tuodaan. Nostetaanko esille se, kuinka

Jutta Urpilainen toteaa vihreiden maahanmuuttonäkemyksen olevan ”maailman syleilyä” ja kokoomuksen edustavan kylmää halpatyövoimalinjaa, vai pyritäänkö poliitikoilta saamaan myös analyyttisempiä, monipuolisempia ja taustoittavampia kommentteja aiheen tiimoilta.

#### **7.4 Jatkotutkimusaiheita**

Näen poliitikkojen maahanmuuttonäkemyksen tarkastelun mediassa vielä tutkimuksen arvoisena. Kuten jo johdannossa olen tuonut esille, poliitikkojen median kautta välittyneet näkemykset voivat olla muokkaamassa kansalaisten näkemyksiä ja äänestyskäyttäytymistä. Ei siis täten ole samantekevää, kuinka poliittiset päättäjät aiheesta puhuvat ja kuinka nämä keskustelut mediassa nostetaan esille.

Tämän lisäksi näkisin myös julkisen oikeuttamisen analyysin suuremman hyödyntämisen mediatutkimuksessa uusia näkökulmia avaavana. Se voisi paljastaa mielenkiintoisia moraalisten oikeutusten eroja ja yhtäläisyyksiä median ja eri kenttien (ei vain politiikan) välillä erilaisissa yhteiskunnallisissa aiheissa.

Tarkastelemani työperäinen maahanmuuton kannalta olisikin mielenkiintoista tarkastella oikeutuksia myös muiden kuin poliitikkojen ja toimittajien puheissa. Esimerkiksi kansalaisten oikeutukset työperäiseen maahanmuuttoon liittyen voisivat tuoda mielenkiintoista lisää työperäisen maahanmuuton keskustelun tutkimukseen. Kyseisellä tutkimuksella voisi nimittäin on suurta merkitystä ymmärrettäessä sitä, onko esimerkiksi poliitikkojen ja kansalaisten näkemysten erojen taustalla moraalisia eroavaisuuksia, vai onko kyse vain näkemyseroista liittyen toimintatapoihin. Tämä voisi avata poliitikkojen ja kansalaisten välistä kuilua muissakin kuin maahanmuuttokysymyksissä.

Julkisen oikeuttamisen analyysi antaisi myös hyvän mahdollisuuden vertailla eri maiden medioissa nousevia poliittisia keskusteluja. Mihin oikeuttamisen maailmoin työpöytäisestä maahanmuutosta puhuttaessa yleensä vedotaan eri maissa? Tämä antaa mielenkiintoisen ikkunan myös yhteiskuntaan itseensä. Mitkä oikeutukset poliitikot tai lehti kokevat yhteiskunnassa hyväksytyiksi? Mihin he helpoimmin vetoavat milläkin hetkellä?

Julkisen oikeuttamisen analyysimallin hyödyntämistä viestinnän tutkimukseen voisi myös kehittää edelleen. Analyysimallin kautta ei välity kielellinen tapa, jolla aihetta esitellään. Mediatutkimuksessa laajalti käytetyn diskurssianalyysin edut eivät siis tässä analyysimallissa toteudu. Voisikin pohtia, kuinka diskurssianalyysia ja oikeuttamisen maailmoja yhdistämällä voitaisiin saada uudenlainen erityisesti viestinnän tutkimukseen soveltuva analyysityökalu. Siinä voisi olla mahdollista muun muassa oikeuttamisen maailmojen lisäksi pohtia tiettyjä diskursseja, jotka sisältyvät kyseisiin oikeuttamisen maailmoihin. Aluksi etsittäisiin aineistosta oikeuttamisen maailmat ja tämän jälkeen syvennyttäisiin niihin tarkemmin diskurssien kautta. Toki tämä lähestyminen on työläs ja monivaiheinen, mutta kuten oma tutkimukseni jo osoittaa, oikeuttamisen maailmojen sisältä voisi olla erotettavissa erilaisia diskursseja ja puhetapoja. Tällöin oikeuttamisen maailmat toimisivat myös diskurssien laajempina luokkina, joilla voitaisiin heijastaa yleisempiä ja universaalimpia moraalisia ajatuskehikoita diskurssien taustalla. Toki täytyy muistaa, että tähän sisältyisivät vain selkeät oikeuttamisen maailmaan sisältävät näkökannat, mikä rajaa tällöin aineistoa ja myös havaintoja perinteistä diskurssianalyysia suppeammaksi.

Jatkotutkimusta kaivataan siis niin poliitikkojen mediavälitteisistä maahanmuutonäkemyksistä kuin eri kenttien työperäiseen maahanmuuttoon liittyvistä moraalisisista oikeutuksistakin.

Maahanmuuton ja siihen liittyvien näkökantojen sekä siitä käytetyn kielen tutkiminen on nimittäin tarpeellista niin pitkään kuin maahanmuuttajat ovat selkeästi eriarvoisessa yhteiskunnallisessa asemassa kantasuomalaisiin verrattaessa. Tutkimuksen keinoin voidaan kuitenkin paljastaa yhteiskunnan rakenteellisia, moraalisia ja kielellisiä valta-asetelmia ja täten päästä myös lähemmäs niiden murtamista.



## LÄHTEET

Alho, Rolle (2008): ”Maahanmuuttajat suomalaisessa ay-liikkeessä - tapaus PAM”. Teoksessa Helander, Mika (toim.): *Going Global. AY-liikkeen menestysresepti globaalissa ajassa?* 283-330. Minerva, Helsinki.

Alho, Rolle (2010): ”Maahanmuuttajat halpatyöntekijöinä Suomessa: maahanmuuttajien kokemukset ja ammattiliittojen näkemykset työehtojen polkemisesta.” Teoksessa Wrede, Sirpa (toim.): *Vieraita työssä: työelämän etnistyvä eriarvoisuus*, 93-121. Palmenia Helsinki University Press, Helsinki.

Azaïs, Christian toim. (2010): *Labour and Employment in a Globalising World*. P.I.E. Peter Lang, Bruxelles; [New York].

Bauder, Harald (2008): ”Neoliberalism and the Economic Utility of Immigration: Media Perspectives of Germany's Immigration Law”. *Antipode* 40, 55-78.

Barnett, Steve (2002): ”Will A Crisis in Journalism Provoke a Crisis in Democracy?” *Political Quarterly* 73:4, 400-408.

Bennett, Lance C. (1990): ”Toward a Theory of Press-State Relations in the United States”. *Journal of Communication* 40:2, 103-127.

Berg, Laura; Niemi, Mari K.; Pernaa, Ville; Pitkänen, Ville & Railo, Erkki (2009): ”Politiikan julkisuuden perusvirta”. Teoksessa Pernaa, Ville; Niemi, Mari K. & Pitkänen, Ville (toim.): *Politiikan journalismin tila Suomessa*, 9–16. Kirja-Aurora, Turku.

Billett, Simon (2010): Dividing Climate Change: Global Warming in the Indian Mass Media. *Climatic Change* 99, 1–16.

Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (2006): *On Justification: Economies of Worth*. Princeton University Press, Princeton. Translated by Catherine Porter (alkup. *De la justification. Les Economies de la Grandeur* 1991).

Bourdieu, Pierre (1999): *Televisiosta*. Otava, Helsinki. Suom. Tiina Arppe (alkup. *Sur la télévision* 1996).

Bourdieu, Pierre (2005): ”The Political Field, the Social Science Field, and the Journalistic Field”. Teoksessa Benson, Rodney & Neveu, Eric (toim.): *Bourdieu and the Journalistic Field*, 29-47. Polity Press, Cambridge.

Bourgeault, Ivy Lynn & Wrede, Sirpa (2008): ”Caring Beyond Borders: Comparing the Relationship between Work and Migration Patterns in Canada and Finland”. *Canadian Journal of Public Health* 99 (Supplement 2), 22-26.

Burgess, Jacquelin (1990): ”The Production and Consumption of Environmental

Meanings in the Mass Media: A Research Agenda for the 1990s". *Transactions of the Institute of British Geographers* 15:2, 139–161.

Castles, Stephen & Davidson, Alastair (2000): *Citizenship and Migration. Globalization and the politics of belonging*. Macmillan, London.

Corbin, Juliet & Strauss, Anselm (2008): *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage, Los Angeles.

Corner, John & Pels, Dick (2003): "Introduction: The Re-styling of Politics." Teoksessa Corner, John & Pels, Dick (toim.): *Media and the restyling of politics: consumerism, celebrity and cynicism*, 1-18. SAGE, London.

Creutz-Kämppi Karin; Helander, Mika & Pyrhönen, Niko (2011): "Monimuotoistuva työväenluokka ja kilpailu matalapalkka-aloilla". Teoksessa Helander, Mika (toim.): *Totta toinen puoli? Työperäisen maahanmuuton todelliset ja kuvitellut kipupisteet*, 30-43. SSKH skrifter nr. 31. Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsinki.

Deacon, David; Pickering, Michael; Golding, Peter & Murdock, Graham (2007): *Resarching communications. A practical Guide to Methods in Media and Cultural Analysis*. Hodder Arnold, London.

Eliasoph, Nina (2004): "Can We Theorize the Press Without Theorizing the Public?" *Political Communication* 21, 297–303.

Eranti, Veikko (2011): *Nimbyn muunnelmia. Yhteinen hyvä ja oma etu etelähaagalaisten mielipiteissä alueen kaavamuutoksesta*. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Forsander, Annika (2000): "Työvoiman tarve ja maahanmuuttopolitiikka – onko maahanmuuttajien osaaminen vastaus työvoiman kysyntään?" Teoksessa M-L. Trux (toim.): *Aukeavat ovet – kulttuurien moninaisuus Suomen elinkeinoelämässä* 143-202. WSOY, Helsinki.

Forsander, Annika (2002): *Luottamuksen ehdot. Maahanmuuttajat 1990-luvun suomalaisilla työmarkkinoilla*. Väestöntutkimuslaitos, Väestöliitto, Helsinki.

Forsander, Annika (2006): "Työvoiman maahanmuuton politiikka on sekä kansallinen että kansainvälinen kysymys. Kommenttipuheenvuoro". Teoksessa Söderling, Ismo (toim.): *Väestöpolitiikan tulevaisuuden haasteet. Väestöliiton väestöpoliittinen seminaari 12.9.2003 Esitelmät ja kommenttipuheenvuorot*, 77-83. Väestöliitto, Helsinki.

Forsander, Annika (2007): "Kotoutuminen sukupuolittuneille työmarkkinoille? Maahanmuuttajien työmarkkina-asema yli vuosikymmen Suomeen muuton jälkeen". Teoksessa Martikainen, Tuomas & Tiilikainen, Marja (toim.): *Maahanmuuttajanaiset: kotoutuminen, perhe ja työ*, 312- 334. Väestöntutkimuslaitos, Helsinki.

Forsander, Annika (2008): "Työmarkkinajärjestöt rakennusalan portinvartijoina". Teoksessa Helander, Mika (toim.): *Going Global. AY-liikkeen menestysresepti globaalissa ajassa?* 331-360. Minerva, Helsinki.

Förbom, Jussi (2010): *Hallan vaara – Merkintöjä maahanmuuton puhetavoista*. Like, Helsinki.

Galtung, Johan & Ruge, Mari H. (1965): "The structure of foreign news". *Journal of Peace Research* 2, 64-90.

Haavisto, Camilla (2005): "Ryssar och Estländare i finlandssvensk dagspress – De tjänar 'oss', berövar 'oss' och behöver 'vår' hjälp". *Nordicom Information* 27/4, 255-266.

Haavisto, Camilla (2007): "Med sikte på en inkluderande och likvärdig medierapportering: etnisk, kulturell och religiös mångfald i finlandssvensk dagstidningsjournalistik 1999-2005". Teoksessa Haavisto, Camilla & Kivikuru, Ullamaija (toim.): *Variera mera, inkludera flera*, 83-119. SSKH meddelanden; 71. Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet, Helsinki.

Haavisto, Camilla (2010): "Etninen ja kulttuurinen moninaisuus kulttuurijournalismissa". Teoksessa Saukkonen, Pasi (toim.): *Kotouttaminen ja kulttuuripolitiikka: tutkimus maahanmuutosta ja monikulttuurisuudesta suomalaisella taiteen ja kulttuurin kentällä*, 135-155. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö CUPORE, Helsinki.

Haavisto, Camilla & Kivikuru, Ulla-Maija toim. (2007): *Variera mera, inkludera flera. Åtta essäer om medier, mångfald och migration*, 141-166. SSKH Meddelanden 71, Helsinki.

Haavisto, Camilla; Kivikuru, Ulla-Maija & Lassenius, Marina (2010): "Toisesta työvoimaksi. Maahanmuuttajat mediassa". Teoksessa Wrede, Sirpa & Nordberg, Camilla (toim.): *Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus*, 229-253. Hakapaino, Helsinki.

Hakala, Salli (2010): "Notkistuva politiikka". Teoksessa Kantola, Anu (toim.): *Hetken hallitsijat. Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa*, 89-114. Gaudeamus, Helsinki.

Hallin, Daniel C. (1992): The Passing of High Modernism in American Journalism. *Journal of Communication* 42:3, 14-25.

Hallin, Daniel C. (2006): The Passing of High Modernism in American Journalism. Revisited. *Political Communication Report* 16:1.

Hallin, Daniel C. & Mancini, Paolo (2004): *Comparing media systems. Three models of media and Politics*. Cambridge University Press, Cambridge.

Helander, Mika (2011): *Totta toinen puoli? Työperäisen maahanmuuton todelliset ja kuvitellut kipupisteet*. SSKH skrifter nr. 31. Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsinki.

Helander, Mika (2011a): "Johdanto: Työperäisen maahanmuuton lupaukset ja uhkakuvat". Teoksessa Helander, Mika (toim.): *Totta toinen puoli? Työperäisen maahanmuuton todelliset ja kuvitellut kipupisteet*, 7-12. SSKH skrifter nr. 31. Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsinki.

Helander, Mika (2011b): ”Lisääkö maahanmuutto harmaata taloutta?”. Teoksessa Helander, Mika (toim.): *Totta toinen puoli? Työperäisen maahamuuton todelliset ja kuvitellut kipupisteet*, 153–171. SSKH skrifter nr. 31. Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsinki.

Herkman, Juha (2011): *Politiikka ja mediajulkisuus*. Vastapaino, Tampere.

Hjarvard, Stig (2008): ”The Mediatization of Society. A Theory of the Media as Agents of Social and Cultural Change”. *Nordicom Review* 29:2, 105–134.

Holmberg, Jukka (2004): *Etusivun politiikkaa. Yhteiskunnallisten toimijoiden representointi suomalaisissa sanomalehti uutisissa 1987-2003*. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Honneth, Axel (2010): ”Dissolutions of the Social. On the Social Theory of Luc Boltanski and Laurent Thévenot”. *Constellations* 17:3, 376–389.

Horsti, Karina (2005): *Vierauden rajat. Monikulttuurisuus ja turvapaikanhakijat journalismissa*. Tampere University Press, Tampere.

Huikuri, Suvi (2011): ”Kiista ilmastosta. Uuden ilmastopöytäkirjan oikeutukset Helsingin Sanomissa ja The Times of Indiassa vuosina 2005–2008”. *Sosiologia* 1/2011, 52–66.

Koopmans, Ruud & Statham, Paul (1999): ”Political Claims Analysis. Integrating Protest Event and Political Discourse Approaches”. *Mobilization* 4:2, 203–211.

Kunelius, Risto; Noppari, Elina & Reunanen, Esa (2009): *Media vallan verkoissa. Tiedotusopin laitoksen julkaisusarja A112/2009*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Kuusisto, Pekka (2000): *Ethnicity in print. Implicit Linguistic Manifestations of the Construction of Ethnicity in British and Finnish Newspapers*. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Lafaye, Claudette & Thévenot, Laurent (1993): Une justification écologique? Conflits dans l'aménagement de la nature. *Revue Française de Sociologie* 34:4, 495–524.

Lassenius, Marina (2009): *Arbetsrelaterad invandring i finlandssvensk dagspress*. SSKH Notat 1/2009. Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsinki.

Laurén, Jeannette & Wrede, Sirpa (2008): ”Immigrants in Care Work. Ethnic Hierarchies and Work Distribution”. *Finnish Journal of Ethnicity and Migration* 3:3, 20–31.

Laurén, Jeannette & Wrede, Sirpa (2010): ”Työkäytännöt ja institutionaalinen rasismi: lähihoitajien työ”. Teoksessa Wrede, Sirpa & Nordberg, Camilla (toim.): *Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus*, 172–192. Hakapaino, Helsinki.

Leitzinger, Antero (2008): *Ulkomaalaispolitiikka Suomessa 1812–1972*. East–West,

Helsinki.

Levo-Henriksson, Ritva (1994): *Eyes upon wings. Culture in Finnish and US television news*. Yleisradio, Helsinki.

Linnanmäki, Suvi (2007): *Maahanmuuttajien työmarkkinaintegraatio Suomessa. Vuosina 1989–1993 tulleiden aseman tarkastelua*. Pro gradu –tutkielma. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Lloyd, John (2004): *What the media are doing to our politics?* Constable & Robinson, London.

Lounasmeri, Lotta (2010): *Kansallisen konsensuskulttuurin jäljillä: globalisaatioajan Suomi Helsingin Sanomissa*. Sosiaalitieteiden laitoksen julkaisuja 6. Helsingin yliopisto, Helsinki.

Luhtakallio, Eeva & Ylä-Anttila, Tuomas (2011a): ”Teemana poliittinen ja moraalinen sosiologia”. *Sosiologia* 1/2011, 4–6.

Luhtakallio, Eeva & Ylä-Anttila, Tuomas (2011b): ”Julkisen oikeuttamisen analyysi sosiologisena tutkimusmenetelmänä”. *Sosiologia* 1/2011, 34–51.

Lyytimäki, Jari & Tapio, Petri (2009): “Climate change as reported in the press of Finland: From screaming headlines to penetrating background noise”. *International Journal of Environmental Studies* 66:6, 1–13.

Maasilta, Mari; Rahkonen, Juho & Raittila, Pentti (2008): *Islam suomalaisissa joukkoviestimissä*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Mickelsson, Rauli (2009): ”Johdanto”. Teoksessa Mickelsson, Rauli (toim.): *Puolueiden tulevaisuus*, 8–14. Oikeusministeriön julkaisuja. Edita Prima Oy, Helsinki.

Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2004): *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Loki-Kirjat, Helsinki.

Paananen, Seppo (1993): *Työvoimaa rajan takaa*. Työpoliittinen tutkimus 54. Työministeriö, Helsinki.

Paloheimo, Heikki (2009): ”Puoluejärjestelmän lohkeamat ja ristiriitaisuudet”. Teoksessa Mickelsson, Rauli (toim.): *Puolueiden tulevaisuus*, 15–61. Oikeusministeriön julkaisuja 6/2009. Oikeusministeriö, Helsinki.

Paloheimo, Heikki & Wiberg, Matti (2004): *Politiikan perusteet*. WSOY, Helsinki.

Pernaa, Ville & Niemi, Mari K. (2009): “Tutkimuskohteena politiikan journalismi”. Teoksessa Pernaa, Ville; Niemi, Mari K. & Pitkänen, Ville (toim.): *Politiikan journalismin tila Suomessa*, 9–16. Kirja–Aurora, Turku.

Pernaa, Ville; Pitkänen, Ville & Railo, Erkki (2006): “Politiikan peleistä mediapeleihin”. Teoksessa Pernaa, Ville & Pitkänen, Ville (toim.): *Poliitikot taistelivat –*

*media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006*, 272–281. Ajatus, Helsinki.

Pietikäinen, Sari (2000): *Discourses of Differentiation. Ethnic Representations in Newspaper Texts*. Jyväskylä Studies in Communication 12. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Pitkänen, Ville (2006): “Kun ylivoimainen kansansuosikki haastetaan presidentinvaaleissa”. Teoksessa Pernaa, Ville & Pitkänen, Ville (toim.): *Poliitikot taistelivat – media kertoo. Suomalaisen politiikan mediapelejä 1981–2006*, 193–227. Ajatus, Helsinki.

Raittila, Pentti (2004): *Venäläiset ja virolaiset suomalaisten Toisina. Tapaustutkimuksia ja analyysimenetelmien kehittelyä*. Mediatutkimuksia 2004. Tampere University Press, Tampere.

Raittila, Pentti (2005): *Etnisyyttä, rasismia ja dialogia sanomalehdissä ja internetissä*. Tiedotusopin laitoksen julkaisusarja C39/2005. Tampereen yliopisto, Tampere.

Raittila, Pentti & Kuttilainen, Tommi (2000): Rasismi ja etnisyys suomalaisissa sanomalehdissä syksyllä 1999. Tiedotusopin laitoksen julkaisusarja C31/2000. Tampereen yliopisto, Tampere.

Roos, Jonna (2005): *Etnisyys ja rasismi radiossa – selvitys kahden päivän ohjelmavirrasta keväällä 2005*. Tampereen yliopisto, Tampere.

Saari, Heikki (2010): *Median jahtaamat*. Moreeni, Vantaa.

Sandlund, Tom toim. (2002): *Etnicitetsbilden i finlandssvenska medier*. SSKH Meddelanden 62. Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsinki.

Semetko, Holli A. (2008): “Media, Public Opinion and Political Action”. Teoksessa Hansen, Anders (toim.): *Mass Communication Research Methods. Volume 4*. SAGE, London.

Shoemaker, Pamela J. (1991): *Gatekeeping*. Sage, Newsbury Park, CA.

Silverman, David (2001): *Interpreting qualitative data : methods for analysing talk, text and interaction*. SAGE, London.

Silverstone, Roger (2002): ”Complicity and Collusion in the Mediation of Everyday Life”. *New Literary History* 33:5, 745–764.

Simola, Anna (2008): *Tervetullut työvoimaksi. Työperäinen maahanmuutto mediassa*. Tiedotusopin laitoksen julkaisusarja A109/2008. Tampereen yliopisto, Tampere.

Strömbäck, Jesper (2008): “Four Phases of Mediatization: An Analysis of the Mediatization of Politics”. *International Journal of Press/Politics* 13:3, 228–246.

Thévenot, Laurent (2007): “The Plurality of Cognitive Formats and Engagements:

Moving between the Familiar and the Public”. *European Journal of Social Theory* 10:3, 409–423.

Thévenot, Laurent (2011): ”Oikeutettavuuden rajat. Yhteiselämää koossapitävät sidokset ja niiden väärinkäyttö”. *Sosiologia* 1/2011, 7–21. Suom. Veikko Eranti (alkup. ”Bounded Justifi ability: Assurance and Oppression in Securing Life Together with Binding Engagements” 2010).

Thompson, John B. (1995): *The Media and Modernity. A Social Theory of the Media*. Polity, Cambridge.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2009): *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki.

Uimonen, Risto (2009): *Median mahti. Kuinka journalistit käyttävät valtaa ja pakottavat maan mahtavia eroamaan*. WSOY, Helsinki.

Väliaverronen, Esa & Kunelius, Risto (2009): ”Politiikan journalismi medioitumisen aikakaudella”. Teoksessa Väliaverronen, Esa (toim.): *Journalismi murroksessa*, 225–247. Gaudeamus, Helsinki.

Väliaverronen, Esa (2009): ”Journalismi kriisissä?” Teoksessa Väliaverronen, Esa (toim.): *Journalismi murroksessa*, 13–31. Hakapaino, Helsinki.

Wagner, Peter (1999): ”After Justification: Repertoires of Evaluation and the Sociology of Modernity”. *European Journal of Social Theory* 2:3, 341–357.

Walgrave, Stefaan; Van Aelst, Peter & Bennett, Lance (2010): *Beyond agenda-setting. Towards a broader theory of agenda interactions between political actors and the mass media*. Paper prepared for the 2010 APSA Annual Meeting, Washington.

Wrede, Sirpa (2008): ”Miten globalisaatio haastaa terveydenhuollon protektionismin? Ammattilaisten kansainvälinen liikkuvuus ja ammattijärjestöjen strategiat”. Teoksessa Helander, Mika (toim.): *Going Global. AY-liikkeen menestysresepti globaalissa ajassa?* 249–282. Minerva, Helsinki.

Wrede, Sirpa (2010): ”Suomalainen työelämä, globalisaatio ja vieraat työssä”. Teoksessa Teoksessa Wrede, Sirpa & Nordberg, Camilla (toim.): *Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus*, 7–31. Hakapaino, Helsinki.

Wrede, Sirpa & Nordberg, Camilla (2010): *Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus*. Hakapaino, Helsinki.

Wrede, Sirpa; Nordberg, Camilla & Forsander, Annika (2010): ”Muuttuva työelämä ja eriarvoisuuden ongelma”. Teoksessa Wrede, Sirpa & Nordberg, Camilla (toim.): *Vieraita työssä. Työelämän etnistyvä eriarvoisuus*, 274–283. Hakapaino, Helsinki.

Ylä-Anttila, Tuomas (2010): *Politiikan paluu. Globalisaatioliike ja julkisuus*. Vastapaino, Tampere.





### **Sähköiset lähteet**

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma 19.10.2006. Haettu 1.2.2011.  
[http://www.mol.fi/mol/fi/99\\_pdf/fi/06\\_tyoministerio/06\\_julkaisut/10\\_muut/mamu\\_ohjelma19102006.pdf](http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/10_muut/mamu_ohjelma19102006.pdf)

Palkkatyöläinen-lehti 1/2005. Haettu 28.3.2011.  
<http://www.palkkatyolainen.fi/pt2005/pt0501/ala0501.html>

Liite 1

LIITE 1: ERI OSASTOJEN JUTTUMÄÄRÄT VUOSINA 2005-2011

Lehden osastot	2005	%-osuus	2006	%-osuus	2007	%-osuus	2008	%-osuus	2009	%-osuus	2010	%-osuus	2011	%-osuus
Paakirjoitussivu	4	23,5	3	17,6	2	15,4	1	8,3	3	21,4	3	7,9	0	0,0
Summitaisivut	1	5,9	1	5,9	2	15,4	2	16,7	1	7,1	1	2,6	0	0,0
Taloussivut	0	0,0	0	0,0	2	15,4	0	0,0	0	0,0	1	2,6	0	0,0
Kaupunki	1	5,9	0	0,0	1	7,7	1	8,3	0	0,0	1	2,6	1	33,3
Kotimaa & Poliittikka -sivut	11	64,7	13	76,5	6	46,2	8	66,7	10	71,4	29	76,3	2	66,7
Nimiä tänään	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	1	2,6	0	0,0
Uutiset	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0	0,0	2	5,3	0	0,0
Kalkki jutut yhteensä	17	100,0	17	100,0	13	100,0	12	100,0	14	100,0	38	100,0	3	100,0

## Liite 2

### Keskustelussa esiintyneiden poliitikkojen lukumäärä puolueistaan mukaan laskettuna vuosina 2005-2011

Puolue	2005	2006	2007*	2008	2009	2010	2011 (17.4.2011 saakka)	Yhteensä
Keskusta	7	4	5	2	7	12	0	37
Kokoomus	5	5	2	0	3	21	2	38
SDP	15	13	3	1	5	26	1	64
RKP	1	0	5	5	4	5	0	20
Vihreät	1	4	2	2	1	10	2	22
Kristillisdemokraatit	3	1	0	0	1	2	0	7
Vasemmistoliitto	2	4	0	0	1	7	0	14
Perussuomalaiset	2	1	0	1	2	6	0	12
Suomen kommunistinen puolue	0	0	0	1	0	0	0	1
Sitoutumaton	0	1	0	0	0	0	0	1
<b>Yhteensä</b>	36	33	17	12	24	89	5	

\*19.4.2007 asti hallitsi Vanhasen I:n hallitus, johon kuuluivat Keskusta, SDP ja RKP. 19.4.2007 jälkeen Vanhasen II:n hallitukseen nousivat Keskusta, Kokoomus, Vihreät ja RKP.

### Liite 3

#### Työperäisen maahanmuuton ympärillä käytävää keskustelua muokanneita politiikan tapahtumia 2005-2011.

<b>Vuosi</b>	<b>Politiikan tapahtumia</b>
<b>2005</b>	12/2005 Työministeriön työryhmän ehdotus maahanmuuttopoliittiseksi ohjelmaksi
<b>2006</b>	1/2006 Presidentinvaalit 5/2006 Siirtymäaikalaki päättyy 10/2006 Hallitus julkaisee maahanmuuttopoliittisen ohjelman 11/2006 Palveludirektiivi hyväksyttiin Euroopan parlamentissa
<b>2007</b>	3/2007 Eduskuntavaalit Astrid Thors valitaan Suomen ensimmäiseksi maahanmuutto –ja eurooppaministeriksi
<b>2008</b>	Maahanmuuttovirasto siirtyy sisäasiainministeriön hallintaan RKP julkaisee oman maahanmuuttopoliittisen ohjelmansa 10/2008 Kunnallisvaalit
<b>2009</b>	5/2009 Kokoomus julkaisee oman maahanmuuttoraporttinsa 12/2009 Hallitus antaa eduskunnalle esityksen työntekijän oleskelulupien yksinkertaistamisesta ulkomaalaislakia ja ulkomaalaisrekisteristä annettua lakia muuttamalla
<b>2010</b>	3/2010 Vasemmistoliiton maahanmuuttajapoliittinen toimintaohjelma julkaistaan 5/2010 SDP esittelee maahanmuuttoa käsittelevän raporttinsa 9/2010 Keskusta esittelee oman maahanmuuttoasiakirjansa 10/2010 Vihreiden maahanmuuttopoliittinen linjapaperi julkaistaan
<b>2011</b>	3/2011 Kristillisdemokraattien maahanmuuttopoliittinen ohjelma julkaistaan 4/2011 Eduskuntavaalit

## **Liite 4**

### **Keskustelussa esiintyneiden lakien ja direktiivien kuvaukset**

#### **Siirtymäaikalaki**

Siirtymäaikalaki on ulkomaalaislaista erillinen määräaikainen laki. Hallituksen esityksen (HE 172/2003) mukaan siirtymäaikalain tavoitteena on liittymissopimusten siirtymämääräysten nojalla säätää uusien jäsenvaltioiden kansalaisten työmarkkinoille pääsyä siirtymäaikana rajoittava lainsäädäntö. Lakiesityksen perusteluissa oletettiin, että työvoiman vapaan liikkuvuuden toteuttaminen ilman rajoituksia ei johtaisi työvoiman pysyvän maahanmuuton merkittävään lisääntymiseen Suomessa. Tilapäisen työnteon, kuten rajan yli työssä käynnin määrän kuitenkin oletettiin mahdollisesti lisääntyvän. Lakiesityksessä pidettiin määräaikaista uusien jäsenmaiden kansalaisten työmarkkinoille pääsyn rajoittamista tarkoituksenmukaisena, koska työttömyys yhä oli Suomessa monilla aloilla ja alueilla korkea.

#### **Lähde:**

Valtioneuvoston selonteko Eduskunnalle siirtymäaikalain vaikutuksista sekä työvoiman ja palvelujen vapaan liikkuvuuden vaikutuksista työmarkkinatilanteeseen eri aloilla 1/2006. Haettu 17.10.2011.

[http://www.mol.fi/mol/fi/99\\_pdf/fi/06\\_tyoministerio/06\\_julkaisut/10\\_muut/siirtyma\\_aikal\\_selonteko.pdf](http://www.mol.fi/mol/fi/99_pdf/fi/06_tyoministerio/06_julkaisut/10_muut/siirtyma_aikal_selonteko.pdf)

#### **Euroopan parlamentin ja neuvoston antama palveludirektiivi**

Palvelujen todellisten sisämarkkinoiden luomiseksi vuoteen 2010 mennessä annettiin ns. palveludirektiivi, jolla pyritään edistämään palveluntarjoajien vapautta sijoittautua toisiin jäsenvaltioihin ja palvelujen vapaata tarjoamista jäsenvaltioiden välillä. Direktiivin tarkoituksena on myös laajentaa palvelujen vastaanottajien saatavilla olevaa valikoimaa ja parantaa sekä kuluttajille että palveluja käyttäville yrityksille tarjottavien palvelujen laatua.

#### **Lähde:**

Europa. Tiivistelmät EU:n lainsäädännöstä. Haettu 17.10.2011.

[http://europa.eu/legislation\\_summaries/em.ployment\\_and\\_social\\_policy/job\\_creation\\_measures/l33237\\_fi.htm](http://europa.eu/legislation_summaries/em.ployment_and_social_policy/job_creation_measures/l33237_fi.htm)

## **Ulkomaalaislaki 30.4.2004/301**

Yleiset säännökset

### **1 §**

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on toteuttaa ja edistää hyvää hallintoa ja oikeusturvaa ulkomaalaisasioissa. Lain tarkoituksena on lisäksi edistää hallittua maahanmuuttoa ja kansainvälisen suojelun antamista ihmisoikeuksia ja perusoikeuksia kunnioittaen sekä ottaen huomioon Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset.

### **2 §**

Soveltamisala

Ulkomaalaisen maahantuloon, maastalähtöön sekä oleskeluun ja työntekoon Suomessa sovelletaan tätä lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä.

#### **Lähde:**

FINLEX. Haettu 17.10.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

## **Laki tilaajan selvitysvastuusta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä 22.12.2006/1233**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

### **1 §**

Tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on edistää yritysten välistä tasavertaista kilpailua ja työehtojen noudattamista sekä luoda yrityksille ja julkisoikeudellisille yhteisöille edellytyksiä varmistaa, että niiden kanssa vuokratyöstä tai alihankinnoista sopimuksia tekevät yritykset täyttävät sopimuspuolina ja työnantajina lakisääteiset velvoitteensa.

#### **Lähde:**

FINLEX. Haettu 17.10.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20061233>

## **Laki eräiden Euroopan unionin valtioiden kansalaisen työntekoa koskevien tietojen rekisteröinnistä 2.6.2006/418**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

### **1 §**

Lain tarkoitus

Tässä laissa säädetään Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan kansalaisten työnteon koskevien tietojen rekisteröinnistä.

Ulkomaalaislain (301/2004) 10 luvussa säädetään Euroopan unionin jäsenvaltion kansalaisen ja häneen rinnastettavan maahantulosta, maassa oleskelusta, työnteosta ja oleskeluoikeuden rekisteröinnistä.

**Lähde:**

FINLEX. Haettu 17.10.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060418>

**Laki Tšekin, Viron, Latvian, Liettuan, Unkarin, Puolan, Slovenian ja Slovakian kansalaisten ansiotyön edellytyksistä 30.4.2004/309**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

**1 §**

Lain tarkoitus ja suhde muihin lakeihin

Tässä laissa säädetään edellytyksistä, joilla Tšekin tasavallan, Viron tasavallan, Latvian tasavallan, Liettuan tasavallan, Unkarin tasavallan, Puolan tasavallan, Slovenian tasavallan ja Slovakian tasavallan kansalaiset saavat Suomessa tehdä ansiotyötä.

Mitä ulkomaalaislaissa (301/2004) säädetään Euroopan unionin jäsenvaltioiden kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä maahantulosta ja maassa oleskelusta sekä oleskeluoikeuden rekisteröinnistä, sovelletaan myös 1 momentissa tarkoitettuihin henkilöihin.

**Lähde:**

FINLEX. Haettu 17.10.2011.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040309>